

T.C
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALÛMAT GAZETESİ
(49-72. SAYILAR)
TAHLİLÎ FİHRİST-İNCELEME VE SEÇME METİNLER

Hazırlayan
Alev BAL

Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Zekeriya BAŞKAL

TOKAT-2007

MALÛMAT GAZETESİ
(49-72. SAYILAR)
TAHLİLÎ FİHRİST-İNCELEME VE SEÇME METİNLER

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: ..../...../.....

Jüri Üyeleri (Unvan, Adı Soyadı)	İmzası
Başkan :	.....
Üye :	.....
Üye :	.....
Üye :	.....

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
..../..../..... tarih ve .....sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü .....

Mühür
İmza

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(.../.../200...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez konumun tespiti ve çalışmanın hangi yöntemlerle yapılması gerektiği hususunda benden yardımlarını esirgemeyen hocam Doç. Dr. Turan Karataş ve Yrd. Doç. Dr. Osman Yıldız'a, tezimin bitirilmesi ve teslim edilmesi aşamasında öncelikle tez danışmanlığını yapan ve tezin kontrol edilmesi aşamasında kıymetli vakitlerini ayırarak yardımını ve desteğini benden esirgemeyen hocam Yrd. Doç Dr. Zekeriya Başkal'a teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans tezimde gerekli materyallere ulaşmamda yardımda bulunan hocam Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuő'a ve tez çalışmamın bir kısmını oluşturan metinlerin okunması esnasında okuyamadığım kelimeleri bulma hususunda yardımlarını gördüğüm hocam Yrd. Doç. Dr. Necip Fazıl Duru'ya teşekkür ediyorum.

Yine tez çalışmam esnasında beni yüreklendiren ve destekleyen aileme ve son olarak da yüksek lisans eğitimim boyunca yardımlarını benden esirgemeyen Arő. Gör. Yaşar Őimőek'e teşekkür ediyorum.

ÖZET

Edebiyat tarihimizin en önemli materyalleri arasında dergiler ve gazeteler bulunmaktadır. Arap harfleriyle oluşturulmuş bu gazete ve dergilerin Latin harflerine çevrilmesi ve üzerinde yapılan çalışmalar bu alanda çalışma yapacaklar için önemli kaynaklardır.

Tamamı 19 cilt ve 423 sayı olan *Malûmat* gazetesi, 1895 ile 1903 yılları arasında çıkan ve döneminde adından çokça söz ettiren bir gazetedir. Bizim çalışmamız *Malûmat* gazetesinin 49-72 sayılarını kapsayan üçüncü cildinin incelenmesidir. Çalışmamızın amacı *Malûmat* gazetesinin 49-72 sayılarını inceleyerek elde ettiğimiz verileri ve sonuçları matbuat alanında çalışma yapacak araştırmacılara sunmaktır. Yaptığımız çalışma daha çok edebi mahiyet taşısa da *Malûmat*'ın bir gazete olması dolayısıyla sayfalarında hukuk, askerlik, tıp, ziraat gibi konulardaki makalelere de yer vermesi onun edebiyat dışındaki alanlarda çalışma yapacaklara kaynak teşkil etmesini sağlayacaktır.

Çalışmamızda öncelikli olarak *Malûmat* gazetesinin döneminde yerini tespit edebilmek için gazetenin yayın hayatını sürdürdüğü esnada dönemin siyasi-sosyal ve matbuat hayatını inceledik. Bu inceleme esnasında farklı kaynaklardan yararlandık. O dönemde yaşayan önemli kimselerin anı kitaplarına başvurduk.

Çalışmanın devamında ise gazetenin şekil ve muhteva özelliklerine değindik. Daha sonra gazetenin üçüncü cildinde yer alan tüm yazıları ve fotoğrafları fişleyip bir fihrist oluşturduk. Bu fihristi konularına ve yazar adına göre olmak üzere iki grupta topladık ve yazar adına göre yaptığımız fihristte yazıların içeriklerine de birer cümleyle yer verdik.

Çalışmamızın son kısmında ise gazetede yer alan edebi mahiyetli yazıların Latin harflerine çevrilmiş şeklini ve bazı fotoğrafları yerleştirdik. Son olarak da yararlandığımız kaynakların bibliyografyasını oluşturduk.

ABSTRACT

Newspaper and magazines which are the most important materials have been found in our literature history. Translating these newspapers and magazines to Latin alphabet which were written in Arabic alphabet and studying on them can be very important sources for the others who will study in this area.

Malumat newspaper which is formed 19 volumes and 423 issues is published between 1895-1903 and is highly spoken about its period. We examined Malumat newspaper's 49-72 pages which contains third volumes of it. The aim of our study is to examine the 49-72 pages and share our feedback with other researchers. Even if our study seems like literature importance Malumat as a newspapers, includes such subjects as law, army medicine agriculture. This will help to other researchers also except literature.

At first we examined that period's political-social life in which Malumat was published to get a feedback about Malumat. We took help from different resources and we applied important faces' memories books of the period.

During our studies we examined index of all writings' and pictures' in the newspaper. Then we formed an index with all writings and photographs which are in the third volume of Malumat. We divided this index into two parts according to the subjects and names of the writers and we added little informations to the index which is related with the names of the writers.

At the end of our study we put some writings, which were translated into Latin Alphabet and had an literature importance, and their photographs.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ETİK SÖZLEŞME	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vi
1 GİRİŞ	1
2 LİTERATÜR TARAMASI	4
3 MATERYAL VE YÖNTEM	6
3.1 II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ SİYASİ OLAYLARI	7
3.2 DÖNEMİN BASIN HAYATI	13
3.2.1 Basın Sansürü	18
3.2.2 Basın Üzerindeki Yasaklar	21
3.2.3 Kitapların Yasak Edilmesi	22
3.2.4 Gazetelerin Kapatılması	23
3.2.5 Diğer Yasaklar	23
3.2.6 Basına Sağlanan Çıkarlar	24
3.2.7 Jurnalcilik	25
3.2.7 Yabancı Basının Satın Alınması	27
3.2.8 II. Abdülhamid Aleyhinde Yurtdışında Çıkan Gazeteler	30
3.2.9 II. Abdülhamid Döneminde Çıkan Bazı Gazete ve Dergiler	30
3.2.9.1 Hakikat	31
3.2.9.2 Hizmet	31
3.2.9.3 Abdülhamid	31
3.2.9.4 Nilüfer	31
3.2.9.5 İntikam	32
3.2.9.6 İrtika	32
3.2.9.7 Ahenk	32
3.2.9.8 Mektep	32
3.2.9.9 Mecmua-i Ebuzziya	33
3.2.9.10 Tercüman-ı Hakikat	33
3.2.9.11 Sabah	34
3.2.9.12 Osmanlı gazetesi	34
3.2.9.13 Mizan	35
3.2.9.14 Meşveret	35
3.2.9.15 İkdam	36
3.2.9.16 Servet-i Fünûn	36
3.3 MALÛMAT GAZETESİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	38
3.4 MALÛMAT GAZETESİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	47

3.5 MALÛMAT GAZETESİNDE ÇIKAN EDEBİ METİNLER	56
3.6 TAHLİLİ FİHRİST	59
3.6.1 Konularına Göre	59
3.6.1.1 Askerlik	59
3.6.1.2 Biyografi Yazıları.....	59
3.6.1.3 İلمي, Fenni ve Siyasi Yazılar	61
3.6.1.4 İslamiyet ve İslam Toplumlari	63
3.6.1.5 Coğrafya	64
3.6.1.6 Hukuk	65
3.6.1.7 Eğitim	65
3.6.1.8 Musiki	65
3.6.1.9 Ziraat	65
3.6.1.10 Tıp-Sağlık	65
3.6.1.11 Tanıtım Yazıları	66
3.6.1.12 Bilmeceler	67
3.6.1.13 Edebi Yazılar	68
3.6.1.13.1 Manzum Eserler	68
3.6.1.13.1.1 Gazeller	68
3.6.1.13.1.2 Şarkılar	69
3.6.1.13.1.3 Nazireler	69
3.6.1.13.1.4 Türkü	70
3.6.1.13.1.5 Müfredler	70
3.6.1.13.1.6 Manzumeler.....	70
3.6.1.13.1.7 Kıtalar	71
3.6.1.13.1.8 Tercüme Şiirler.....	71
3.6.1.13.2 Mensur Eserler.....	72
3.6.1.13.2.1 Hikayeler.....	72
3.6.1.13.2.2 Mektuplar.....	73
3.6.1.13.2.3 Gezi Yazısı.....	74
3.6.1.13.2.4 Sözlük Çalışması.....	74
3.6.1.13.2.5 Deneme.....	75
3.6.1.13.2.6 Anı	75
3.6.1.13.2.7 Tercüme Eserler	75
3.6.1.13.2.8 Tenkit ve Edebiyat İle İlgili İncelemeler...76	
3.6.1.14 Malûmat Gazetesinin Yaptığı Duyurular, Mektup, İhtar, Reklamlar ve Yayın Politikası	80
3.6.2 Yazar Adına Göre Yazıların Tasnifi.....	85
3.6.3 Fotoğraflar.....	127
4 BULGULAR	141
5 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	143
6 KAYNAKLAR.....	146
7 EKLER.....	148

7.1 Örnek Metinler.....	148
7.2 Fotoğraflar.....	186
ÖZGEÇMİŞ.....	192

KISALTMALAR

Bkz. :	Bakınız
C. :	Cilt
nr. :	Numara
s. :	Sayfa
S. :	Sayı
T.D.E :	Türk Dili ve Edebiyatı
TDV :	Türkiye Diyanet Vakfı
vb:	Ve benzeri
A.g.e:	Adı geçen eser
Haz:	Hazırlayan

1.GİRİŞ

Edebiyat tarihi yazmak, aslında başlı başına bir meseledir. Çünkü bir millete ait edebiyat tarihini oluşturulabilmek için düzenli, gerçekçi ve uzun çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bunlar arasında yapılması gereken en önemli çalışmalardan biri de o milletin tarihinde önemli bir yer etmiş gazete ve mecmuaların taranması ve bir araya getirilmesidir. Bu durum sadece o milletin edebiyat tarihi için değil; siyasal, kültürel geçmişini de ortaya koyabilmek için gereklidir. Gazete ve mecmulardaki bilgilerin taranıp bir araya getirilmesi o milletin geçmişi ile geleceği arasında bir köprü görevi görecektir.

Gazete ve mecmuaların tahliliyle tasnifi sadece edebi yönden önem arz etmez. Çünkü dönemin gazete ve mecmualarında sadece edebî yazılar değil; ilmî, fennî, siyasî vb. birçok alanda yazılar çıkmıştır. O dönemde gerçekleşmiş birçok yenilikten, ülkenin askeri durumundan da haberdar olunabilmektedir. Bütün bunların yanı sıra bir kitabı ya da divanı olmayan ve bugün unutulmuş, hatta hiç duyulmamış birçok şair ya da yazar hakkında bilgi sahibi olmamızı da sağlayacaktır. Hatta bu konuda çalışmalar yapacak araştırmacılara da kaynak olacaktır.

Bizim üzerinde çalışma yaptığımız *Malûmat* gazetesi de bu alanda araştırma yapacaklara kaynak olacak ve bir devir hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayacak, döneminde mühim bir yer edinmiş gazetelerden biridir. *Malûmat* 1895–1903 yılları arasında yayın yapan, yayımlandığı dönemin şartlarına göre sekiz sene gibi uzun bir dönem yayın hayatını sürdüren uzun soluklu sayılabilecek bir gazetedir. O dönemde saraya yakın bir politika izlemesiyle adından çokça bahsettiren bir gazete olmayı da başarmıştır.

Üzerinde çalıştığımız bölüm, *Malûmat* gazetesinin üçüncü cildir. Gazetenin üçüncü cildi, 49-72 sayılarını içeren bölümdür. Yaptığımız çalışma iki temel bölümden

oluşmaktadır. Bu bölümler inceleme ve seçme metinlerdir. Ancak çalışmada yer alan inceleme kısmından önce *Malûmat*'ın yayımlandığı dönemdeki siyasî hayata ve basın hayatına dair özelliklere de yer verdik.

Yaptığımız çalışmanın birinci kısmı olan inceleme bölümünde; gazetenin şekil ve muhteva özelliklerine de yer verdik. Yine bu bölümde gazetede yazıları bulunan yazarlardan bahsettik ve gazetenin yayın politikasına ilişkin özellikler üzerinde durduk. Gazete hakkında somut bilgiler verebilmek için yer yer gazetede yer alan orijinal yazılardan nüsha numarasını ve sayfasını da belirterek örnekler verdik. Gazetenin muhteva özelliklerinden bahsederken öncelikle yazıların hangi türde yazılmış olduğundan söz ettik. Bu türlere ait yazıların içerikleri hakkında bilgi vermeye çalıştık. Bu bilgileri verirken yine zaman zaman gazetede orijinal yazılardan alıntılar yaptık. *Malûmat*'ın şekil özelliklerinden bahsederken ise gazetenin kapak kompozisyonu, klişesi, hangi gün ve kaçar gün arayla çıktığı, gazetede birtakım dizgi hataları, sayfa sayıları gibi biçimsel özellikleri hakkında bilgi vermeye çalıştık.

Çalışmamızın ikinci kısmında *Malûmat*'ın üçüncü cildinin fihristini oluşturduk. Bu fihristi öncelikle konularına göre daha sonra yazar adına göre sınıflandırdık. Konuya göre yaptığımız sınıflandırmada gazetenin ekte verdiği kendi fihristini de göz önünde bulundurduk. Konuya göre tasnifi şu başlıklar altında topladık: askerlik, biyografi, ilmî-fennî-siyasî yazılar, İslamiyet-İslam toplumları, coğrafya, hukuk, eğitim, musiki, ziraat, tıp-sağlık, tanıtım yazıları, bilmeceler ve edebiyat. Edebi yazıları; anı, deneme, mektup, seyahat yazısı, şiir, makale, hikâye gibi başlıklar altında gruplandırdık. Yazar adına göre yaptığımız sınıflandırmada ise yazarların adlarını alfabetik sıraya göre konumlandırdık. Kimi yazılar isimsiz kimileri ise sadece D. L. gibi rumuzlarla çıkmıştır. Bu yazıları da diğerleri gibi rumuzları esas alarak sıraladık. İmzasız olanları aynı başlık altında

topladık. Aynı isimleri taşıyan ancak farklı kişiler olan yazarların ünvanlarını parantez içerisinde belirtmeye çalıştık.

Malûmat gazetesi, resimleme özelliğinden dolayı sayfalarında birçok fotoğrafa da yer vermiştir. Biz de fotoğrafları açıklamalarına yer vererek çalışmamızın fihrist bölümünde, fotoğraflar başlığı altında topladık. İmzasız olarak çıkan bu fotoğraflardaki açıklama ifadelerini bir başlık altında gruplandırdık.

Çalışmamızın en son kısmında edebi mahiyet taşıyan birtakım yazıları Latin harflerine, imla özelliklerine dikkat ederek, aktarımını yaptık. Bu yazıları da gazetede yayımlandığı sıra ile çalışmamıza dâhil ettik.

2.LİTERATÜR TARAMASI

Malûmat gazetesi üzerinde yaptığımız araştırmada gazete ile ilgili üç farklı çalışma ile karşılaştık.

Bu çalışmalardan ilki Mustafa Sarı'ya aittir. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Himmet Uç danışmanlığında yapılan bu çalışma 188 sayfadan oluşan bir yüksek lisans çalışmasıdır. “*Malûmat Mecmuası'ndaki Biyografiler*” adı altında 1992 yılında tamamlanan çalışmada gazetede ki biyografiler üzerinde durulmuştur.

Çalışmaların ikincisi Ali Değirmenci'ye aittir. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde N. Hikmet Polat danışmanlığında yapılan çalışma “*Malûmat Mecmuası (1–24. sayılar) İnceleme ve Seçme Metinler*” adı altında 1994 yılında tamamlanmıştır. 431 sayfa olan bu yüksek lisans çalışmasında 1-24 sayıların fihristine ve seçme metinlere yer verilmiştir.

Üçüncü çalışma ise 2006 yılında Mustafa Başpınar tarafından yapılmıştır. (*Malûmat Gazetesi (25–48. sayılar) İnceleme-Tahlili Fihrist-Edebiyata İlişkin Kuramsal Metinler*) adı altında Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yaptırılan bu yüksek lisans çalışması 205 sayfadır. Turan Karataş danışmanlığında yapılan çalışmada 25-48. sayıların fihristi oluşturulduktan sonra gazetenin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulmuş ve seçme metinlere yer verilmiştir.

Bizim çalışmamızda ise *Malûmat* gazetesinin 49-72. sayılarının fihristi oluşturulduktan sonra şekil ve muhteva özellikleri üzerinde duruldu. Gazetede yer alan edebî metinler hakkında genel bir bilgi verildikten sonra gazetede yer alan edebiyata dair kuramsal metinlere yer verildi. İzlenen metot dolayısıyla çalışmamız Ali

Değirmenci tarafından başlatılan ve Mustafa Başpınar tarafından devam ettirilen çalışmaların devamı niteliğindedir.

3.MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmada kullanılan ana materyal *Malûmat* gazetesinin 49-72. sayılarıdır. Çalışmada dönemin siyasî ve basın hayatına, aynı zamanda eğitim-öğretim durumuna değinildiği için bu konulara ilişkin kaynaklara da başvurulmuştur. Araştırmada sadece edebî ve akademik çalışmalardan değil, tarihsel çalışmalardan ve döneme tanıklık eden kimselerin anı kitaplarından, biyografilerden de yararlanılmıştır.

Çalışmada öncelikli olarak kullanılan metot, tarama metodudur. Sırasıyla gazetede yer alan bütün yazılar, şiirler, fotoğraflar taranıp fişlenmiş; fişleme esnasında bahsedilen yazının hangi sayıda ve o sayının hangi sayfasında yer aldığı, ilgili yazının kim tarafından yazıldığı tespit edilmiş ve yazının muhtevası hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Yazarı belli olmayan yazılar imzasız başlığı altında toplanırken, şiirlerin biçimsel özellikleri de belirtilmiştir.

Son bölümde ise edebiyata ilişkin kuramsal seçme metinlere yer verilmiştir. Bu kuramsal metinlere yer verilerek edebiyat alanında çalışma yapan akademisyenlere kaynak oluşturması amaçlanmıştır.

3.1 II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ SİYASİ OLAYLARI

Bir devrin basın hayatını incelerken o devrin siyasî ve sosyal hayatına da değinilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü değişen iktidar ve buna bağlı olarak ortaya konan siyasî uygulamalar basını doğrudan etkilemektedir. Bu etkileşim her zaman olumlu olmamıştır. Basın kimi zaman iktidar ve siyasî uygulamalar yanlısı bir tutum sergilerken kimi zaman da iktidarın ve siyasî uygulamaların tam karşısında yer almıştır. Üzerinde çalışma yaptığımız *Malûmat* gazetesinin yayımlandığı dönem; basın-siyasî uygulamalar, basın-iktidar karşıtlıklarının en sert geçtiği dönemlerden biridir. *Malûmat* gazetesinin yayımlandığı yıllarda dönemin padişahı olan II. Abdülhamid'in basın üzerinde yaptığı çalışmalar ve uygulamalar dönemin hem basın hem de siyasî hayatını oldukça fazla etkilemiştir. II. Abdülhamid döneminde basın üzerinde uygulanan sansür ve jurnalcilik bugün hala tartışılan ve döneminde de çokça tartışılmış konular arasındadır. II. Abdülhamid'i basın üzerinde uyguladığı sansür ve döneminde ortaya çıkan jurnalcilik konusunda doğru değerlendirebilmek için iktidarda olduğu yılların siyasî hayatıyla şartlarını bilmek ve bunları doğru bir şekilde değerlendirmek gerekmektedir.

Anayasaya dayalı meşrutî bir idare kurmak isteyen ve bu yüzden Sultan Abdülaziz ile V. Murat'ı tahttan indiren Mithat Paşa ve arkadaşlarının ön ayak olmasıyla II. Abdülhamid, 31 Ağustos 1876 Perşembe günü tahta çıkarılır. II. Abdülhamid'in tahta çıkış sürecinde ise halkın nasıl oyalandığı şöyle ifade edilmektedir:

“Üç gün üç gece şenlik yapılması emrolunmuştu.

Toplar atılıyor, donanmalar tertib ediliyor, geceleri havai fişekler atılıyordu. Cülûsun dördüncü günü Abdülhamid'in bir

kız çocuğu dünyaya gelmiş, beşinci günü doğum yıl dönümüne rastlamış, yedinci günü ise kılınç alayı yapılmıştı. Böylece arka arkaya gelen şenlikler halkı biraz oyalamış, ilk günlerin hararetini biraz unutturmuştu.” (Selek, 1960:28)

II. Abdülhamid’in tahta çıktığı dönemde Osmanlı devleti en zorlu günlerini yaşamaktadır. Sultan Abdülaziz devrinde baş gösteren Bosna-Hersek ve Bulgar ayaklanmalarına, V. Murat devrinde Sırbistan ve Karadağ muharebeleri de dâhil olur. Bu yıllarda gerek ekonomisinin bozuk olması gerekse Rusya’nın müdahalesi ile Osmanlı İmparatorluğu bu isyanları bastırmakta güçlük çekmektedir.

Meşrutiyeti ve anayasayı ilan zorunluluğu getirmek istenirken Çerkez Hasan Vakası gerçekleşir. Yine anayasa hazırlama sürecinde Mithat Paşa’yla anlaşmazlığa düşen Rüştü Paşa istifa eder. 1876’da Rüştü Paşa’nın yerine Mithat Paşa getirilir. Mithat Paşa, II. Abdülhamid’e ıslahat yaptırma ve hükümeti kurdurma düşüncesindedir. Mithat Paşa ve arkadaşları, II. Abdülhamid’in teklif edilen ıslahatı yapmaya çekinmesi halinde ise ikinci veliaht Mehmet Reşat Efendi’yi tahta geçirmeyi düşünürler.

“Mithat Paşa’nın mülakat sırasında bilhassa üç şart ileri sürdüğü söyleniyor:

1. Kânun-i Esasî’nin geciktirilmeden ilanı,
2. Devlet işlerinde yalnız mesul müşavirlere danışılması,
3. Sadullah Beyin Mabeyin Başkâtipliğine, Ziya ve Namık Kemal Beylerin de Mabeyin Kâtipliklerine tayin olunmaları”

(Selek, 1960:27)

Mithat Paşa her şeye rağmen hükümeti kurar ve hükümetin kurulmasından dört gün sonra 23 Aralık 1876'da Kânun-î Esasî ilan edilir. Kânun-i Esasî'nin ilanıyla birlikte Osmanlı devletinde artık I. Meşrutiyet devri başlamış olur. Bu arada Meclis-i Mebusan ve Ayan Meclisi üyelerinden oluşan ilk meclis 19 Mart 1877'de açılır.

Ancak I. Meşrutiyet dönemi çok uzun sürmez. Bunun nedenini Armaoğlu şöyle açıklar:

“I. Meşrutiyet 1877–78 Osmanlı-Rus savaşına varan Balkan buhranı içinde ilan edilmişti. Sonradan görülmüştür ki, II. Abdülhamid de, Meşrutiyeti ilan etmek için bir avuç Osmanlı aydını ile yaptığı pazarlıkta samimi değildi. 1876 Aralık ayında ilan edilmiş olan 1876 anayasasını, II. Abdülhamid 1877–78 Osmanlı-Rus savaşının doğurduğu şartları bahane ederek, 1878 Şubat'ında yürürlükten kaldırmıştır.” (Armaoğlu, 1984:1/58)

I. Meşrutiyet'in devam etmemesinin sebeplerinden en önemlisi 24 Nisan 1877'de Rusların, Eflak ve Boğadan'a girerek Osmanlılara resmen savaş ilan etmesidir. Doğuda Gazi Ahmet Muhtar Paşa, Plevne'de Gazi Osman Paşa'nın direnişleri savaşın Osmanlı devletinin aleyhine devam eden gidişatını değiştirmeye yetmez. Osmanlı devletinin orduları art arda yenilgiye uğrar. Bu arada meclisteki karışıklıklar, gayrimüslim mebusların tutumuyla milletvekillerinin bitmek bilmeyen eleştirilerinden rahatsız olan II. Abdülhamid, 13 Şubat 1878'de meclisi süresiz olarak kapatır. Böylece I. Meşrutiyet dönemini sonlandıran II. Abdülhamid, artık yönetimde tek söz sahibi olmuştur. “*Bundan sonra II. Abdülhamid, 30 yıl sürecek olan despotik ve otoriter yönetimine başlamıştır.*” (Armaoğlu, 1984:1/58)

1877–1878 Osmanlı-Rus savaşı, Osmanlıların barış istemesiyle sona erer ve 3 Mart 1878’de Ayastefanos antlaşması imzalanır.

Dış siyasette ihtiyatlı bir yol izleyen II. Abdülhamid’in iç siyasette aynı ihtiyatı sürdürdüğü söylenemez. Ülkenin içinde bulunduğu buhranlı durum ve ihtilal ihtimalleri sonucunda II. Abdülhamid hafiyelik teşkilatını oluşturur. Hafiyelik teşkilatıyla birlikte jurnalcilik de başka bir sorun olarak ortaya çıkar. II. Abdülhamid bu dönemde basına uyguladığı sansürle de çok konuşulmuştur. Basına uygulanan bu sansür, Osmanlı devletinin iç işlerini daha da karıştırır. Hatta Osmanlı devletinin birçok aydını bu sebeple yurt dışına çıkar ve orada II. Abdülhamid aleyhinde çalışmalar yapar. (Armaoğlu, 1984:1/58)

Gerçekte II. Abdülhamid’in padişah olduğu yıllarda böyle bir sıkıyönetim içine girmesi, sömürgeci ülkelerin Osmanlı devletini bölüp parçalama ve imparatorluk içerisindeki ulusları ayaklandırma gayretlerine karşı ülkenin milli birlik ve beraberliğini, devletin bölünmezliğini savunma düşüncesinin sonucu olarak düşünülebilir.

II. Abdülhamid, bu uygulamalarıyla bir yandan muhalefetin oluşmasını engelleyici tedbirler alırken diğer yandan da memleketin imarı, eğitim ve öğretiminin yaygın hâle gelmesi için birçok çalışma yapar. Döneminde eğitime çok önem veren II. Abdülhamid, birçok okul açmıştır. Bu okullar arasında Sanayi-i Nefise, Hukuk Mektebi, Hendese-i Mülkiye, Darülfünun vb yer alır. Hatta bu okulların bir kısmının fotoğrafına *Malûmat*’ın sayfalarında yer verilmiştir. (Bkz. Ek–12) II. Abdülhamid’in yaptıkları bunlarla bitmez. Okul binaları, köprüler, hükümet konakları ve demiryolu vb. yaptırmıştır. Hicaz ve Basra’ya kadar çektiği telgraf hattı da Osmanlı devletine kazandırdığı önemli bir çalışmadır.

II. Abdülhamid'in memleketin içinde bulunduğu bu karmaşık ve zor durumdan kurtulması için gerekli gördüğü her şeyi uygulamaya koyduğu görülmektedir. Bu uygulamaların başında da açtığı okullar neticesinde halkın eğitiminin geldiği anlaşılmaktadır.

II. Abdülhamid, otuz üç yıllık padişahlık döneminde devleti ve makamını sağlam tutabilmek için çok çeşitli tedbirler alır. Bu tedbirler sonucunda hafiyelik teşkilatının kurulması ve basına uygulanan sansür II. Abdülhamid'e yönelik tepkiler oluşmasına neden olur. II. Abdülhamid'in baskıları sonucu 1889 yılında 5 askeri tıbbiye öğrencisi arasında gizli olarak İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin kurulması ülkenin geleceği için mühim bir dönüm noktası olmuştur. *Genç Türkler* hareketi hızla yayılmış ve İttihad ve Terakki Cemiyeti II. Abdülhamid'in Kânun-i Esasî'yi ilan etmesini istemiş ve sonuç olarak II. Abdülhamid, II. Meşrutiyeti (23 Temmuz 1908) ilan etmek zorunda kalmıştır.

“Abdülhamid, umûmî meclisin açılmasında söylediği uzun nutkunda ise, medeni dünyadan geri kalmamızın sebebi olarak kanun ve nizamların meşveret esasına göre işlemeyen istibdatçı hükümet elinden çıkmış olmasını göstermiş ve bundan böyle memleket konularının halk reyi ile hazırlanmasını, terakkinin başlıca sebebi bildiğinden Kânun-i Esâsî'yi ilan ettiğini bildirmiştir.” (Kartal, 2000:8/257)

Bu durumdan da anlaşılacağı gibi II. Abdülhamid, Kânun-i Esasî'yi de baskılar sonucu ilan etmiştir.

Otuz üç yıl süren hükümlranlık dönemi boyunca II. Abdülhamid hem dış olaylar hem de iç olaylarla baş etmek zorunda kalmıştır. Bu zorlu dönemin II. Abdülhamid ile başladığını düşünmek de aslında doğru değildir. “*Gerçekte ise o istibdat idaresinin ilk kurucusu değildir. Abdülaziz’in 1870’den sonraki devri de istibdat devri idi.*” (Karal, 2000:8/245)

Mustafa Armağan, II. Abdülhamid’in yönetim anlayışını şöyle yorumlar:

“ ...Abdülhamid’in sıkı idaresini, Garplıların deyişiyile ‘Hamidian Regime’ benzetiyorum. Dış hudutlardan geçmelerine mani olamadığı bir kuşatmaya, bir iç sur dikerek cevap vermek rejimidir Sultan Abdülhamid’inki. İç sur, mesela ‘sansür’ şeklinde karşımıza çıkabilir, mesela ‘istibdat’ şeklinde arz-ı endam edebilir, mesela ‘hafiye’ teşkilatının kuş uçurmayan sıkıdüzeni de vardır bu rejimin içinde...” (Armağan, 2006:25)

Uzun yıllar boyunca ülkeyi idare eden II. Abdülhamid, Sultan Abdülaziz ve V. Murat ile aynı kaderi paylaşır. Yıldız Sarayı’na II. Abdülhamid için de bir heyet gönderilmiş ve tahttan indirildiği kendisine bildirilmiştir. Otuz üç yıl süren saltanatı sona eren II. Abdülhamid’den sonra ülkede bir müddet İttihad ve Terakki rüzgârı eser; ancak bu dönem II. Abdülhamid döneminden daha da sıkıntılı geçer.

3.2 DÖNEMİN BASIN HAYATI

Toplumların sosyal, ekonomik ve siyasî hayatı ile matbuat hayatı arasında her zaman sıkı bir ilişki olmuştur. Zaten her dönemde insanı düşünmeye sevk eden, bunun temelini hazırlayan kurumların başında eğitim kurumları gelir. Eğitim kurumlarının bu hizmeti sonucunda düşüncelerini, ilmini yazıya dökme ihtiyacı duyan insan, yazdıklarını da yayımlama, başkalarıyla paylaşma ihtiyacı duymuştur. Tanzimat'tan sonraki dönemde bu ihtiyaç özellikle gazete ve dergilerle giderilmeye çalışılmıştır. Basın bu yönüyle toplumların düşünce ve yazın hayatında önemli bir yer tutmaktadır.

İlk önceleri Osmanlı ülkesinde yabancılar ve gayrimüslimler tarafından basımevleri kurulmuş olsa da bu basımevlerinde Türkçe metinler basılmamıştır. Bunun nedeni; Osmanlı ülkesinde yaşamını kâtiplikle kazanan on binlerce kişinin direnişidir. Osmanlı devleti XVIII. yüzyıla gelindiğinde sürekli gelişen Batı uygarlığı karşısında her geçen gün daha da geri kalır. Batı'ya ayak uydurmak zorunda kalan Osmanlı devleti, İbrahim Müteferrika ile basın izni alır ve 1727'de *Vankulu Lüğâtı* adıyla bilinen ilk kitabını basar.

Osmanlı devletinde yayımlanan ilk gazete, 1795 yılı ortalarında İstanbul'daki Fransız elçiliğinin Fransız devrimini yansıtmak amacıyla kısa bir süre çıkarmış olduğu *Bulletin Nouvels*'dir (Haberler Bülteni).

Osmanlı devletinin ilk Türkçe gazetesi ise II. Mahmut öncülüğünde İstanbul'da yayın hayatına giren *Takvim-i Vakayi*¹ dir.

---

¹ Aslında çoğunluk tarafından kabul gören bu bilginin geçersizliği Orhan Koloğlu'nun, *Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Basın* adlı eserinde *Takvim-i Vakayi*'den 3 yıl önce (1828) Mısır'da yayımlanan *Vakayi-i Mısriye* adlı gazetenin Mehmet Ali Paşa tarafından çıkartıldığı bilgisini vererek kanıtlamıştır. *Vakayi-i Mısriye*, yarısı Türkçe yarısı Arapça oluşturulmuş bir gazetedir. Gazetenin çıkma amacı ise tarım, endüstri vb. alanlarda halkı bilinçlendirmektir. (Topuz, 2003:13-14)

Daha sonra sahibi İngiliz William Churchill olan ilk yarı resmi gazete *Ceride-i Havadis*² ve bunu takip eden *Tercüman-ı Ahval* ile *Tasvir-i Efkâr* gazeteleri Osmanlı devletinin yayın hayatını devam ettirmiştir. Bu dönemde Ali Suavi tarafından çıkartılan, hükümete karşı sürekli muhalif yazılar yayımlayan ve kapatılan *Muhbir*³, Basiretçi Ali Bey tarafından kurulan, Ali Suavi ve Ahmet Mithat'ın da yazılarını yayımlayan *Basiret* ve Aleksan Sarrafyan'ın kurduğu *İbret*⁴ de dönemin basın hayatında etkili olmuş gazeteler arasında yer almaktadır.

Üzerinde çalıştığımız *Malûmat* gazetesi de 1895–1903 yılları arasında yayımlanmıştır. *Malûmat*'ın yayımlandığı dönemdeki uygulamalarını ve yayın politikasını doğru değerlendirebilmek için dönemin basın ve siyasî hayatı hakkında bilgi sahibi olunması gerekir. *Malûmat* sarayla da iyi ilişkiler içerisinde bulunmuş II. Abdülhamid'e yakın duran isimlerden biri olan Mehmet Tahir tarafından çıkartılmıştır. Gazete "*Musavver Malûmat*" olarak da bilinmektedir. Edebi yönü ağırlıkta olan gazete, yayımlandığı dönemde birçok kesimin ilgisini çekmiş hatta sadece İstanbul'da değil Anadolu ve Balkanlar'da da birçok yere ulaşmayı başarabilmiştir.

Yayımlandığı dönemde etkili olan *Malûmat*'ta *Servet-i Fünûn* dergisi karşıtı olan kimi yazarlar toplanmıştır. *Malûmat* gazetesi ve *Servet-i Fünûn* dergisi yayımlandıkları dönemde birtakım sorunlar yaşamıştır. Bu sorunların nedeni; *Malûmat* gazetesinin, Recaizade Mahmut Ekrem'in *Şemsa* adlı hikâyesini izinsiz

---

² Bu gazete ilk önceleri pek tutmamıştır ve gazetenin ilk üç sayısı bedava dağıtılmıştır. Gazetede Ebuzziya Tefvik, Nüzhet Bey, Sadrazam Sait Paşa gibi isimlerin yazılarına yer verilmiştir. Nüzhet Bey ve Ebuzziya Tefvik daha sonra üzerinde çalıştığımız *Malûmat* gazetesinde de yazılarına yer verilen isimlerdir. (Topuz, 2003:17–18)

³ Gazetenin gerçek sahibi aslında Filip Efendi'dir. Selim Nüzhet'e göre Filip Efendi, okumakta ve yazmakta zorluk yaşadığı için gazetenin yönetimini Ali Suavi üstlenir. Hükümet aleyhinde yazılara yer veren *Muhbir* birkaç kez kapanır. Ali Suavi Londra'ya kaçır ve *Muhbir*'i burada çıkarmaya devam eder. (Topuz, 2003:24–25)

⁴ *İbret* de diğer gazeteler gibi birkaç kez kapanır daha sonra *İbratname-yi Âlem* adıyla mizah dergisi olarak bir süre yayımlanır. Gazeteyi kiralayan Ahmet Mithat'ın çalışmaları sonucu gazetede Namık Kemal, Ebuzziya Tefvik gibi isimlerin yazılarına yer verilir. Gazete en son olarak Namık Kemal'in *Vatan yahut Silistre* adlı eseri hakkında bir yazı yayımlaması üzerine tamamen kapanır. (Topuz, 2003:27–28)

yayımlamasıdır. Yazının izinsiz yayımlanması üzerine Recaizade M. Ekrem bu durumu *Servet-i Fünûn*'da eleştirir. Bu eleştiriden sonra Recaizade M. Ekrem ile *Servet-i Fünûn*'unun sahibi Ahmet İhsan arasında bir yakınlaşma olur. Bu yakınlaşma sonucunda Recaizade M. Ekrem biraz daha söz sahibi olarak derginin edebi kimlik kazanmasını sağlar. *Malûmat* ile *Servet-i Fünûn* arasındaki anlaşmazlık bununla da kalmaz. Ali Ekrem'in *Servet-i Fünûn*'a gönderdiği bir yazısında *Servet-i Fünûn*'u eleştirmesi üzerine Tefik Fikret bu yazıdaki eleştiri kısımlarını keserek yazıyı dergide yayımlar. Bu olay üzerine Ali Ekrem yazının tamamını *Malûmat*'ta yayımlar. (<http://www.düsle.com/icerik/index.php?p=228kt=6&es=5b>)⁵ Bu durum gösteriyor ki o dönemde de günümüzde olduğu gibi gazete yazarları kendi istekleri doğrultusunda ya da başka sebeplerle yazılarının farklı gazetelerde yayımlanmasına izin vermişlerdir. *Malûmat*'ın hemen her sayısında farklı isimlerle karşılaşmamızın sebebi olarak bu durum gösterilebilir.

Osmanlı devleti matbuat hayatında farklı siyasî uygulamalar nedeniyle istikrarlı bir yol izlenememiştir. II. Abdülhamid devrine kadar, basın gelişmiş olmasına rağmen, henüz basının hürlüğü ve güvenliğini sağlayan sağlam bir nizamnamesi yoktur.

“Abdülhamid II. Devri basını, tabii bulunduğu nizam yönünden üçe bölünebilir: Birinci bölüm çok kısa sürmüş olur, Meşrutiyet devrine inhisar eder. Bu devirde hürriyet içinde çalışan bir basın nizamı yaratılmasına çalışılmıştır. İkinci bölüm, İstibdat devrine rastlar. Bu devirde de basın hürlüğü tamamen kaldırılmış ve sıkı bir sansüre tabii olmuştur. Üçüncü

---

⁵ *düşLEdebiyat dergisi* 2001 yılından bu yana internete yayımlanan bir edebiyat kültür dergisidir. *düşLEdebiyat dergisi*'nin Temmuz 2003 yılında yayımlanan 22. sayısında yer alan bu yazı Emine Gürbüz'e aittir. Yazı 22. sayıda “özel dosya” adlı kısımda “*Servet-i Fünûn Edebiyatı*” başlığı altında yayımlanmıştır. Yazının bulunduğu sayfada numara belirtilmemiştir.

bölüm ise, Abdülhamid II.'nin tahttan indirilmesine kadar sürmüş olan ikinci Meşrutiyet devridir. Bu devirde basın tekrar geçici olarak bir hürriyet devresi tanımıştır.” (Karal, 2000:8/407)

Osmanlı devletinde basın 1876’da Abdülaziz’in tahttan indirilmesiyle geçici bir özgürlük dönemi yaşar. Bu durum V. Murat’ın iktidar olduğu dönem ve II. Abdülhamid’in tahta çıktığı ilk dönemde de devam eder. Hatta II. Abdülhamid’in emriyle Ahmet Mithat *Üss-i İnkılâp* adlı eserde hürriyetin faydaları üzerinde durur. Aynı zamanda Ahmet Mithat, gerçeklerin halka ulaşmasında kullanılabilecek tek aracın da tek kelimeyle basın olduğunu belirtir.⁶ Ancak bütün bu yaşananlar basının tam bir özgürlük içinde olduğunu göstermez. Çünkü 1864’te oluşturulan “Matbuat Nizamnamesi” ve 1867’de oluşturulan “Âli Kararnamesi”nde yer alan basını denetleyici kararlarla birlikte 23 Aralık 1876’da oluşturulan Kânun-i Esasî’nin 12. maddesindeki: “*Matbuat kanun dairesinde serbesttir.*” hükmü gösteriyor ki basın sadece kanunlar dâhilinde serbesttir.

II. Abdülhamid tahta çıktığı ilk günlerde basındaki serbestlik havasına müdahale etmez; ancak bir süre sonra basının eleştiri konusunda ileri gitmesi ve aşırı serbestliğin baş göstermesi üzerine Mithat Paşa önderliğinde Mebuslar Meclisi’nde bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonun oluşturduğu tasarı 1877 Nisan’ında Mebuslar Meclisi’ne getirilir. Tasarı, matbaa açmak ve neşriyat yapmak olmak üzere iki bölümden oluşur ve her iki bölümde de hürriyeti köstekleyici ve terakkiyi önleyici hükümler yer almaktadır.

---

⁶ Ahmet Mithat Efendi’nin yazın hayatına bakıldığında görülür ki iki yüze yakın eser ortaya koymuştur. Bundaki amacı halkı her yönden eğitmektir. Bunun için de halka ulaşmak adına edebi türlerin hepsinden yararlanmış ve döneminde halkı bilinçlendirmek için çalışmıştır. *Üss-i İnkılâb* da toplum için oluşturulmuş eserlerden biridir (Karal, 2000:8/407).

Matbaa açılmasını köstekleyen engellerden biri, hükümetten müsaade alma zorunluluğu, diğeri matbaaların ancak vilayet ve sancak merkezlerinde açılması mecburiyetidir. Bu durum mebuslar arasında da fikir ayrılığına sebep olur. Matbaa açmakla matbuat hürriyetini karıştıranlar tasarımı desteklerken, çoğunluğu ise “*Matbuat kanun dairesinde serbesttir.*” denedikten sonra onu kısıtlamanın doğru olmadığını, matbaanın değil sancak, kaza ve mümkünse köylerde bile açılması gerekliliğini savunurlar. Matbuat kanununda mebusların karşı çıktığı maddeler şunlardır:

1. Gazete imtiyaz sahiplerinin maarif ve siyasette muktedir olması
  2. Devlet memurlarının tenkit edilmesi
  3. Mecliste söylenen nutukların gazeteler tarafından yanlış aksettirilmesi
  4. Matbuat suçları için ağır para cezaları verilmesi
  5. Mizah dergi ve gazetelerinin neşredilmesinin yasaklanması
- (Karal, 2000:8/408).

Bu maddeler uzun tartışmalar sonunda tasarıdan çıkarılmış, tasarı 2 Mayıs 1877’de kabul edilmiştir. Ancak mebusların tasarıdan bu maddeleri çıkarmasına sinirlenen II. Abdülhamid tasarımı onaylamamış, kanunu yürürlüğe koymamıştır. Bu konuda bir tebliğ yayımlayan II. Abdülhamid bu tebliğde eskiden ağızdan ağza dolaşan dedikoduların şimdi gazetelerde yer aldığını, eskiye göre insanların gazetede çıkanlara tamamen gerçek gözüyle baktığını belirtir ve bu durumda kanuni tedbirlerin alınacağını ifade eder.

II. Abdülhamid 20 Eylül 1877’de yayımlanan “Sıkı Yönetim Nizamnamesi”nde gerekli gördüğü zamanlarda gazeteleri kapatma yetkisini eline alır, Çarlık Rusya’nın da Osmanlı devletine saldırısını bahane eder ve 3 yıl sürecek sıkıyönetimin temellerini atar. 13 Şubat 1878 Mebusan Meclisi’nin kapatılması bu dönemin başlangıcı sayılabilir. Yalnız daha önce de belirttiğimiz gibi Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*’nde İstibdat döneminin aslında II. Abdülhamid’den önce başladığını ifade eder. Bu dönem her açıdan Türk basınının en zor dönemlerinden biridir.

Hıfzı Topuz; bu dönemde basın konusunda üzerinde durulması gereken konuları şöyle sıralar: “*Basın Sansürü, basına konan yasaklar, gazetelerin kapatılması, gazetecilere çıkarlar sağlanması ve jurnalcilik, yabancı basının satın alınması, yabancı ülkelerle haberleşmenin engellenmesi.*” (Topuz, 2003:54)

Biz de şimdi dönemin basın hayatını başlıklar altında değerlendirmeye çalışacağız.

3.2.1. Basın Sansürü

II. Abdülhamid’in basına sansür getirmesindeki esas sebebin, basının halkı doğrudan etkilemesi olduğunu düşünebiliriz. Bu durumda fikrimizce belki de II. Abdülhamid’in yapacağı en doğru şey, halkın fikirlerini zehirleyecek şeyleri halktan uzak tutmak ve haklı olarak basına sansür getirmek olacaktır.

Bu arada kişilerin hareketlerini kontrol etmek için hafiyelik teşkilatını kuran II. Abdülhamid, fikirleri kontrol etmek için de sansür teşkilatını oluşturmuştur. Ancak II. Abdülhamid hafiyeliğin jurnalciliği başına musallat edeceğini, sansürünse bir süre sonra gazete ve dergi sahiplerince kendi lehlerinde kullanacağını önceden tahmin edememiştir. Bu dönemde fikir mahsulü olan her şey sansür konusu kabul edilir ve II. Abdülhamid yönetimindeki ilk sansür 1877’deki “Sıkıyönetim Kararnamesi”nin

uygulanmasıyla başlar. İlk önceleri sadece siyasal gazeteler sansürden geçirilirken 1882’de tüm gazeteler ve dergiler sansüre tabi olmuştur. Bu dönemde üç türlü sansür vardır:

1. Türkçe ve azınlıkların dilleriyle yayımlanan gazetelerin sansürü: Bu gazetelerin sansürü İçişleri Bakanlığı’ndaki İç Basın Müdürlüğü’ne bağlanmıştır.
2. Türkiye’de ve dışarıdan gelen yabancı dillerde basılan gazetelerin sansürü: Bu yayınların sansürü Dışişleri Bakanlığı’na bağlı “Matbuat-ı Hariciye Müdürlüğü’ne bağlanmıştır.
3. Yerli ve yabancı kitapların sansürü: Meclis-i Maarif Kurulu ise basılmadan önce kitapları incelemektedir. (Topuz, 2003:54)

1880’de kurulan, 74 kişiden oluşan Encümen-i Teftiş ve Muayene Kurulu ise siyasal olmayan gazeteler ve kitapların sansürüyle ilgilenmektedir. 1888’de çıkarılan Matbaalar Kanunu ve 1895’te çıkarılan Matbaalar Nizamnamesi II. Abdülhamid döneminde basın için meydana getirilen kanunlardır. Yine bu dönemde (1897) Encümen-i Teftiş ve Muayene Kurulu’ndan geçen kitapların tekrar incelenmesi için on sekiz kişiden oluşan Maarif Nezareti’ne bağlı olarak Tetkik-i Müellefat Komisyonu kurulmuştur.

Aydınların Avrupa’ya kaçması, yakalanan gençlerin Marmara’ya atıldığı, binlerce hürriyet severin boğdurulduğu rivayetleri halkın içinde yayılmaya başlamış, bu

durumda sansür daha da genişlemiş ve matbuat üzerinde daha sıkı kararlar alınmaya başlanmıştır. (Selek, 1960:59)

II. Abdülhamid döneminde sansür öncelikli olarak Maarif Nezareti'nin kontrolündedir. Ancak İstibdat döneminde sansürün nasıl yapıldığı, o dönemde yaşamış gazetecilerin veya diğer tanıkların anılarından öğrenilebilmektedir. Topuz; bunun nedenini II. Abdülhamid döneminde baş gösteren kitap ve evrak yakma modası olduğunu ifade eder. Gerçek olan şudur ki bu dönemde sansür belirli kurallar doğrultusunda yapılmamaktadır ve eline fırsat geçen herkes uygulamalara müdahale etmiştir. Hatta keyfi sansür uygulamalarının bile yapıldığı, keyfi sansür uygulamasının sebebinin de sansür ödeneklerinin yüksek oluşu olduğu düşünülebilir.

II. Abdülhamid döneminin basın sansüründen resimli gazeteler de nasibini alır. II. Abdülhamid bu gazete ve mecmualardaki fotoğraflara da sansür getirir. Özellikle kendisinin, veliahdın, şehzadelerin hatta kendisinden önce padişahlık yapmış olan kişilerin fotoğraflarının yayımlanmasını yasaklar. Üzerinde çalışma yaptığımız *Malûmat* gazetesinin üçüncü cildindeki fotoğrafları incelediğimizde de gördük ki Osmanlı paşalarına ait fotoğraflara pek az yer verilmiştir.

II. Abdülhamid dönemi ve onun basın sansürü üzerine çokça söz söylenmiş ve bu hususta değerlendirmeler yapılmıştır. Hatta kimi zaman bu dönem acımasızca eleştirilmiştir. II. Abdülhamid'in bu baskıcı tutumu sonuç olarak fikir gazeteciliğini zayıflatmış, haberciliği neredeyse yok etmiştir. Baskıdan kaçan gazete ve dergiler bunun sonucu olarak edebiyat tefrikaları ile dolmuştur. Bu durum gazeteleri gazetecilikten çıkarmış, onların birer edebiyat dergisine dönmesine neden olmuştur. Bunlardan biri de edebî yönü ağırlıkta olan üzerinde çalıştığımız *Malûmat* gazetesidir.

3.2.2. Basın Üzerindeki Yasaklar

II. Abdülhamid döneminde Osmanlı devletinde çıkarılan gazete ile mecmuaların kontrolü Matbuat Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır ve bunlar söz konusu müdürlükçe izin verilmeden basılamamaktadır. Gazete ve mecmuaların basımının bile zor olduğu bu dönemde söz konusu heyetler, Matbuat Nizamnamesi'nce yasaklanan ve alakalılarına bildirilen kelimelerin listelerini göz ardı edip çoğu kez keyiflerine göre eserleri kontrol etmektedirler. Kelimelere bile yasak konmasının, dönemin siyasi özelliğinden ve II. Abdülhamid'in kişiliğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Zira II. Abdülhamid birçok kelimenin kullanılmasını döneminde yasaklamıştır. Bu dönemde yasak edilen kelimelerden bazıları şöyledir: vatan, hürriyet, meşrutiyet, grev, suikast, ihtilâl, anarşi, kıtal, sosyalizm, dinamit, kargaşalık, hâl, Makedonya, Girit, Kıbrıs, Yıldız, Murat, infilak, Kânun-î Esasî, müsavat, İstibdat, Makedonya...(Topuz, 2003:56)

Yasaklanan kelimelere karşın çıkar sağlayacak ve padişaha yakınlaşmayı elde ettirecek kelimeler de vardır. Örneğin; ubudiyet, sadakat, dua, atıye, ihsan, atıfet, bende, şehriyari, himmet-penahi, kul vb. (Kandemir, 1979:62). Özellikle Himmet-penâhi ve şehriyari sözcükleri *Malûmat* gazetesinde, fotoğrafların açıklama kısımlarında kullanılmıştır. Bu durum gösteriyor ki *Malûmat* II. Abdülhamid yanlısı bir tutum izlemiştir.

Devletin resmi gazetesi olan *Takvim-i Vakayi* de Hollanda kraliçesine nişan verilmiş olmasına dair haberinde, tertip hatası olarak (ita) kelimesinin (hata) şeklinde yazılması nedeniyle 1892'de kapatılmış ve 1908 yılına kadar da çıkmamıştır. (Topuz, 2003:59)

Bu dönemde gazetede yer alan her çeşit yazının, sansür kurulunca incelenerek değiştirilmesi, makaslanması veyahut tamamen çıkarılması gazetecileri son derece bunaltmış, buna bağlı olarak gazeteciliğin yapılamayacağını idrak eden gazeteciler

sarayla yakın durmak adına çoğu kez padişahı öven, ülkenin huzurundan bahseden yazılar yayımlamışlardır. *Malûmat*'ın kimi sayılarının girişinde de II. Abdülhamid'i öven yazılar bulunmaktadır.

3.2.3. Kitapların Yasak Edilmesi

Sansür yalnızca yayımlanmakta olan eserlere tatbik edilmekle kalmaz, daha önce yayımlanmış ve bir müddet serbestçe satılmış eserlere de uygulanır. Tekrar basılması ve okunması yasak edilen eserlerin arasında Ziya Paşa'nın, Namık Kemal'in, Abdülhak Hamid'in eserleri de yer almaktadır.

“Selim Sabit Efendi'nin ve Ahmet Vefik Paşa'nın tarihleri, hatta padişahın emriyle Ahmet Mithat Efendi'ye yazdırılmış olan Üss-i İnkılâp ile tarihi, içtimai mütalaaları ihtiva eden Kâtip Çelebi'nin Mizânü'l- Hakk'ı ve Tunuslu Hayrettin Paşa'nın Akvamü'l-Mesalik'i ve mukaddimesinin Türkçeye tercümesi zararlı kitaplar listesinde görüldüğü gibi Cevdet Paşa'nın Kıssâ-ı Enbiyâ'sı da zararlı kitaplardan sayılmıştır.” (Karal, 2000:8/413–414)

Yabancı dilde yazılmış eserlerden yasak edilenler arasında da, Racine, Corneille, Shakespeare, J.J. Rousseau, Voltaire, Victor Hugo, E. Zola'nın eserleri ile Lamartine ve Hammer'in tarihleri bulunuyordu. Bunlardan başka genel olarak siyasal ve milliyete dair olan eserler de yasaktı.

II. Abdülhamid döneminde uygulanan kitap yasaklanmasını Hıfzı Topuz şöyle değerlendirir: “*İstibdat döneminde hükümetin en büyük düşmanlarından biri kitaptı. Kitaba karşı savaş açılmıştı sanki.*” (Topuz, 2003:58)

3.2.4. Gazetelerin Kapatılması

II. Abdülhamid dönemindeki en ilgi çekici uygulamalardan biri de dizgi yanlışlıkları nedeniyle gazetelerin ihtar alması hatta bu sebeple gazetelerin kapatılmasıdır. Bazı gazetelerin kapatılmasının sebepleri ise şunlardır:

Sabah gazetesi; “Şevketlü Abdülhamid” Arap harfleriyle “şu kötü Abdülhamid” olarak okunabileceği sebebiyle kapatılmıştır. (Topuz, 2003:59)

İkdam gazetesi hakkında, padişahın tahta çıkışının yıl dönümünü bildiren bir yazıda bir dizgi hatasıyla “leylei mes’ude”nin (mutlu gece), “leylei mesude” yani (karanlık gece) olarak çıkması sebebiyle kovuşturma açılmıştır. (Topuz, 2003:59)

Devlet Basımevinin; yayımlanan Salname’de (Devlet Yıllığı) Kânun-i Esasî’nin bir yaprağının cilde ters girmesini, padişahı baş aşağı görme dileği olarak yorumlaması sebebiyle kapatılmıştır. (Topuz, 2003:59)

3.2.5. Diğer Yasaklar

İstibdat idaresinin kusursuz olması için uygulanan yasaklara bir de ilim ve bilgi ile ilişkisi olan başka yasaklar da eklenmiştir. Avrupa’ya öğrenci gönderilmesi, konferanslar verilmesi, ilmi cemiyetler kurulması, Türk ve Müslüman öğrencilerin İstanbul’daki yabancı okullara devam etmesi yasaklanmıştır.

3.2.6. Basına Sağlanan Çıkarlar

II. Abdülhamid döneminde gazetecileri hoş tutmak ve kendi yanında yer almalarını sağlamak amacıyla gazetecilere çeşitli ödenekler sağlanmış ve padişah tarafından gazetecilere nişan verilmiştir. Padişah devletin bekası ve şahsına zarar getireceğini düşündüğü gazeteleri kapatıp, sahiplerini sürgüne gönderirken devleti ve şahsını eleştirmeyen onun isteklerine uygun gazetelerin yayımlanmasına ise izin vermiş hatta onlara destek olmuştur.

“Abdülhamid II, bu gibi yasakların, basın mensupları üzerinde yaratabileceği hoşnutsuzluktan endişe duyduğu için bunun telafisi cihetlerine gitmiş ve muayyen zamanlarda gazete sahiplerine Yıldız’dan alınmak üzere tahsisat bağlamıştır.”
(Karal, 2000:8/414)

Bu ödeneklerden özellikle “*Servet-i Fünûn, Levant Herald, Saadet, Tercüman-ı Hakikat, Musavver Cihan, Tarik,*” (Çakır, 2002:68) ve üzerinde çalışmakta olduğumuz *Malûmat* gazeteleri yararlanmıştı. Tokgöz, bu ödeneklerin Hazine-i Hassa⁷ ve Ceb-i Hümayun⁸ tarafından karşılandığını ifade eder ve içlerinden sadece *Servet-i Fünûn* dergisinin Nezaret bütçesinden yararlandığını belirtir. (Tokgöz, 1993:62)

Gazetelere yapılan bu yardımlardan II. Abdülhamid anılarında şöyle bahseder:

“...sanki kıymetsiz süs eşyası imiş gibi cömertçe dağıttığımız nişanları, bazen muharriri bazen diğerini kazanmak

⁷ Belirli kanunlar dahilinde toplanarak gerektiğinde gerekli görüldüğünde Divan-ı Hümayun hazinesine yardım eden iç ihtiyat hazinesidir. (<http://www.cesurturk.org/phpBB2/image-vp117406.html>)

⁸ Ceb-i hümayun hazinesi denem harem-i hümayun hazinesinde padişahın şahsi paraları bulunmaktadır. (<http://www.cesurturk.org/phpBB2/image-vp117406.html>)

üzere vermeliydik. Tabii bu nişanları taşıyanları ne de olsa dost telakki edebiliriz ve icap ettiğinde kendisine nişan vermiş olan devlet tarafını tutacağını ümit edebiliriz...” (A. Vehbi, 1999:160)

Hüseyin Cahit Yalçın anılarında bu yardımlardan sadece çıkarları için yararlanan gazetelerin de bulunduğu bahseder ve II. Abdülhamid’in tahta çıkışı hakkında sayfalarında güzel yorumlara yer veren gazetelerin saraydan ödenekler aldığını ifade eder. (Yalçın, 2002:116).

3.2.7. Jurnalcilik

II. Abdülhamid döneminde karşılaştığımız sorunlardan biri de jurnalciliktir. Bu dönemde oluşturulan Hafiyelik Teşkilatı jurnalciliğin sıklaşmasına neden olur, hatta bu durum bir süre sonra engellenemeyecek bir hal alacaktır. II. Abdülhamid bu durumu anılarında şöyle değerlendirir:

“Jurnalciliğin ayıp bir şey olduğunu, gazetelerdeki ‘jurnal raporları’nın da kötü şeyler olduğunu biliyorum. Fakat bundan vazgeçmeye imkân yoktur.” (A.Vehbi, 1999:159)

Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi aslında II. Abdülhamid de jurnalciliğe karşıdır. II. Abdülhamid’in mizacı gereği her zaman aşırı derecede kuşkulu olmasının ve çekingen tavırlarının da jurnalciliğin yayılmasında etkili olduğu söylenebilir. İstibdat dönemi jurnalciliğin rahatça gelişmesinin nedenleri arasında yer almaktadır. Jurnalciliğe bu dönemde başvuranlar arasında *Malûmat* gazetesinin sahibi Mehmet Tahir de vardır. Halit Ziya ve Hüseyin Cahit anılarında Mehmet Tahir’in saraya yakın bir tavır takındığını belirtmektedirler.

Malûmat gazetesinin sahibi Mehmet Tahir'e gönderilen ve jurnallerden şikâyet edilen bir mektup şöyledir:

“Azizim Tahir Bey Efendi

Gazeteleri peyderpey alıyorum, fakat aldıkça mahcup oluyorum. Çünkü size hiçbir hizmet edemiyorum. Allah aşkına beni şu merdut lekeden ne zaman kurtaracaksınız, ne zaman Malûmat'ın bir kat daha tealisine el birliğiyle çalışacağız. İstanbul'un hakkımdaki zünunu hep batıldır, ben şimdiye kadar sadakatten, ubudiyetten hiç ayrılmadım, hala da ayrılmıyorum, sabrediyorum, fakat bir gün bu sabır elden giderse kabahat benim midir?

Ebuzziya'nın nezdinde benim (İspanya) makaleleriyle bir de (Anatol Frans)e, Garp edebiyatına ve tarihe dair uzun bir bendim vardı, bunlar hep İstanbul'da tab' olunmak için yazılmış asar-ı edebiye ve ilmiyeden ibaret idi. Şayet dedikleri gibi, o zatın evrakı arasında nam-ı acizaneme bazı muharrerat-ı muzirre zuhur etmiş ise, emin olmalı ki hud'adır, bu hud'ayı meydana çıkarmak için de küçük bir dikkat, ta'mik-i nazar kâfidir.

(Paris) de ise söylemek ayıptır, ben sırf ilim ile kemalat ile müştakilim, Doktor Kemal, bilmem kim gibi bazı zevatın cahiliyatını, çocuklarını; münasebetsizliklerini bana isnat eylemek hatadır. Namlarımız bunlarla bir olsa da fitratlarımız terbiyelerimiz pek zıttır. Hülasa, İstanbul insafa gelir de

yazılarıma müsaade ederse- başka inayet bekleme- benden ciddi hizmetler görür.

Ben dediğim gibi, padişahıma sadakati, hükümete itaati, memleketime hizmet-i server bir adamım...

... Bir rica: - Malûmat'ın ilan sahifesinde (Fransızca Çölde Sergüzeşt) diye bir eser gördüm. Bundan bana bir nüsha lütfen süratle yollar mısınız?

Eser kimindir, neye dairdir, bilmek isterim. Baki müveddet ve uhuvvet.

29/Mayıs/1900

Ali Kemal" (Tugay,1961:216–217)

Ali Kemal'in ifadelerinden de anlaşılacağı üzere *Malûmat*'a gönderilen bu mektupta yardım istenmektedir. Yazılarının Paris'te değil İstanbul'da yayımlanmasını isteyen Ali Kemal, bu mektubunda jurnallerden şikâyet ederek yazılarının yayımlanmasında özgür olmak istediğini belirtir.

3.2.7. Yabancı Basının Satın Alınması

II. Abdülhamid döneminde Osmanlı basınının yabancı basınla da sıkı bir teması olmuştur. Bu dönemde yabancı ülkelerdeki muhabirlerden gelen yazılar ve mektuplar ve yine yabancı dergilerle gazetelerin çevirileri, yabancı ajanslardan alınan haberlerle Osmanlı basını dış basınla temas kurmuştur.

II. Abdülhamid dış basında çıkan yazıların da zararlı olduğunu düşünmüştür; çünkü bir ülke içindeki olayları yabancı ülkelerin duymaması gerekmektedir. Bu durum yabancı gazetelerin yanlış haberler ve yorumlar yapabileceği düşüncesinden

kaynaklanmaktadır. Osmanlı devletinde çıkan yabancı basının yanı sıra Osmanlı devletine Avrupa'dan gelen yayınlara da pek hoş bakılmamaktadır. Bunun nedeni de yabancı basının Osmanlı aydınının kafasını karıştırabileceğinin düşünülmesidir. II. Abdülhamid hatıralarında da belirttiği üzere yabancı kaynaklı fikirler şu anda mutluluk içerisinde olan Müslüman halkın kalplerini ve zihniyetlerini zehirleyecek ve fikirleri benimseyenler 'Avrupa Hastalığı'na tutulacaktır. Bu nedenle de II. Abdülhamid, yabancı basının yazılarını da sansür kapsamına almıştır.

II. Abdülhamid bu dönemde kendine ve Osmanlı devletine yönelik yazıların yabancı ülke gazete ve telgraflarının kontrolü için Artin Efendi başkanlığında "Matbuat-ı Ecnebiye Kalemi" adlı bir kurum oluşturmuştur.

II. Abdülhamid döneminde yabancı basında çıkan haberlerin yorumlanmaması için yabancı gazetecilere de türlü çıkarlar sağlanmış ve bol bol para verilmiştir. Topuz, *Türk Basın Tarihi*'nde bu olaya şöyle değinir:

"Bir zamanlar dış işleri bakanı olan Sait Paşa ile dış işleri müsteşarı Artin Dadyan'ın bu konuda birlikte hazırladıkları bir rapor çok ilginçtir. Raporla İstanbul'da yabancı dillerde çıkan Levant Herald, Phare du Bosphore, La Turquie, İstanbul ve Byzantiss gazetelerine yılda 340 bin lira ödendiği yabancı ülkelerdeki gazetelere ise yalnız 1300 lira verildiği belirtildikten sonra şöyle denmektedir:

'Basına ayrılan paranın toplamı önemlidir. Bunun iyi kullanılması oldukça fayda sağlayabilir. Onun için, yabancı dillerdeki gazetelerin ileride yapacakları hizmetler karşılığı, yerli gazetelere verilmekte olan paraların hemen kesilmesi *yahut*

miktının azaltılmasıyla bu paranın yabancı basına ayrılmış ödeneklere eklenmesi yerinde olacaktır.” (Topuz, 2003:61–62)

II. Abdülhamid de hatıralarında yabancı gazetecilere ödenek sağladığını şöyle ifade eder: “*Ecnebi gazetelerin de bana ve siyasetime dair yazılan yazılara lüzumundan fazla kıymet verdim... Paris’te yaşayan Notre Organe adlı gazeteyi çıkaran meşhur Rum gazetecisi Nikolades her sene mühim miktarda tahsisat alıyor.”* (A.Vehbi, 1999:160)

Gazeteler bir süre sonra saraydan para alabilmek için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Bu gazetelerden biri de Paris’te Maranga adında birinin yayımladığı *La Turquie Libre* gazetesidir. Gazetenin sahibi bu durum için şunları ifade eder:

“O zamanki Paris büyükelçisi Fransız basınıyla ilişkilerin düzenlenmesini sağlamak için Fransız Basın Müdürlüğü’nde görevli Chesrel adlı bir gazeteciyi kullanmıştır. Bu adamın büyük elçiye verdiği bir raporda şöyle denmektedir: ‘ Paris basınında durumumuz son derece iyidir. Önümüzdeki yıl daha da başarılı olmak için bütün araçları sağladığımıza inanabilirsiniz. Parti gazeteleriyle olan ilişkilerimiz sayesinde her türlü bilgiyi zamanında elde ediyoruz. Gazetelerin gelecek ocakta sona erecek kontratlarını yenilememiz bugün düşüneceğimiz tek şeydir...’ (...)” (Topuz, 2003:63)

II. Abdülhamid de kendini ve yönetimini eleştiren yazıların kâr elde etmek için yazıldığını farkındadır. Gerçi onları susturmak için de elinden geleni yapmıştır; ancak

bu durum gazetelerin isteklerini bir müddet daha sürdürmesini engellemeye yetmemiştir.

3.2.8. II. Abdülhamid Aleyhinde Yurtdışında Çıkarılan Gazeteler

İstibdat dönemi İstanbul'da hükmünü tamamıyla gösterince Osmanlı devleti sınırları içinde dilediğince yazamayan aydınlar yurtdışında farklı yerlerde gazete ve dergi çıkarma yoluna giderler. Yurt dışında çıkan bu gazeteler arasında; *Meşveret* (Ali Rıza), *Mizan* (Mizancı Murat), *Osmanlı* (Abdullah Cevdet ve İshak Sükuti), *İntikam* (Ali Fahri) vb. yer almaktadır. Bunların dışında pek çok gazete dahi II. Abdülhamid yönetimi aleyhinde yazılar yazmıştır. II. Abdülhamid bu gazeteleri ödeneklerle susturma yolunu seçmiştir.

3.2.9. II. Abdülhamid Döneminde Çıkan Bazı Dergi ve Gazeteler

II. Abdülhamid döneminde basın hayatı oldukça çalkantılı geçmiştir. Hemen hemen hiçbir gazete istikrarlı bir şekilde yayın hayatını sürdürememiştir denebilir. Bunun nedeni ise İstibdat döneminin de etkisiyle gazetelerin her türlü bahane ortaya konarak ya tamamen kapatılması ya da yayın hayatına bir süre ara verdirilmesidir. Kapatılan gazeteler varken bir yandan da yeni gazete ve dergilerin sürekli çıkarıldığı görülür. Bunların arasında II. Abdülhamid'in istekleri doğrultusunda yayın yapan ve hiç kapatılmayanlar da bulunmaktadır. Bu dönem gazeteleri Tanzimat dönemine göre teknik bakımdan biraz daha güçlüdür. II. Abdülhamid'in otuz üç yıl süren padişahlık döneminde Osmanlı devletinde ve yurtdışında muhtelif yerlerde çıkarılan çok sayıda gazete ve dergi vardır. Bu dönemde çıktığı tespit edilen 84 gazetenin yanında 69 da dergi bulunmaktadır. Bu dergiler; İstanbul, Selanik, Kahire, İzmir gibi şehirlerde

çıkarılmıştır. Çoğunluğu İstanbul'da yayımlanan gazete ve dergiler genellikle siyasî ve mizahî özellikler taşımaktadır.

II. Abdülhamid döneminde yayımlanan ve önemli sayılan bazı gazete ve dergiler şöyledir:

3.2.9.1 Hakikat

Siyasi bir özellik taşıyan *Hakikat* gazetesi Tarsusizade Münif tarafından 1896–1897 yılları arasında Cenevre'de yayımlanmıştır. On beş günde bir çıkarılan gazete sadece 12 sayı çıkarılabilmektedir.

3.2.9.2 Hizmet

İzmir'de 1886'da haftalık olarak çıkartılan gazete aynı yıl kapatılmış ve sadece dokuz sayı yayımlanmıştır. İzmir'de çıkarılan gazetede; Mehmet Nüzhet, Halit Ziya, Tevfik Nevzat, M. Şeref Aykut gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır.

3.2.9.3 Abdülhamid⁹

Ali Fuat tarafından Londra'da 1901–1902 yılları arasında çıkarılan gazetede II. Abdülhamid aleyhtarlığı yapılmıştır. Gazete on günde bir çıkarılmıştır.

3.2.9.4 Nilüfer¹⁰

Feraizcizade Mehmet Şakir tarafından 1889–1893 yılları arasında çıkarılan Nilüfer, Bursa'nın ilk dergisidir. Aylık olarak yayımlanan gazetenin tamamı altmış sayıdır.

---

⁹ Bu gazetenin kaç sayı çıktığı kaynaklarda belirtilmemiştir.

¹⁰ Nilüfer mecmuası hakkında bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Çelik, H. (1997), *Nilüfer Mecmuası inceleme, tahlili fihrist, bazı metinler*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

3.2.9.5 İntikam

Ali Fahri Bey tarafından Cenevre’de 1900–1902 yıllarında çıkartılan gazete Yeni Osmanlılar Cemiyeti yayını olarak elli sayı çıkmıştır. Siyasi nitelikli olan gazete on beş günde bir yayımlanır.

3.2.9.6 İrtika¹¹

1897–1898 yılları arasında haftalık olarak yayımlanan edebi-fenni gazete sadece on dört sayı çıkmıştır. *Malumat*’ı çıkaran Mehmet Tahir bu gazetenin de önemli isimleri arasında yer alır.

3.2.9.7 Ahenk

1896–1928 yılları arasında İzmir’de çıkarılan gazetenin yayın hayatına İzmir’in işgali dolayısıyla 1919–1922 yılları arasında ara verilmiştir. Tek sayfadan ibaret olan gazete haftada iki kez yayımlanmıştır. Gazetede Halit Ziya, Ali Nazmi, Refik Nevzat gibi isimlerin yazıları yer almıştır. İzmir’in bu önemli ve köklü gazetesi olan Ahenk, 10463 sayı yayımlanmıştır.

3.2.9.8 Mektep¹²

Bir çocuk dergisi olan *Mektep*, Kitapçı Kerabet tarafından 1891–1897 yılları arasında iki yüz on bir sayı olarak çıkarılmıştır. İsmail Hakkı Eldem, Hakkı Paşa, İbrahim Aşkî, Cenap Şahabettin, Hüseyin Cahit, M. Cavit, Hüseyin Suad gibi isimlerin

---

¹¹ *İrtika* üzerine 2000 yılında bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Arslan, Ç. (2000), *İrtika Mecmuası, inceleme ve seçme metinler*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

¹² *Mektep* mecmuası hakkında 1994 yılında bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Tümer, C. Ş. (1994), *Mektep mecmuası- tahlilî fihrist, inceleme ve seçme yazılar*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

de dergide yazılarına yer verilmiştir. Dergi 1894'ten sonra edebiyat dergisine dönüşmüştür.

3.2.9.9 Mecmua-i Ebüzziya¹³

1880–1912 yılları arasında Ebüzziya Tevfik tarafından İstanbul'da çıkarılan bir dergidir. Kimi zaman haftalık kimi zaman da on beş günde bir çıkarılan *Mecmua-i Ebüzziya*, edebiyat ve kültür dergisidir. Bu dergi istibdattan nasibini almış, 1888–1896 ve 1900–1911 yılları arasında yayın hayatına iki kez ara verilmiştir. II. Abdülhamit'in sansür rejimine tepki gösteren dergi kapatılmış, Ebüzziya Tevfik'in ölümü ile de tamamen kapanmıştır.

3.2.9.10 Tercüman-ı Hakikat¹⁴

İstanbul'da 27 Haziran 1878 de yayımlanmaya başlayan gazetenin büyük bir çoğunluğuna Ahmet Mithat Efendi imza atar. Gazetenin hemen hemen yarısı Ahmet Mithat'ın tefrikaları, tarih, bilim gibi yazılarından oluşturulmuştur. Hatta Ahmet Mithat ortaokul öğrencileri için Tercüman'ın özel eğitim sayılarını yayımlar. “*Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Nigar Hanım, Halide Edip Adıvar, Veled İzbudak, Necip Asım, Ahmet İhsan ve Hüseyin Cahit uzun süre Tercüman'da çalışmışlardır.*” (Topuz, 2003:66)

Önceleri dört sayfa olarak çıkan gazete daha sonra sekiz sayfa olarak yayımlanır. 5 Eylül 1923'te kapatılan gazete, Muallim Naci'nin de katkısıyla yayımlandığı dönemde geniş yankılar uyandıran bir gazete halini almıştır.

---

¹³ *Mecmua-i Ebüzziya* hakkında 2001 yılında bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Küçükkeleş, N. (2001), *Mecmua-i Ebüzziya ve Teaviün-i Aklam mecmualarının dil ve edebiyat yönünden incelenmesi ve şiir metinler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

¹⁴ *Tercüman-ı Hakikat* üzerine bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Tekin, M. (1980), *Tercüman-ı Hakikat*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

3.2.9.11 *Sabah*¹⁵

1876'da Papadapulos adlı bir Rum tarafından II. Abdülhamid'in desteğiyle çıkan bir gazetedir. Gazetenin başyazarı Şemsettin Sami, müdürü ise Mihran Efendi'dir.

Sabah, 1882'de Mihran Efendi tarafından satın alınır ve gazete böylece yeni yayın dönemine başlar. İstibdat döneminde *Sabah* gazetesinin en büyük rakibi ise *İkdam* gazetesidir. Hüseyin Cahit, Adnan Adıvar, Ahmet Emin, Arif Cemal, Ahmet Rasim, Enis Tahsin gibi isimler sabah gazetesinde bir dönem yazıları çıkan yazarlardır. Refik Halit, Yahya Kemal gibi isimler de gazetede başyazarlık yapmışlardır. (Topuz, 2003:68) Saraydan yardım aldığı bilinen gazete diğer gazetelere göre daha ucuza satılmıştır (10 para). Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Mihran Efendi gazetenin yönetimini *Peyam* gazetesi başyazarı İttihatçıların en büyük düşmanı olan Ali Kemal'e bırakır. Bundan sonra gazete *Peyam-ı Sabah* adıyla yayımlanır; ancak Ali Kemal'in milli mücadele karşısı yazdığı yazılar sonucunda gazeteden ayrılmasıyla tekrar *Sabah* adını alır. Mihran Efendi'nin Avrupa'ya kaçmasıyla gazete kapanır.

3.2.9.12 *Osmanlı Gazetesi*

Gazete, İttihat ve Terakki kurucularından İshak Sukuti ve Abdullah Cevdet tarafından 1 Aralık 1897'de Türkçe ve Fransızca olarak çıkarılmıştır. II. Abdülhamid, *Osmanlı Gazetesi*'nde yer alan yazılardan rahatsız olur ve Trablusgarp ve Fizan'daki sürgünlerin serbest bırakılması karşılığında gazetenin yayın hayatını bir müddet durdurur. 1 Haziran 1900'de Cenevre'de tekrar çıkmaya başlayan gazetenin sahiplerine çeşitli memurluklar verilerek gazetenin yayımlanması tekrar durdurulur. On beş günde bir çıkan gazetede; Tunalı Hilmi, Nuri Ahmet, Çerkes Mehmet Reşit, Akil Muhtar,

---

¹⁵ *Sabah* gazetesi hakkında 2002 yılında bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Demirel, M. (2002), *Sabah gazetesi (1899-1904)'ndeki dil ve edebiyat yazılarının incelenmesi ve şiir metinleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Halil Muvaffak gibi isimlerin yazıları yayımlanmıştır. Bu sırada gazetenin yazarları çeşitli memuriyetlere getirilerek gazetenin yayın hayatına bir süre ara verilir. Gazete daha sonra değişik isimlerle yayın hayatını sürdürür.

3.2.9.13 Mizan

Haftalık bir gazete olan *Mizan*, 21 Ağustos 1886'da İstanbul'da Murat Bey tarafından çıkarılır. Dönemin anlayışına ters yazılar yayımlayan Murat Bey bu durumdan dolayı işinden olmuş; ancak vazgeçmemiş gazeteyi Kahire'de tekrar çıkarmaya başlamıştır. Daha sonra Paris'e geçmiş ve gazeteyi burada yayınlamıştır. II. Abdülhamid'i ve yönetimini hicveden yazıları üzerine Murat Bey'e memurluk teklif edilmiştir. Bu teklifi kabul eden Mizancı Murat, İstanbul'a döner ve 1908'den sonra *Mizan'ı* günlük olarak çıkarır. 31 Mart olayından sonra Mizancı Murat'ın tutuklanmasıyla 24 Nisan 1909'da gazete kapatılır.

3.2.9.14 Meşveret

Önce Paris sonra Cenevre ve Brüksel'de 1895 yılında Ahmet Rıza tarafından çıkarılmıştır. Türkçe ve Fransızca olarak çıkan gazete on beş günde bir yayımlanmıştır. Gazetede II. Abdülhamid'in yönetimini ve kişiliğini yeren haberlere yer verilir. *Meşveret*, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yayın organı olmuştur. Ayrıca ilk sayısında İttihat ve Terakki'nin programını yayımlamıştır.

Ahmet Rıza Bey gazetenin başyazarı olmakla birlikte gazetede Halil Ganem, Hoca Kadri, Abdullah Cevdet gibi isimlerin de yazıları yer almıştır. Ayrıca İstanbul'dan İsmail Safa da yazılar göndermiştir. Gazete Osmanlı aleyhindeki yazılarla oldukça ileri gitmesi üzerine Fransız hükümetince kapatılır.

3.2.9.15 *İkdam*¹⁶

23 Haziran 1894'de İstanbul'da Ahmet Cevdet tarafından günlük olarak yayımlanır. *İkdam*'ın en büyük rakibi Sabah'tır. 11358 sayı çıkan gazetede Ahmet Cevdet (İkdamcı), Ethem İzzet, Burhanettin Ali, Yunus Nadi, Celal Nuri, Şehbenderzade Ahmet Hilmi, Şükrü Baban, Saffet Nezihi, Ali Kemal, Hüseyin Rahmi, Yakup Kadri gibi isimlerin yazıları yer almıştır.

Gazete II. Abdülhamid zamanında birkaç kez kapanmıştır; ancak 1908'den sonra gazetenin önemi artmıştır. Bir süre sonra gazetenin başyazarlığına Ali Kemal getirilir ve gazete İttihat ve Terakki karşıtı yazılar yayımlar. Ali Kemal daha sonra *Peyam* gazetesine geçer. Sonraları Yakup Kadri'nin yönettiği *İkdam*, Kurtuluş Savaşı'nı destekler ve Ahmet Cevdet 1926'da gazeteyi Ali Naci'ye devreder. *İkdam* 1926'da kapanır.

3.2.9.16 *Servet-i Fünûn*¹⁷

27 Mart 1891'de Ahmet İhsan tarafından ilk sayısı yayımlanan *Servet-i Fünûn* önce ilmi ve teknik gelişmelere ağırlık vermiş daha sonra edebi yazılara yer vermiştir. İstanbul'da çıkarılan dergi 2464 sayıdan ibarettir. Tevfik Fikret, Recaizade Mahmut Ekrem, Halit Ziya, Süleyman Nazif, Hüseyin Cahit, Rıza Tevfik gibi mühim isimlerin dergide yazıları yayımlanmış ve bu dergi etrafında *Servet-i Fünûn* edebiyatını da geliştirmişlerdir.

Recaizade Mahmut Ekrem'in de etkileri sonucu dergi yapı olarak o dönemde yeni edebiyat taraftarlarının toplandığı bir yayın olma özelliği gösterir. Batı edebiyatına

---

¹⁶ *İkdam* üzerine 2000 yılında bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Çitçi, S. (2000), *İkdam gazetesinin sistematik indeksi (1894–1904) (2 cilt)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

¹⁷ *Servet-i Fünûn* hakkında bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Öztürk, H. (2003), *Servet-i Fünûn Mecmuası*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

uygun bir yayın anlayışı taşıyan dergi 1893'te Chicago Uluslar arası Fuar ödülünü kazanmıştır. Amatör fotoğrafçılar arasında ilk kez yarışma düzenleyen derginin matbuat fotoğrafçılığına büyük katkısı olmuştur. 1944 yılına kadar yayımlanan derginin II. Abdülhamid döneminde saraydan yardım aldığı bilinmektedir.

3.3 MALÛMAT GAZETESİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Malûmat, Mehmet Tahir tarafından 1895–1903 yılları arasında İstanbul’da çıkarılan bir gazetedir. 423 sayı ve 19 ciltten oluşan gazete, döneminin birçok gazetesi ve dergisine nazaran sekiz yıl gibi uzun bir zaman diliminde yayın hayatını sürdürmüştür.

Malûmat gazetesine kimi zaman dergi kimi zaman ise gazete denmiştir. *Büyük Türk Klasiklerinde, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*’nde ve Ali Değirmenci tarafından yapılan yüksek lisans çalışmasında *Malûmat* için dergi kavramı kullanılmıştır. Bunun sebepleri arasında *Malûmat*’ın diğer gazeteler gibi günlük değil haftalık olarak yayınlanması ve yine diğer gazetelerde olduğu gibi *Malûmat*’ın fıkralar ya da siyasi olaylarla ilgili makaleler yerine çoğunlukla ilmi, fenni, edebi makaleler içermesi gösterilebilir.

Hüseyin Cahit Yalçın’ın anılarında ve bizden önce Mustafa Başpınar’ın yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında *Malûmat* için gazete tabiri tercih edilmiştir. Bunların yanı sıra *Malûmat* da kendisini daha ilk sayıdan itibaren “*Menâfi-i mülk-i devlete hâdim haftalık musavver Türk gazetesidir*” şeklinde tanıtmıştır. Biz de bu nedenle *Malûmat* için gazete kavramını kullanmayı tercih ettik. *Malûmat* gazetesine ilgili ilk çalışma Ali Değirmenci tarafından yapılmıştır. Bu ilk çalışmada gazetenin birinci cildini teşkil eden 1-24 sayıları incelenmiştir. İkinci çalışma ise ikinci cildi oluşturan 25–48 sayıları üzerinde Mustafa Başpınar tarafından yapılmıştır. Bizim çalışmamız da gazetenin üçüncü cildini oluşturan 49–72 sayılarını kapsamaktadır. *Malûmat*’ın üçüncü cildi 19 Ağustos 1312 ile 25 Şubat 1312 tarihleri arasında yayımlanmıştır.

Malûmat’ın 3. cildi 493 sayfadan oluşmuştur. Her sayının sonunda yer alan ilave kısımları ise toplam 92 sayfadan ibarettir. Bunun yanı sıra 3. cildin son sayısı olan 72. nüshanın sonunda bir de üçüncü cildin tamamını kapsayan bir fihrist ve yine 72. sayının

sonunda 3 sayfa reklam kısmı yer alır. Gazetenin sayfa numaralandırmasında kimi sayılarda baskı hatası olmuştur. Örneğin 49–50. sayılarda 13. sayfada ve 51. nüshada 40. sayfada numara yoktur¹⁸. Yine 51. nüshada 46. sayfa 49 olarak, 52. sayfa ise 53 olarak basılmıştır.

Malûmat gazetesi genellikle haftalık olarak çıkmışsa da bazı sayılar arasında farklı zamanlar görülmektedir. Örneğin 72. ve 71. sayılar arasında 12 gün, 56. ve 55. sayılar¹⁹ arasında ise beş gün vardır. Gazete genel olarak perşembe günleri çıkmıştır. Bu bilgi *Malûmat*'ta şöyle ifade edilmiştir: “*Devlet ve memleketin menâfi'ne hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.*” Üzerinde çalıştığımız ciltte perşembe günü çıkmayan sadece 49–50. sayılardır. Bu sayı 19 Ağustos 1312 Pazartesi günü yayımlanmıştır.

Gazetenin kapak niteliğinde olan ilk sayfaları genellikle aynı şekilde düzenlenmiştir. Sayfanın en üst kısmında sağdan sola doğru Arap rakamlarıyla nüshanın adedi, ikinci sene ifadesi, hicri tarih, gün adı, Rumî tarih, üçüncü cilt ifadesi ve son olarak Latin rakamlarıyla nüsha numarası verilmiştir. Onun altında koyu ve kalın şekillerle oluşturulmuş bir figür yer alır. Bu figürde şekillerle *Malûmat* yazmaktadır. Figürün hemen altında Fransızca ILLUSTRATION TURQUE ibaresi ve bu yazının da altında büyük harflerle MALUMAT yazmaktadır. Bu her nüshada aynı olmamıştır. 59. nüshadan itibaren ILLUSTRATION TURQUE ibaresinin hemen üstünde “ *Ümmet-i celîle-i İslâmiye ve millet-i necîbe-i Osmaniye'nin her vechile menâfi'ne hâdim âsâr-ı kalemiyeye sahâif Malûmat her zaman küşâdedir.*” ifadesi yer almaktadır. Bu figür ve yazının hemen sağ kısmında çerçeve içine alınmış ve şekillerle süslenmiş yazıda şunlar geçmektedir: “*Matbaa ve idarehanesi: Bab-ı âlî caddesinde 52*

¹⁸ Numarasız sayfalarda fotoğraflar yer almaktadır.

¹⁹ 55. sayı 26 Eylül 1312, 56. sayı 31 teşrîn-i evvel 1312, 71. sayı, 13 Şubat 1312, 72. sayı 25 Şubat 1312 tarihlerinde çıkmıştır.

numaralı dairedir. Umûr-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi husûsat için müdür ve muharrir Mehmet Tahir Bey'e müracaat olunur." Bizden önceki çalışmada müdür sözcüğünün Mehmet Tahir isminden önce konmadığı, bu değişikliğin sebebinin de 30. sayıdan itibaren gazetenin imtiyaz sahibinin Artin Asedoryan olduğundan kaynaklandığı belirtilmiştir. (Başpınar, 2007:39) Ancak bizim çalışma yaptığımız üçüncü cildin tüm sayılarında müdür ve muharrir olarak Mehmet Tahir gösterilmiştir.

Figürün sol tarafında şekillerle süslenmiş bir çerçeve içerisinde *Malûmat*'ın "Şerâit-i İştirâ" (satın alma şartları) kısmı yer almaktadır. Bu bölümde gazetenin okunduğu yerlere göre fiyatları verilmiştir. 56. nüshada gazetenin bu köşesinde şu ifadeler yer almaktadır:

"Şerâit-i iştirâ:

Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'da mahalleye gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.

Vilayât-ı Şahane için seneliği 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memalik-i Ecnebiye için seneliği 26, 6 aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Nüşhası 100 paradır."

Malûmat'ın üçüncü cildinde Memalik-i Ecnebiye, Rusya, Der-saâdet ve Vilayât-ı Şâhâne için belirtilen fiyatlar değişmemiştir. Gazetenin fiyatı sadece 49–50. sayılarında elli paradır. Elli birinci nüshadan sonra yetmiş ikinci nüsha da dâhil olmak üzere gazete 100 paradır.

Sağdaki şekilli çerçevenin altında Fransızca “Directeur et Redacteur Tahir Bey”, sol şekilli çerçevenin altında ise “Direction et Administrtion 52- Avenue la S. Porte-52” ifadeleri yer almaktadır. Ancak her sayıda sonda bulunan 52 sayısı her zaman yazılmamıştır. Bu yazıların altında iki kalın sütun arasında “*Devlet ve memleketin menafi’ne hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.*” sözü bulunmaktadır.

Gazetenin fiyatı sadece beraber çıkarılan 49-50. sayılarda farklılık göstermektedir. 49-50. sayılarda elli para iken bundan sonraki nüshaların fiyatı yüz para olarak belirlenmiş ve “Şerâit-i İştirâ” bölümünün hemen altında belirtilmiştir. Ancak bu özellik de kimi nüshalarda farklılık göstermiştir. Gazetenin fiyatı 51, 56, 57, 60 numaralı nüshalarında kapaklarda belirtilmemiştir.

Gazetenin ön kapağında ortada bir fotoğraf ile onun altında yer alan ve kısaca fotoğrafı açıklayan cümleler vardır. Bu cümleler önce Türkçe sonra da Arapça ve Fransızca olarak yazılmıştır. Yalnızca elli dördüncü nüshada fotoğrafın açıklamasında Arapça kısmı yer almamıştır. Bu fotoğraf kısmı üçüncü cildin tüm sayılarında mevcuttur.

Bugünkü gazetelerin neredeyse yarısı kadar olan *Malûmat*’ta yazıların genellikle üç sütun olarak yayımlandığı görülmektedir. Gazetede bazen sayfalara yerleştirilen fotoğraflardan dolayı sütun sayısı eksilir. Her nüshasında sayfa sayısı eşit değildir. 49-50. sayılar birlikte çıktığı için bu sayı 40 sayfadan oluşmuştur. Gazetenin sonuna konan ihtarlarda o nüshanın kaç sayfa olduğunu gösteren kısa yazılar vardır. Örneğin elli dördüncü nüshanın sonunda bu konuya ilişkin şu ifadeler geçmektedir:

“Malûmat’umuzın bu nüshası on altı sahifeden ibaret olup (Matilde-Loroş) romanın ve bir şarkı notasının ilave edildiği ihtar olunur.”

Gazete genel olarak yirmi dört sayfadır. Ancak kimi zaman fotoğraflara sıklıkla yer verilmesi elli dördüncü nüshadan da anlaşılacağı gibi sayfa sayısını azaltmıştır.

Aslında *Malûmat* gazetesi döneminin birçok gazete, dergisine ve matbaa tekniğine göre kötü bir gazete değildir. Kullanılan kâğıt, baskısı, yazıların okunaklı oluşu ve baskı hatalarının yok denebilecek kadar az oluşu *Malumat*'ın iyi bir gazete olduğunu kanıtlamaktadır. *Malûmat*'ta sadece Osmanlı harfleriyle ve Latin harfleriyle yazılan yazılara değil aynı zamanda el yazısı metinlere de yer verilmiştir. Bunun yanında yazıların dipnotlarının gösterilmesi de *Malûmat*'ın yazılarında titizlik gösterdiğinin kanıtıdır. Gazetede özellikle *İlave-i Malûmat* kısmında yazılardan bazılarının diğer yazılara göre daha küçük puntuyla yazıldığı görülmektedir. Bu durumun özellikle ilave kısmında olması yazının sayfaya sığdırılması amacı taşıyabileceğini düşündürür. Bunların yanında her yazıda olmasa da yazının ilk harfi süslenmiş bir şekil içinde siyah ve büyük olarak verilmiştir.

Malûmat'ta yer alan yazı bölümlerinin başlıklarına daha bir itina gösterilmiştir. Bu başlıklar koyu harflerle büyük puntolarla dizilmiştir. Kimi bölümlerin başlıklarında ise farklı stiller denenmiştir. Bu farklılıklar da büyük ve koyu harflerle belirginleştirilmiştir. Gazetenin genellikle ilave kısmında yer alan "İhtar-ı Mahsûsa" kısımları okuyucunun dikkatini çekmek için işaret parmağını uzatmış koyu şekilde hazırlanmış el figürüyle belirtilmiştir. Birçok giriş yazısında da dönemin padişahı II. Abdülhamid'in ismi büyük puntolarla ve farklı bir stille yazılmıştır.

Gazetede yazıların okunmasında herhangi bir güçlük olmamasının yanında tashih hatalarına çok az rastlanmaktadır. Tashih hatalarından biri de gazetenin 274. sayfasında yapılmıştır. *Malûmat* bu hatayı 63. sayının *İlave-i Malûmat* kısmında 56. sayfada düzeltilmiş olarak tekrar yayımlamıştır. Bunun yanı sıra *Malûmat* okuyucudan gelen mektuplara itina göstermiş, bunları gazetede yayımlamış ve birçoğuna yine

gazetede teşekkür etmiştir. Bu mektupların bazıları gazeteyi eleştirir nitelikte ya da sorgulayıcıdır. Örneğin *Malûmat*'ın hemen hemen her sayısında yer alan “İmla Bahsi” yazı dizisinin bir nüshada çıkmaması üzerine *Malûmat*'ın okuyucularına bu yazı dizisinin diğer nüshada devam edeceğini “sabır buyurunuz” ifadesiyle cevap verdiğini görüyoruz.

Malûmat gazetesinin yayın özelliklerine gelindiğinde ise gazetenin her sayısının müstakil olarak çıkmadığı görülmektedir. Bu durum sadece üzerinde çalıştığımız üçüncü cilt için geçerli değildir. Bizden önce yapılmış olan çalışmada da şu ifade kullanılmıştır: “*İncelediğimiz ciltte 31–32, 33–34 ve 35–36. sayılar birlikte çıkmıştır.*” (Başpınar, 2006:47) Bizim üzerinde çalıştığımız üçüncü ciltte ise sadece 49–50. sayılar birlikte çıkmış, diğer sayılar müstakil olarak yayımlanmıştır. Bu sayılar birlikte çıktığı için gazetenin sayfa sayısı da diğerlerine göre daha fazladır ve bu durum yine ihtâr-ı mahsûsa kısmında sayfa sayısının 40 olduğu belirtilmiştir.²⁰ Gazetenin bu sayısının da neden birlikte çıkartıldığı hakkında *Malûmat*'ta hiçbir açıklama yapılmamıştır.

Malûmat sadece bu tabirle değil “*Musavver Malûmat*” olarak da bilinmektedir. Böyle değerlendirilmesinin sebebi *Malûmat*'ın sayfalarında yer verdiği fotoğraflardır. Bu fotoğraflar genellikle o dönemde önem verilen unsurları içermektedir. Bunlar; dönemin paşaları, kasaba, şehir, rıhtım, iskele, okul, cami, gemi, savaş topları bazen tarihi mekanlar bazen de şehirlerde yer alan önemli devlet dairelerinin fotoğraflarıdır. Yine bu fotoğraflar arasında döneminde güzellikleriyle ünlü olan kadınların fotoğrafları, bazen bir kabile reisinin fotoğrafı yer almıştır. Kimi zaman da resmi tören fotoğrafları yer alır ve bu fotoğraftaki tüm kişiler fotoğrafın altına yazılan yazıyla açıklanmıştır. Bu fotoğraflar gazeteye belirli bir kurala göre yerleştirilmemiştir. Çoğu kez dört sayfa aralıklı olarak yerleştirilen resimlerde her zaman bu kurala uyulmamıştır. Fotoğrafın

---

²⁰ Gazete genel olarak 24 sayfa çıkartılmıştır. Ancak bazı sayılar farklılık gösterir.

kime ya da nereye ait olduğu, yine fotoğrafin hemen altında Türkçe, Arapça ve Fransızca olarak açıklanmıştır. Bunun yanı sıra bir sayfada yer alan yazının içeriği ile aynı sayfada yer alan fotoğrafin hiçbir ilişkisi yoktur. Fotoğrafların böyle gelişigüzel yerleştirilmesinin amacı yine gazetede açıkça belirtilmemiştir.

Malûmat'ta genellikle dönemin devlet adamlarına dair fotoğraflara yer verilmiştir. Bu fotoğraflarda yer alan paşaların birçoğunun biyografisi de kimi zaman fotoğrafin yer aldığı sayfada, kimi zaman da farklı bir sayfada yer almıştır. Daha çok paşaların fotoğraflarına yer verilmesi de *Malûmat*'ın yine saray çevresine yakın olmasından kaynaklanmaktadır. O dönemde birçok gazete ve dergi sansüre uğrarken *Malûmat*'ın bu gibi şeylerden uzak kalması sekiz yıl gibi uzun bir zamanda yayım hayatını sürdürmesi de bunun göstergesidir. Bizden önce yapılmış çalışmada da belirtilen ve bizim de hem fikir olduğumuz bir konu daha vardır. Fotoğraflar arasında Osmanlı donanmasına ve diğer askeri birliklerine dair, Osmanlı silahları ve toplarıyla ilgili fotoğraflara ve askerlikle ilgili yazı dizilerine de gazetede sıkça yer verilmesi Osmanlı devletinin o dönemde hâlâ askeri yönden gücünü yitirmediğinin göstergesi sayılabilir. Yine dikkatimizi çeken bir husus da dönemin okullarına ilişkin birçok resmin de gazetede yerini almasıdır. Tahminimizce bu durum dönemin padişahı II. Abdülhamid'e destek olunduğunun kanıtı olabilir. Çünkü II. Abdülhamid döneminde eğitim-öğretim yönünden birçok olumlu çalışmalar yapmış ve nitelikli okullar açılmıştır. Bu durum II. Abdülhamid'in eğitime verdiği desteği, açılan yeni okulların, hatta okullardaki çeşitli sanatsal grupların resimlerine dahi yer verilmesi gazetenin yine sarayla iyi ilişkiler içinde olduğunu ve Mehmet Tahir'in II. Abdülhamid'e yakın olduğunu gösterir.

Malûmat'ın üzerinde çalıştığımız üçüncü cildinde sadece ön kapak yoktur. Gazetenin “ İlave-i Malûmat” kısmına da özenle hazırlanmış bir kapak yerleştirilmiştir.

Bu kapak da hemen hemen ön kapak gibi hazırlanmıştır. Kapağın en üst kısmında sağdan sola, Arap harf ve rakamlarıyla gazetenin adedi sonra bir figür ve onun da yanında Latin harfleriyle ve rakamlarla nüshanın numarası verilmiştir. Bu kısmın altında sağdan sola ve farklı bir sütun içinde beş bölüm içerisine, nüshanın senesi, hicri tarih, nüshanın çıkış günü, Rûmi tarih ve nüshanın cilt sayısı yer almaktadır. Onun da altında koyu renklerle ve ön kapaktakinden daha büyük olarak hazırlanmış bir şekil ve şeklin hemen altında tam ortada fotoğraflara yer verilmiştir. Fotoğrafın üstünde yer alan bu şekil her sayıda aynı değildir. Kimi sayıda ön kapaktakiyle aynı kimi zaman farklıdır. Örneğin 49–50. sayılarda bu kapak ön kapaktakiyle aynıken elli beşinci nüshada farklıdır. Bu kapakta yer alan fotoğraflarda da bir farklılık vardır. Bazı sayılarda ön kapaktaki fotoğrafla aynı fotoğraf kullanılmışken bazı sayılarda gazetenin içinde yer almış herhangi bir fotoğrafa yer verilmiştir. Bu fotoğrafların ön kapaktakilerden bir farkı da fotoğrafın kime ve nereye ait olduğunun açıklanmamasıdır. Kimi fotoğraflar farklı stillerle süslenmiş çerçevelerin içine yerleştirilirken kimi fotoğraflar sadece ince koyu çizilmiş çerçevelerin içine alınmıştır. Fotoğrafın sağ kısmında “*Menâfi-i mülk ve devlete hizmet eder haftalık musavver cerîdedir.*” ibaresi ile fotoğrafın sol tarafında Fransızca “JOURNAL ILLUSTRE TURC ‘MALUMAT’” ifadesi yer almaktadır. Fotoğrafın hemen altında sağdan sola yine kalın koyu şekilde süslenmiş bir sütun içerisinde matbaanın adresi, bir figür, “Imprimerie, Administration, A= S. Porte No 52” ifadesi yer almaktadır. Bu sütünün altında ise sağdan sola Arap harfleri ve rakamlarıyla gazetenin fiyatı; farklı bir figür, Latin harfleri ve rakamlarıyla Fransızca olarak gazetenin fiyatı yer alır.

Üzerinde çalışma yaptığımız gazete Türkçe olarak yayımlanmış olsa da gazetenin sonunda, fotoğrafların açıklanmasında kimi yazılar Fransızca olarak yer almıştır. Ancak Fransızca yazılmış yazılar her okuyucuyu memnun etmemiştir. Çünkü

Malûmat sadece İstanbul'da okunan bir gazete değildir. Taşrada da okunan *Malûmat* gazetesinin oradaki okuyucuları bu durumdan memnun olmadıklarını gazeteye mektuplar göndererek bildirmişlerdir. Hatta *Malûmat*'ın taşradaki okuyucuları için Mehmet Tahir tarafından Reviyyet ve Tehsil-i Mesâlih İdarehanesi açılmış ve buradaki *Malûmat* aboneleri için kolaylık sağlamıştır.

3.4 MALÛMAT GAZETESİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Gazeteler genel anlamda insanları dönemin güncel olayları, siyasi olayları hakkında bilgilendiren yayın organlarıdır. *Malûmat*'ın muhteva açısından günümüz gazetelerinden en büyük ve hemen hemen tek farkı sayfalarında siyasi olaylara yer vermemesidir. Bunun yanında tıpkı diğer gazeteler gibi halkı bilgilendirmeye yönelik birçok yazıyı okuyucusuyla buluşturmuştur. Edebiyatımızın Edebiyât-ı Cedîde dönemini yaşadığı yıllarda yayımlanan *Malûmat*; Şinasi, Namık Kemal ve Ahmet Mithat Efendi ile başlayan okuyucuyu bilgilendirme rüzgârına kapılmıştır. Bu nedenle dönemine ait birçok konu hakkında okuyucularını bilgilendirir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi sadece siyasî olaylara yer vermeyen *Malûmat*; askerlik, ahlak, sanat, fen, hukuk, musiki, felsefe, psikoloji, eğitim, spor, tarım alanlarında okuyucularını bilgilendirecek birçok yazıya sayfalarında yer vermiştir. *Malûmat* sadece İstanbul'da değil taşra ve yurt dışında da abonelere sahip olduğu için bu durumu göz önünde bulundurarak muhteva özelliklerini belirlemiştir. İlmi, fenni, edebi yazıların yanı sıra fenni eğlencelere, bilmece ve bulmacalara da yer vermiştir.

Malûmat'ın önemli bir özelliği de sayfalarında yer verdiği yazılardan bazılarını yazı dizisi olarak yayımlamasıdır. Bu yazı dizilerinden bazıları şunlardır: “İmla Bahsi”, “İlm-i Ahlâk”, “Zaman-ı Hâzır Kale ve İstihkâmâtı”, “Arapların Medeniyeti Âsâr-ı Me‘muriye ve Sanâyi‘-i Nefisesi”...

Özellikle Miralay Ahmet Muhtar'a ait askerlikle ilgili olan “Osmanlıların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet”, “Zaman-ı Hâzır Kale ve İstihkâmâtı” gibi yazılar üçüncü cildin ilk sayısından itibaren hemen hemen her nüshada yer almıştır. “İmla Bahsi” adlı makale dizisi de gazetede sıkça görülür. Ancak bu yazı dizisi her zaman aynı kişiye ait değildir. Bu konuda çoğu zaman okurlardan gelen mektuplara bile gazetede yer verilmiştir.

Daha önce belirttiğimiz gibi gazetenin sahibi Mehmet Tahir'in saraya yakın olması *Malûmat*'ın muhteva unsurlarını yine önemli derecede etkiler. Çünkü *Malûmat*'ın yayın hayatını devam ettirdiği dönemde birçok gazete ve dergi dönemin padişahı II. Abdülhamid'e ve saraya yönelik eleştirilerde bulunmuşlardır. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda *Malûmat*'ın diğer gazete ve dergilerden bir farklı yönü daha dikkati çekmektedir. Çünkü *Malûmat*'ın bizden önce yapılmış çalışmalarına ve bizim üzerinde çalıştığımız üçüncü cildine de bakıldığında *Malûmat*'ta II. Abdülhamid ve saraya yönelik hiçbir eleştiride bulunulmamış, hatta II. Abdülhamid övülmüştür. Yine şekil özelliklerinde de değindiğimiz gibi Osmanlı paşalarının fotoğraflarına bolca yer verilmesi *Malûmat*'ın saraya yakın olduğunu gösterir.

Malûmat gazetesinde çıkan yazılar çoğu kez farklı bölüm başlıkları altında verilmiştir. Gazete nadiren “Mukaddime” veyahut “Arz-ı Şükran ve Mahmidet” adı altında açılış mahiyetindeki yazılarla başlamaktadır. Bu yazılardan biri de 66. nüshanın girişinde yer almaktadır. Bu yazılarda genellikle gazeteye ödeneklerle destek sağlayan II. Abdülhamid övülmektedir.

Malûmat'ta yer alan yazılar tüm sayılarda aynı sırayı takip etmemekle birlikte “Ulûm u Fünûn”, “Kısm-ı Nisâ”, “Fünûn-ı Askeriye”, “Câvid-i Adliye”, “Fenn-i Musiki”, “Edebiyat”, “Terâcim-i Ahvâl”, “Resimlerimiz”²¹ gibi başlıklar altında verilmiştir. Asıl ve önemli makalelere ve diğer yazılara yer verildikten sonra gazetenin son sayfalarında *Malûmat* abonelerine yönelik ihtarlar, bilmece veya bulmacalar ve *Malûmat* karilerine ait bazı mektuplara yer verilmiştir. Bunların yanı sıra, daha ziyade kadınların okuyabileceği düşünülen aşk, ıstırap, ayrılık konulu tercüme roman ya da tiyatrolar yayımlanmıştır. *Malûmat*'ın “İlave-i Malûmat” kısmı daha çok aboneliğe yönelik, okuyucuya duyurular yapılan bölümdür. Bunların yanı sıra gazetenin son

---

²¹ Gazetenin üçüncü cildinin fihrist bölümünde yapılan sıra takip edilmiştir.

sayfasında da yer verilen kısım olan bilmeceler bu bölümde de sıklıkla yer alır. Gazetede yer alan bu bilmecelerin cevabı bir sonraki nüshada verilir. Kimi zaman bulmaca ya da bilmeceyi çözenlerin isim listeleri ve kazandıkları ödüller açıklanmıştır. Bunların dışında gazetenin ilan kısmında tüm nüshalarda “Muhâberât-ı alenî” bölümü yer almaktadır. Bu bölümde okuyucuya gündelik hayatla ilgili bilgiler verilmiştir. İsmi zikrettiğimiz bazı bölümler gazetenin hemen her sayısında yer almamaktadır. Örneğin “Kısm-ı Nisâ”, “Tıp”, “Tarım” ile ilgili bölümler gazetenin sadece üç dört nüshasında yer almaktadır.

Gazetede en çok yer verilen bölüm hiç kuşkusuz “Edebiyat” başlığı altında verilen bölümdür. Bu başlık altında makale, hikâye, deneme, anı, mektup, şiir, tercüme eserler gibi edebî yazılara yer verilmiştir. Üzerinde çalışma yaptığımız üçüncü cildin ilk sayılarında edebiyat kısmında şiirler oldukça fazla yer kaplarken son sayılara doğru bu yoğunluk azalmış hatta bazı sayılarda şiir türüne hiç yer verilmemiştir. Gazetenin üçüncü cildinde bu bölümde daha çok edebi bilgileri ve açıklamaları içeren makalelere yer verilmiştir.

Gazetede yer alan şiirler daha çok gazel, bunun dışında kıta, şarkı, türkü, nazire manzum şiirler ve müfredlerdir. Üzerinde çalışma yaptığımız üçüncü ciltte yer alan bu şiirler farklı isimlere aittir. Ancak en çok şiiri yayımlanan isim Kıtazzade Nazım’dır.²² *Malûmat*’ta yer alan şiirler Divan şiirinin biçimsel özelliklerini yansıtmaktadır. Aruz vezniyle ve çoğu kez beyit nazım birimiyle yazılmışlardır. Şiirler; gazel, kıta, şarkı, müfred başlıkları altında yer almaktadır. Kimi şiirler rediflerine göre isimlendirilirken kimi şiirler konusuna göre özel başlıklar taşımaktadır. Bazı şiirlerin ise başlığı yoktur.

---

²² Hüseyin Nazım Paşa 1854’te İstanbul’da doğmuştur. Devlet işlerinde değişik kademelerde çalışan Hüseyin Nazım Paşa, *İttihat*, *Tercüman-ı Hakikat* gibi gazetelerde yazmıştır. Pek az şiir neşretmiştir. *Aleksaniç*, *Sahum*, *Hicret* gibi üç tiyatro risalesi ve *Endülüs* isimli bir tarih kitabı neşretmiştir. (İnal, 1969: 1143)

Bunlar gazel, müfred gibi başlıklar altında yer alır. Gazetede yer alan bu şiirlerin ardından kimi zaman o şiirle ilgili yorumlar yapılmıştır. Bu durum tüm yazılar için geçerli değildir.

Malûmat'ta yer alan edebiyat kısmında daha çok makaleler yer tutmaktadır.²³ Genellikle Türk edebiyatı konusunda olan bu makaleler, kimi zaman dünya edebiyatını da konu edinmiştir. Makalelerin büyük bir çoğunluğu imla ile ilgilidir. Bu makalelerde dönemin imlası üzerine birçok değerlendirme yapılmış, pek çok kişinin imlayı yanlış kullanması ve bu durumun düzeltilmesi üzerine fikirler beyan edilmiştir. İmla bahsi üzerine en çok yazı yazarlar arasında Hüsnü, İsmet Celal, Maciddin, Mehmed Emin, Nazif Serveri, Necip Asım²⁴ ve Osman Adil gelmektedir. İmla bahsine dair pek çok yazı ise imzasızdır ve bu konuda okuyucu mektuplarına da gazetede yer verilmiştir.

Tercüme eserler de gazetede yer alan önemli yazılar arasındadır. Gazetede daha çok Ahmed Refik'in tercümelerine yer verilmiştir. Özellikle "Ufak Bir Şübhe" adlı tiyatro tercümesi birkaç nüsha boyunca sürmüştür ve üçüncü ciltte yer alan tek tiyatrodur. Bu bölümde şarkılar ve kıtalar çok fazla yer kaplamadığı gibi müfredler yok denecek kadar azdır. Bu bölümde orijinal bulduğumuz bir yazı da Saffeti Ziya'ya aittir. Saffeti Ziya'nın bir makalesinde Gustave Flaubert'in Guy de Maupasant'a gönderdiği mektubun aslı verilmiştir. Bu mektup bir tenkit mektubu olmasıyla ilgi çekicidir.

Mektup şöyledir:

---

²³ Bizden önce yapılmış olan çalışmada gazetede daha çok şiirlere yer verildiği belirtilmiştir. Makalelerin ise şiirlerden sonra geldiği ifade edilmiştir. Ancak bizim üzerinde çalıştığımız üçüncü ciltte en çok yazı makale türündedir. Şiirlere gazetenin bu cildinin ilk nüshalarında daha çok yer verilmiştir. Ayrıca şiirler genellikle farklı isimlere aitken makalelerin birçoğu yazı dizisi halinde oluşturulmuştur ve çoğu kez imzasızdır.

²⁴ Necip Asım, 1861 yılında Kilis'te doğmuştur. Soyadı kanunu çıktıktan sonra Yazıksız soyadını almıştır. 1908 inkılâbından sonra İstanbul Darü'l-fünunu Türk Tarihi ve Türk Dili Tarihi müderrisliği yapmıştır. 12 Aralık 1935'te de ölmüştür. Tarih, coğrafya, gramer kitapları vardır. Birçok tercüme esere ve risaleye sahiptir. Çok sayıda makalesi vardır. Türk diline dair makaleleri sayesinde 1892'de Chicago sergisinden madalya ve şehadetname almıştır. Birçok mecmuada makaleleri yayımlanmıştır. Bunlar arasında *Türk Yurdu*, *İkdam*, *Malûmat* vb. yer alır. Edebiyat dünyamıza en önemli katkılarından biri de Edip Ahmet Yüekneki'ye ait *Atabet-ül Hakaayık* adlı eseri Ayasofya Kütüphanesi'nde bulması ve Hakaniye Lehçesi'yle yazılmış bu metni Türkçeye tercüme etmesidir. (Banarlı, 2001:2/1079)

“(Gustave Flaubert) Maupassant’a yazdığı bir mektubunda ‘Poul de Suvif’” hakkında şu yolda beyân-ı mütâlaa ediyor:

“‘Poul de Suvif’i ekme-i âsâr olmak üzere telakkî ettiğimi yine tekrar etmek lüzûmunu hissediyorum.

Evet! Evlâd, bu eser bir üstâd-ı hakikî kaleminden çıkmıştır vesselam! İyi tasavvur etmiş, tamamıyla his ve tebliğ etmişsin. Bir üslûb-ı selis ile beyân-ı efkâr ediyorsun. Eşhâs, menâzar-ı teccüm ediyor, gözüküyor. Ahvâl-i ruhiyeyi müdekkikâne muhâkeme etmişsin. Hülâsâ-i kelimeler memnunum. Hatta fart-ı memnuniyetimden üç dört defa adeta cehren güldüm.

‘Emin ol bu ufak hikâye bâki kalacaktır! Aman Yarabbi o esnaf çehreleri ne hoş tasvir edilmiş! Hiçbirini de kaçırmamışsın.

‘Korkuda’ ne derece hakikî, ya çiçek bozuğu rahibe, yav ‘Canım! evlâdım’ deyip duran kont, ne mükemmel!

Hele ‘marsiliz’ çalındığı müddet, hüngür hüngür ağlayan o biçare kız ne ulvî meâl ne derece dikkat-i bahş-i vicdan!

Allah bilir boynuna sarılıp alından öpmek canım istiyor. Hakikat senden memnunum! Seni cidden takdir ediyorum Guy!”

(Gustave Flaubert, nr.69, s.409)

Bu bölümde okuyucular tarafından gazeteye gönderilen mektuplar da önemli bir yer tutmaktadır. *Malûmat*, okuyucularından gelen mektuplara önem vermiş, onları yayımlamış ve çoğu kez de bunlara cevap niteliğinde yazılar yayımlamıştır. *Malûmat*'a gönderilen önemli bir mektup da yetmiş birinci nüshanın 463–464. sayfalarında yayımlanan Hacı İbrahim'e ait olandır. Bu mektupta Hacı İbrahim ceridelerle ilgili sıkıntılarını dile getirir. Köye gelen ceridelerin köy halkı tarafından anlaşılmadığını, bunun devam etmesiyle köye ceride yerine Aslı-Kerem hikâyeleri gönderilmesi gerektiğini ifade eden bir mektuptur. *Malûmat*'ın genel muhtevasına baktığımızda da bu konuya cevap niteliği taşıyan makaleler içerdiğini görüyoruz. Çünkü *Malûmat*'ın sayfalarının büyük bir çoğunluğunda imla bahsini konu edinen makaleler yer almıştır.

“Ulûm u Fünûn” başlıklı bölümünde ise farklı konular hakkında yazılar yer almıştır. Ağırlıklı olarak din başta olmak üzere coğrafya, fen, tarih, felsefe gibi konuları içeren yazılar bulunmaktadır. Din konulu yazıların büyük bir kısmı M. Ekrem, F. İskender' e aittir. “Arapların Medeniyeti, Âsâr-ı Memuriye ve Sanayi-i Nefisesi” adını taşıyan bu yazılarda genellikle Araplar hakkında bilgilere yer verilmiştir. Müslüman Arapların tarihlerinden, yaşadıkları bölgeden, medeniyetlerinden, ticari özelliklerinden bahsedilmiş, hatta çoğu zaman farklı bölgelerde yaşayan Müslüman topluluklarla ilgili bilgiler verilmiştir (Çin Müslümanları, Rus Müslümanları...). Bu bölümdeki fenni yazılar da dikkati çekmektedir. “Altın Nasıl Bulunur?”, “Mürekkebler”, “Teneke” vb yazılarda yeni buluşlar hakkında okuyucuya bilgiler verilmektedir. Yine az da olsa coğrafi bilgiler içeren yazılara bu bölümde yer verilmiştir. Gazetenin bu kısmında dikkati çeken diğer bir unsur ise fen ile ilgili pratik ve eğlendirici bilgiler verilmesidir. Örnek teşkil etmesi için aşağıya bununla ilgili bir yazıyı alıyoruz:

“Fenni Eğlencelerden

Bir kâğıdı küçük bir değneğe sarınız. Sonra kağıdın aldığı şekil bozulmadan değneği içerisinden çıkarınız. Kağıdı ortasından deliniz. Hafifçe tutup iki ucunu birden bir kibritle alevlendiriniz. O delikten çıkacak dumana yanar bir kibrit yaklaşırdınız görürsünüz ki çıkan duman alev alır.

Bu kâğıdın etrafından hâsıl olan müvellid-ül-mâ çıkacak başka bir yer bulamayıp dumana karışarak o delikten çıkarken kibrit alevinin temasıyla işti‘al etmesinden ileri gelir.”
(Rıfat Dâniş, nr.49-50, s.24)

Ayrıca bu deney açıklanırken yazının üstünde şekil olarak da gösterilmiştir.

Gazetenin “Fünûn-ı Askeriye” bölümünde dönemin askeri özellikleri hakkında nüshalarca devam eden yazı dizileri çıkmıştır. Bu yazılardan büyük bir çoğunluğu Miralay Ahmet Muhtar’a aittir. Onun yanı sıra Mustafa Bin Musa, S. Latifi ve imzasız yazılar yer almaktadır. Burada dikkati çeken gazetenin müdürü olan Mehmet Tahir’in de bu bölümde çıkan bir yazısıdır. “Almanya’da Şömendifer-i Askeriye” başlıklı yazıda Mehmet Tahir, şömendifer askerisi ile ilgili bilgilere yer vermiştir. Bu bölümde yer alan yazıların hemen hepsi Osmanlının askeri özellikleri üzerinde bilgi verir niteliktedir ve çoğu kez Osmanlı askeri birliklerinin sahip olduğu toplardan ve diğer silahlardan, savaş gemilerinden bahsedilip onların fotoğrafları da gazetede yer almıştır. Yine yer verilen konulardan biri de İslam devletlerinin savaş sanatına ettiği hizmetlerdir.

Malûmat’ın “Terâcim-i Ahval” bölümünde genellikle biyografik yazılar yer almaktadır. Çoğu kez gazetenin bir nüshasında fotoğrafı verilen Osmanlı paşalarının ya da önemli görevlerde bulunmuş devlet adamlarının biyografilerine yer verilmiştir. Bu

bölümde sadece Osmanlı paşalarının değil kimi zaman farklı milletlerin krallarının ya da kraliçelerinin de biyografileri yer almıştır.

Malûmat, kimi nüshalarında o döneme ait özel konulara da yer vermiştir. Örneğin gazetenin yetmiş bir ve yetmiş iki numaralı nüshalarının çıktığı dönemde Ramazan ayı yaşanmaktadır. Ülkede Ramazan ayının yaşanmasına ve Ramazan'ın getirdiklerine dair bilgiler verilmiş ve Ramazan gecelerinde yapılan çeşitli etkinliklerden de söz edilmiştir.

Malûmat gazetesindeki önemsedığımız yazı dizilerinden biri de “Kısm-ı Nisâ” adlı bölümdür. Bu bölüm tamamıyla kadınlara yönelik hazırlanmıştır. Kadınların bir toplumda nasıl davranması gerektiğinden, kadınların güzellik için ne yaptıklarından bahseden yazılar arasında bir de dönemin modasıyla ilgili bir yazı yer almaktadır. Bu kısmın günümüz gazetelerinde de bulunması dikkatimizi çekmiştir.

Muhteva konusunda dikkati çeken diğer unsurlardan biri de *Malûmat*'ın yarışmalar düzenlemesidir. Bu yarışmalar daha çok edebi nitelikli olmuştur. Üzerinde çalışma yaptığımız üçüncü ciltte yer alan iki tane yarışma vardır: Bunlardan biri “Tıfl-ı Nâim” diğeri “Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir?” başlıkları altında düzenlenmiştir. Yarışma ilanlarından daha sonraki sayılarda yarışmada dereceye giren isimlerin yazılarına yer verilmiştir. Üçüncü cildin 49–50. sayılarında da ikinci ciltte müsabakaya girip başarılı olmuş bazı yazılara yer verilmiştir.

Muhtevayı ilgilendiren önemli bir konu da “Kamûs‘ul-Bedâyi” adlı kısımdır. Bu sözlük çalışması bizden önce üzerinde çalışma yapılan ikinci cildin 31-32 numaralı nüshalarından başlamış ve bizim üzerinde çalıştığımız üçüncü cildin de ilk sayılarından itibaren devam etmiştir. Manastırlı Kaymakam Rifat'ın hazırladığı “Kamûs‘ul-Bedâyi” isimli bu çalışma, alfabetik sıraya göre oluşturulmuştur. Üçüncü cilt ‘i’ sesiyle başlayan

kelimelerin açıklamasıyla devam etmiştir. Bu çalışmada konu olarak sadece belli bir alan göz önünde bulundurulmamış ve genel karakterli bir sözlük oluşturulmuştur.

Malûmat gazetesinin muhtevasıyla ilgili önemli kısımlardan biri de “Takdir-i Âsâr” bölümüdür. Bu bölüm gazetenin hemen her nüshasında olmayıp nadiren yayımlanmıştır. Bu yazılar da o dönem çıkmış olan manzum ve nesir olarak oluşturulmuş bazı eserler tanıtılır. Bu tanıtımlarda eserin adı, kime ait olduğu ve eserin nereden temin edilebileceğine dair bilgiler okuyucuya sunulmuştur. Bu tanıtımlarda edebi mahiyetteki kitapların yanı sıra hemen her alandaki kitap ve gazeteler tanıtılmıştır. Bu bölümde yer alan tanıtım yazıları oldukça kısa tutulmuştur.

Gazetenin ilave kısmında ise genellikle yayın politikasına dair yazılar yer almaktadır. İhtarlar, duyurular, reklamlar, bilmeceler gibi yazılar genellikle bu kısımda bulunmaktadır. *Malûmat* çoğu kez gazeteye yönelik övgü, yergi yazılarına da yer vermiş, övgülere teşekkür yazılarını iletmiş, yergilere ise cevap vermiştir.

3.5 MALÛMAT GAZETESİNDE ÇIKAN EDEBİ METİNLER

Malûmat gazetesinin incelediğimiz 49–72. sayıları da önceki nüshaları gibi edebî açıdan oldukça zengindir. Gazetede edebiyatımızın hemen hemen her yazı türüne rastlamak mümkündür.

Biliyoruz ki Tanzimat dönemine kadar edebiyatımızda anı, makale, deneme, gazete gibi edebî türler yer almıyordu. Tanzimat’tan sonra özellikle İbrahim Şinasi’nin büyük katkılarıyla bu türler bizim edebiyatımızda da yer almaya başlamış ve ilk dönemlerdeki teknik zayıflıkları Halit Ziya Uşaklıgil gibi isimlerle zamanla aşmıştır. Edebiyat-ı Cedîde döneminde bu türler daha da rağbet görmüş ve başarılı örnekler yazılmıştır. *Malûmat* gazetesi de dönemin özelliklerini yansıtmaktadır.

Malûmat gazetesi edebî bir gazete olmasa da sayfalarında birçok edebî yazıya yer vermiştir.²⁵ Üzerinde inceleme yaptığımız 49-72. sayılarda gördük ki bu mevzuda gazetede en çok imla meselelerini gözler önüne seren makaleler yer almıştır. Bu makaleler; “İmlâ Bahsi”, “İmlâ Meselesi”, “İmlâ ve İstılâhâtımız” gibi başlıklar altında yayımlanan yazılardır. Bu makalelerin çoğunda o dönemde kullanılan ‘imlâ’nın sürekli farklılıklar göstermesi eleştirilmiş ve Türk dilinin geleceği adına bu imlaların bir an evvel düzeltilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Hatta gazetenin 49–50. sayılarının 26–27. sayfalarında yer alan Osman Adil’e ait “İmlâ Bahsi” başlıklı yazıda herkesin imlayı keyfine göre değiştirdiği, bunun yanlış olduğu ve imla kurallarının hükümetçe belirlenmesi ve resmi evraklarla herkese duyurulması gerektiği ifade edilmiştir. *Malûmat* gazetesi imla konusunda titiz davranmış ve bu konuya dair yazıların pek çoğunu yayımlamış hatta kimi zaman gazetede okunan imlalara da yer verip, imla

---

²⁵ Bu durum dönemin siyasi koşullarının bir sonucudur. Basına uygulanan sansür dolayısıyla bu dönemin siyasi olaylarına ve bu gibi özelliklerine değinemeyen gazeteler sayfalarını edebî nitelikli yazılarla doldurmak zorunda kalmıştır.

hakkında makale gönderen kişilere de yazının hemen sonunda ya da bir sonraki nüshada teşekkür edilmiştir.

İmla meselesine dair makalelerin yanı sıra farklı konulara değinen birçok yazı da *Malûmat*'ta yayımlanmıştır. Örneğin Ali Refet imzalı “Şiir-Şâir” adlı makalede şiir ve şair hakkındaki düşünceler ifade edilmiş ve “Şiir nasıl sevdinilir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Gazetede yer alan bir başka yazı “Türkçenin Tarihçesi”²⁶ başlığı altında yayımlanan ve Türkçenin menşei ile gelişimi hakkında bilgi veren bir makaledir. Yine önemli makalelerden biri de “Filoloji” başlığı altında yayımlanan ve dil bilimi ve dönemin dil bilimcileri hakkında bilgi veren bir yazıdır. *Malûmat* gazetesinin Türk dilinin doğru kullanılması ve imlaya dikkat edilmesi konusuna, sayfalarında yer verdiği yazılarla, önem verdiği anlaşılmaktadır.²⁷

Gazetede şiire de önem verilmiş ve bu türde eserler yayımlanmıştır. İncelediğimiz 49–72. sayılarda okuduğumuz şiirleri; gazel, kıta, müfred, şarkı, nazire, türkü ve manzumeler başlıkları altında gruplandırdık. Bu şiirler genellikle aşk konuludur.

Gazetede fazlaca yer tutan edebi türlerden biri de hikâyelerdir. Hikâyelerin büyük bir çoğunluğu nüshalarda bir yazı dizisi olarak yer almıştır. Bir kısmı tercüme olan hikâyelerde de çoğunlukla aşk konusu işlenmiştir. Ahmed Refik, Asımzade Halil Rıfat, Cemaleddin, Saffeti Ziya, Osman Nuri gibi isimlerin hikâyelerine gazetede yer verilmiştir. En uzun süren hikâyeye ise Asımzade Halil Rıfat imzalı “Levha-i Hayat Yahud Saniye” adlı hikâyedir. Bu hikâyeye 49–50, 51 ve 52. nüshalarda yayımlanmıştır.

---

²⁶ Yazının orijinali ekte verilmiştir.

²⁷ *Malûmat* gazetesinin müdürü olan Tahir Bey'in saraya ve II. Abdülhamid'e yakın olduğu hatta saraydan yardım aldığı bilinmektedir. Döneminde II. Abdülhamid de Türk diline gereken önemi vermiş ve bu hususta çalışmalar yapılmasını sağlamıştır. *Malûmat*'ın dil ve imla üzerine yazılmış yazılara bu denli önem vermesi ve hemen hemen her nüshasında imlanın düzeltilmesi üzerine fikirlerin beyan edildiği yazılara yer vermesi bu durumun bir sonucu olduğunu düşündürmektedir.

Deneme ve anı türüne de gazetede yer verilmiştir. Ancak bu türlerde yayımlanan yazılar fazlaca değildir. Bunların yanı sıra gazetede tercüme yazılara da yer verilmiştir. Tercümelemler genellikle Fransız edebiyatından yapılmıştır. Özellikle Saffeti Ziya'nın Fransız ve Amerikan edebiyatı hakkında bilgiler veren yazılarıdır. Bu yazılardan en dikkati çeken Gustave Flaubert'in Maupassant'a gönderdiği mektubun orijinalidir.²⁸

Malûmat'ta mektuplar da önemli bir yere sahiptir. Gerek mektup olarak oluşturulan yazılar gerekse bizzat gazeteye tenkit ya da teşekkür için gönderilen mektuplar *Malûmat*'ın sayfalarında geniş bir yer tutar. *Malûmat* bu konuda da titiz davranmıştır. Okuyucularından gelen her türlü yazıyı ya da mektubu yayımlayan gazete çoğu kez bu mektuplara cevap vermeyi de unutmamıştır. Gustaf Asbrinhe, Ebu'l Enis Fehim ve imzasız olarak İstanbul dışından da gazeteye mektuplar gönderilmiş ve bu mektuplar gazetede yayımlanmıştır.

Sonuç olarak *Malûmat* gazetesi edebi açıdan önem arz eden birçok yazıyı yayımlamıştır. Halka ulaşabilmek için önemli araçlardan biri olan ve İstanbul dışında da takip edilen *Malûmat* gazetesi neredeyse her kesimden okuyucuya ulaşmış ve yer verdiği birçok yazıyla insanları her konudan haberdar etmeyi amaçlamış ve bunu başarmıştır. Sayfalarında birçok edebî yazıya yer veren gazete okuyucularını edebiyattan ve edebi eserlerin ortaya koyduğu sanatsal zevkten mahrum bırakmamış, çoğu kez okuyucularının da eserlerine yer vererek öne çıkamamış isimlerin de ortaya çıkmasında rol oynamıştır.

---

²⁸ Yazının orijinali "Malûmat Gazetesinin Muhteva Özellikleri" başlığı altında verilmiştir.

3.6 TAHLİLİ FİHRİST

3.6.1 Konularına Göre:

3.6.1.1 Askerlik

- İmzasız: İkinci Topçu Âsâkirinin Seferiye-yi Tatbikat Ta'limleri, nr. 51, s.59
- .....: Tesisât-ı Askeriye-yi İâne-yi Hayriyyesi, nr.59, s.38 İlave-i Malûmat.
- .....: Kuvvâ-yı Bahriye-yi Osmanîye, nr. 72, s. 486
- Mehmed Tahir: Almanya'da Şömendifer-i Askerî, nr. 71, s. 469–470
- Miralay Ahmet Muhtar: Zâmân-ı Hâzır Kale ve İstihkâmâtı, nr. 51, s. 54; nr. 53, s.93–94; nr.55, s.129–130
- .....: Bibliyografya-yı Askeriye-yi Osmâni Külliyâtı, nr. 49–50, s.27–28; nr. 61, s. 259–260, nr. 64, s. 314–316
- .....: Eski Osmanlı Silahları Yahud Osmanlıların Fenn-i Eslâha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet: nr. 53, s.92–93; nr. 60, s. 241, nr. 71, s. 469, nr. 72, s. 493–494
- .....: Serî' Ateşli Sahra Topları: nr.61, s.260–261, nr.71, s.452–453
- .....: Küçük Zırhlı Kulle: nr. 68, s. 399–401
- .....: Osmanlılarda Fenn-i Harb Yahud Eski Osmanlıların Usûl-ı Tâbiyesi: nr. 71, s. 467–468
- Mustafa Ebu Musa: Askerlik Hakkında Bir Fikr-i İbtidâî, nr. 60, s.235–236
- S. Latifi: İnşâat-ı Bahriye Tarihi, nr. 72, s. 492–493

3.6.1.2 Biyografi Yazıları

- Asımzâde Halil Rıfat: Hâfız Süleyman, nr. 65, s. 335–336
- İmzasız: İzzet Beyefendi, nr.49–50, s.9–10
- .....: Zengibar Hakimi, nr.51, s.55

- .....: Tosun Paşa, nr.51, s.56
- .....: Mösyö Stoilof, nr. 51, s.58
- .....: Mösyö Andrea, nr. 51, s.58
- .....: Mösyö Rosenfeld, nr.51, s.58
- .....: Madame Rose Carone, nr. 51, s.58–59
- .....: Primadonna Emma Kanti, nr. 52, s.79–80
- .....: Baron Von Der Goltz Paşa, nr.54, s.119–120
- .....: Primadonna Madmazel Morisi, nr. 55, s.146
- .....: Portomiyus Efendi, nr.56, s.165
- .....: Hafız Mehmed Necip Efendi, nr.57, s.184–185
- .....: Emil Berteram Efendi, nr.58, s. 203–204
- .....: Mösyö Don ve Mösyö Tanaka, nr.59, s.221–222
- .....: Ahmed Muhtar, nr. 61, s.265
- .....: Madmazel Virjin Novaret, nr.63, s.301
- .....: Abdülfettah Efendi, nr.63, s.296–297
- .....: Reşad Efendi, nr.63, s.298–299
- .....: Mahmud Esad, nr.63, s.299
- .....: Kaymakam Tahir Beyefendi, nr.63, s.300
- .....: Karadağ Prensi Nikola, nr.63, s.301
- .....: Prenses Eleni, nr.63, s.301
- .....: Artin Paşa, nr. 64, s. 325–326
- .....: Hüseyin Hamid Beyefendi, nr. 64, s. 326
- .....: İsveç Kralı Oscar Hazretleri, nr. 65, s. 328
- .....: Mehmed Ali Efendi, nr. 65, s. 346
- .....: İbrahim Beyefendi, nr. 65, s. 346

- .....: Halid Beyefendi, nr.67, s. 377
- .....: Şemsi Menlâ, nr. 67, s. 378
- .....: Mehmed Akif Beyefendi, nr. 67, s. 378
- .....: Ahmed Arifi Beyefendi, nr. 67, s. 378–379
- .....: Prenses Clara Chimay, nr. 67, s. 380
- .....: Philip Garanier, nr. 67, s. 379–380
- .....: Mehmed Ziver Bey, nr. 68, s. 401
- .....: Szetchinyi Paşa, nr. 69, s. 420–421
- .....: Turhan Paşa, nr. 70, s. 446–447
- .....: İsmail Hakkı Paşa, nr. 71, s. 471
- .....: Reşid Bey, nr. 71, s. 472–473
- .....: Muzaffer Paşa, nr. 71, s. 473
- Kafkasyalı Celal Ali: Abdülreşad Hilmi Efendi, nr. 51, s.56–57
- Raşid: Mehmed Selahaddin Bey, nr.60, s.242
- Saffeti Ziya: Guy De Mauppassant, nr. 65, s. 337
- Y. Akçûriye: Mercânî Efendi, nr.69, s.421–422

3.6.1.3 İlmî, Fennî, Siyasî Yazılar

- Abbas Cavid: Kayınana ve Gelin, nr. 72, s. 489–491
- Ali Sedad Bin Cevdet: Mukaddime, nr. 70, s. 437
- Cabir: Mısra‘, nr. 49–50, s. 28–29
- Cemaleddin: Güzellik İçin Kadınlar Ne Yapıyorlar? Nr. 64, s. 318–320
- .....: Kısım-ı Nisâ, nr. 68, s. 395–396
- C. Hakkı: Meşrubat-ı Küüliyye Bira Yahud Arpa Suyu, nr. 62, s.281–282
- Ebu‘l Enis Fehim: İran ve İraneyn, nr. 64, s. 58 İlave-i Malûmat.

Ebuzziya Tevfik: Âdâb-ı Telebbüs, nr.59, s. 212–213

İmzasız: Fen ile Sanattan, nr. 53, s.97–98, nr.55, s.125–126

.....: İlk Civalı Termometre, nr.53, s.103

.....: Balı Şeker Yerine Kullanmak, nr. 53, s.103

.....: Platinin Hasâisi, nr.54,s.114–115

.....: Mürekkepler, nr.54, s.19 İlave-i Malûmat.

.....: Teneke, nr.55, s.142

.....: Siyah Şehir Nansın ve Andre, nr. 55, s. 146

.....: Cami, fabrika, mektep inşaatları, nr.57, s. 30 İlave-i Malûmat.

.....: Altın Nasıl Bulunur?, nr. 59, s. 224–225

.....: Son Asırda Garbın En Güzel Kadınları, nr. 61, s. 257–259

.....: Sâni‘i Âlim “İ‘tikâd-ı Beni Âdem”, nr. 63, s. 293–294, nr. 70, s. 438–439

.....: Newyork’un En Büyük Binaları, nr. 68, . 401–402

.....: Kısım-ı Nisâ, nr. 68, s. 395–396

.....: Kari‘elerimize, nr. 72, s. 489

.....: Elifbâ, nr. 72, s. 494

İzmir Muhabir-i Mahsûsa: Mekâtîb, nr. 66, s. 66–67 İlave-i Malûmat.

Macid: Kadınlarda Efkâr-ı Edebiye Nasıl Olmalıdır? Nr. 63, s.295–296

.....: Nisâ Nüvîsân, nr. 62, s. 274–275

Mahir: Kısım-ı Nisâ, nr. 67, s. 376

Mahmud Esad: Sani‘i Âlem (İ‘tikâd-ı Beni Âdem), nr. 64, s. 320

.....: Sâni‘i Âlem, nr. 70, s. 438–439

Mihri: İlm-i Servetden Bir Mukaddime, nr. 66, s. 360–361

Mehmed Hûşyar: Moda, nr. 69, s. 417

Nazif Serverî: Sikke-ken Abdülfettah Efendi Yahud Hatt-ı Hak Sanâyi'- i Nefîsesi, nr. 63, s. 296

Rıza Tevfik: Fen ile Sanatın Münâsebeti, nr. 52, s.63-64

.....: Fen ile Sanat Hakkında, nr. 59, s.214-216, nr.61, s.252-253, nr. 64, s. 321-323

Seyyar Muharrirden: Uykuda Muhavere! nr. 64, s. 58-59 İlave-i Malûmat

.....: Ne âlâ! Ne âlâ! nr. 69, s. 417-418

.....: Kısım-ı Nisâ, nr. 70, s. 445-446

3.6.1.4 İslamiyet ve İslam Topluları

Abdülnâfi: Âdâd-ı Garibe Numûneleri, nr. 56 s. 155-157

Asımzâde Halil Rıfat: Vezâif-i Müttekâbile-i Zevcîn, nr. 53, s. 94-95

.....: Şerâit-i İzdivac, nr. 52, s. 75-76

Halid Eyüb: İlim-i İslâmiyet, nr. 71, s. 454, 456

Halil Râfet: Ramazan Geceleri, nr. 70, s. 450

Hindistan Muhabir-i Mahsûsa: İlm-i İslâmiyet, nr. 51, s.62

İmzasız: İlm-i Ahlâk, nr. 49-50, s. 25-26, nr. 52., s.66-67, nr.53, s. 91-92, nr. 54, s. 115- 117, nr. 55, s. 126-127, nr. 58, s. 201-203

.....: Sirâc-ı Saâdet, nr.52, s. 64-66, nr. 53, s. 99-101

.....: Varak-ı Mahsûsa, nr.53, s. 101-102

.....: Liverpool Cemaât-ı İslâmiyesi, nr. 54, s. 18-19 İlave-i Malûmat.

.....: Müslümanlarda Fenn-i Tatbikiye, nr.60, s.237-239

.....: Sahra-yı Kebîrede Yahudiler, nr. 56, s. 26-27 İlave-i Malûmat.

.....: İlm-i İslâmiyet, nr. 69, s. 422

.....: İslâm, nr.69, .422

M. Ekrem- F. İskender: Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Me‘mûriyyet ve Sanâyi‘-i Nefîsesi, nr.49–50, s. 30–31, nr.56, s.163–164, nr. 57, s. 181–183, nr. 58, s.200–201, nr. 59, s. 219–220

Rıfat: Sirâc-ı Saâdet, nr.57, s. 181

.....: Vecâib-i İnsâniye, nr.49–50, s.22–23

.....: Sirâc-ı Saâdet, nr.58, s. 198–200, nr. 59, s. 217

Selânik Muhabir-i Mahsûsa: Başlıksız bir yazı, nr. 69, s. 78 İlave-i Malûmat., nr. 70, s. 448–449

Seydi Ahmed: Tunus Müslümanları ve İslâmiyet, nr. 59, s. 223–224

Seyyar Muhabir-i Mahsûsa: Başlıksız bir yazı, nr. 69, s. 423–424, nr. 70, s. 449–450

Yenişehirizade Halid Eyüb: Müslümanlarda İlim Hayatı, nr.55, s.122, nr. 56, s. 159–161

.....: Müslümanlarda Tatbikât-ı Fenniye, nr. 58, s. 196–197

.....: İlm-i İslâmiyet, nr. 71, s. 454, 456

Zeynel Abidin Reşid: Ne Büyük Şeref , nr. 52, s. 71–74

3.6.1.5 Coğrafya

Cemaleddin: İbdâ‘-i Âzim Yahud Harita-i Semâ, nr. 59, s.218

Gustaf Asbrinhe: Aksâ-yı Şimalden Mektûb, nr. 65, s. 328–329

Hüseyin Hüsnü: Simplon Tüneli, nr. 70, s. 448

İmzasız: Newyork Şehri, nr. 69, s. 423

Mahmud Esad Efendi: Fezâ, nr. 49–50, s. 23–24, nr. 54, s. 112–113, nr.555, s. 123–124

Yenişehirizâde Halid Eyüb: Temâşa, nr.49–50, s. 34–35, nr.52, s. 74–75

3.6.1.6 Hukuk

- İmzasız: İcmâl-i İhsâî, (Fransa), nr. 52, s.80–81
.....: Bursa, nr. 56, s. 28 İlave-i Malûmat.
.....: Kabl-el Hükm Tevkif Kâidesi, nr. 64, s. 316–317
.....: Mesâil-i Cezâiyye, nr. 67, s. 376, nr. 70, s. 439–440
.....: Mütenevviâ, nr. 61, s. 47–48 İlave-i Malûmat.
.....: Şükrân-ı Mahsûsa, nr. 71, s. 453
Yorgaki Efendi: Etibba-yı Kanûniye Takrirleri, n. 49–50, s. 18–21

3.6.1.7 Eğitim

- İmzasız: Amerika'da Terbiye-yi Etfâl, nr. 49–50, s.31
.....: Türk Vesipedçileri, nr. 54, s. 18 İlave-i Malûmat.
.....: Leyl ü Nehâr Mekteb-i Tefeyyüz, nr. 62, s. 281

3.6.1.8 Mûsikî

- Zeki (mütercimi): Fen ve Mûsikî, nr.55, s.130–132
.....: Arap Mûsikîsi, nr. 49–50, s. 17–18, nr. 53, s. 98–99

3.6.1.9 Ziraat

- Ahmed Refik: Sebze Bahçesi, nr.55, s.128–129
İmzasız: Sebze Bahçesi, nr. 54, s.110–112
İzmir Muhabiri: Mektûb-ı Mahsûsa, nr. 56, s.164

3.6.1.10 Tıp- Sağlık

- İmzasız: Kamburların Tedavisi, nr. 68, s. 74 İlave-i Malûmat.

.....: Röntgen Şuâî, nr.68, s. 75 İlave-i Malûmat.
.....: Dişler, nr. 69, s.423

3.6.1.11 Tanıtım Yazıları

Hüseyin Hilmi: Firavun Kasrı, nr. 52, s. 79
İmzasız: Sultan Ahmed Cami'i Şerîfi, nr.49-50, s.10
.....: İstanbul Gaz Şirketi, nr.49-50, s.10
.....: Selânik Mekteb-i İdâdîsi, nr.49-50, s.10
.....: Mekteb-i Mülkiye-yi Şâhâne, nr.49-50, s.11
.....: Mekteb-i Sanâyi', nr.49-50, s.11
.....: Vâki' Cami'-i Şerîfi, nr.49-50, s.11
.....: Febûs Fotoğrafhanesi, nr. 49-50, s. 3 İlave-i Malûmat.
.....: Âsâr-ı Cedîde, nr. 49-50, s. 4 İlave-i Malûmat.
.....: Resimlerimiz, nr. 51, s. 54-55
.....: Ayvalık Kasabası, nr. 51, s. 57-58
.....: Edirne, nr. 51, s. 59
.....: Beyrut, nr. 52, s. 48-79
.....: Colona Kotrası, nr. 52, s.79
.....: Petre Harabeleri ve Kerek Kasabası, nr. 54, s. 120
.....: Ehrâm-ı Mısriye, nr. 55, s. 143
.....: Rusya Memâlikinde İslâm Cami'i Şerîfi, nr. 63, s. 300-301
.....: Seydî Halef Cami'i Şerîfi, nr. 68, s. 402
.....: Trablusgarb'da Gurebâ Hastanesi, nr. 70, s. 447
.....: Muhterâat-ı Evveliye, nr. 70, s.448
.....: Haleb'de Osmanîye Cami'i Şerîfi, nr. 71, s. 473

.....: Şevben Kal'ası, nr. 71, s. 473

3.6.1.12 *Bilmeceler*²⁹

Ahmed Tal'at: Bilmecelerimiz, nr. 60, s. 44

Gâlib: Bulmaca, nr.59, s.40

İmzasız: Bulmaca, nr.49–50, s.16

.....: Bilmece, nr.51, s.7

.....: Bilmece,nr.51, s.8

.....: Bulmaca (şekilli), nr.52,s. 12

.....: Bilmeceler, nr.52, s.12

.....: Bilmeceler, nr.53, s.16

.....: Bilmecelerimiz, nr. 56, s.27

.....: Bilmece, nr. 56, s.28

.....: Bilmecelerimiz: nr.57, s.32

.....: Bilmecelerimiz, nr. 62, s. 52

.....: Bilmece, nr. 65, s. 64

.....: Bulmaca, nr. 68, s. 398

.....: Bulmaca, nr. 72, s. 494

.....: Dama Meseleleri, nr. 63, s. 56, nr. 65, s.64, nr. 67, s. 71–72, nr. 69, s. 79

.....: Baston Atlamak, nr. 68, s. 402

.....: Kütük Nakli, nr. 68, s. 402

.....: Kağıt Torba, nr.68, s. 402

.....: Mıknâtîsiyyet, nr. 68, s. 402

.....: Üç Papas, nr. 70, s. 436

---

²⁹ Bulmaca ve bilmecelerin büyük bir kısmı Malûmat'ın ilave kısmında yer almaktadır.

.....: Şekeri Kim Yiyebilir?, nr. 70, s.436

.....: İki Mum, nr. 70, s. 436

.....: Kukla Oyunu, nr. 69, s. 425

Mehmed Emin: Bulmaca, nr. 70, s. 450

Muri Hirucu: Bulmaca, nr. 66, s. 68

Rıfat Dâniş: Fâni Eğlenceleri, nr. 49–50, s.24

Rıza Tevfik: Dama oyunu, nr. 60, s. 42

.....: Büyük Açmaz, nr. 61, s. 48

3.6.1.13 Edebî Yazılar

3.6.1.13.1 Manzum Eserler

3.6.1.13.1.1 Gazeller

Abdülvahap Gecevâni: Gazel, nr. 51, s. 39

Abdürrahim Ulvî: Gazel, nr. 52, s. 74, nr. 56, s. 157

Ali Bahar: Bir Gazel, nr. 49–50, s. 15

Ali Refet: Gazel, nr. 57, s. 175

Derviş Niyâzi: Gazel, nr. 56, s. 157

D. L. : Gazel, nr. 52, s. 74

İmzasız: “Dolaşdı” redifli bir gazel, nr. 55, s.139

Kıtazzâde Nâzım: Gazel, nr. 53, s. 95, nr. 56, s. 158, nr. 56, s. 158

Mehmed Emin: Gazel, nr. 55, s.139

Mithat Bahârî: Saçlarımı, nr. 59, s. 212

M. Rıfat: Filizden Yeni Koparılmış Bir Çiçek, nr. 61, s. 249

Mustafa Cemal: Gazel, nr. 49–50, s. 15

Mustafa Ebu Musa: “Yârim İçin Bir Gazel” nr. 59, s. 212

Nezih Paşa: Gazel, nr. 53, s. 95

Raif Sezâî: Gazel, nr. 53, s. 96, nr. 53, s. 96

Şekip:Necip: Gazel-i Müşterek, nr. 49–50, s. 15

3.6.1.13.1.2 Şarkı

Ali Rıza: Terâne Yahud Nasihat-i Mü‘minâne, nr. 51, s. 38–39

Anber: Şarkı, nr 53, s. 96

F. T: Şarkı, nr. 52, s. 74

Harâbi: Şarkı, nr. 52, s.74

İmzasız: Şarkı, nr. 54, s.118, nr. 54, s. 118, nr. 55, s. 139, ‘Diğer’ nr. 55, s. 139, nr. 55, s. 139, ‘Diğer’, nr. 55, s.139, nr. 55, s.139

Kıtazzâde Nâzım: Şarkı, nr. 52, s.74

Mahrukizâde Cafer: Şarkı, nr.52, s.74

Ragıb Rıza: Harîf, nr. 57, s. 175

3.6.1.13.1.3 Nazîre

Ali Rızâ: Başlıksız bir yazı, nr. 54, s.118

Andelib: Vecd-i Sefâ, nr. 62, s. 268–269

Abdülnâfi Sâmi: Taklid, nr. 57, s. 175

Mîthat Bahârî: Müstecâbi İsmed’in gazeline nazîredir. nr. 54, s.118

Muhiddin: Mütâlaalı gazel bî-bedele nazîredir, nr. 59, s. 212

Râsim: Başlıksız bir yazı, nr.56, s. 157

Zihniye: Malûmat’ın Râsim imzalı gazeline nazîredir. nr.60, s. 236

3.6.1.13.1.4 Türkü

İmzasız: Başlıksız bir yazı, nr. 55, s. 139, nr. 56, s. 158–159

3.6.1.13.1.5 Müfred

Ahmed Kemal: Takdîr-i Hazret-i Üstâd, nr. 59, s. 212

Raif Sezâî: nr. 53, s. 96

3.6.1.13.1.6 Manzumeler

Abdürrahim Ulvî: Tıfl-ı Nâim, nr. 60, s. 229

Ahmed Reşad: Hasbihâl-i Vicdan, nr. 51, s. 38

Ali Refet: “Bahçede” redifli, nr. 57, s. 175

Celal İns: Tâkî, nr. 57, s. 176

Feraizcizâde Osman Fâiz: İhtiyar Kunduracı, nr. 52, s. 76

F. Bidar: Tıfl-ı Nâim, nr. 64, s. 318

Galib: Tıfl-ı Nâim, nr. 60, s. 229

İmzasız: Meşhed-i Mihr-i Cemâl nr. 53, s. 96–97

İsmail Sâfâ: Midilli, nr. 60, s. 236

Kâzım Hanlı: Başlıksız bir yazı, nr. 59, s. 211–212

K. Hayret: Bir Levha, nr. 59, s. 212

Midhat Bahârî: Bir Levha-i Tabîat, nr. 71, s. 461

M. Mir Ali: Bir çocuğun mezarında dâyesi lisânından, nr. 56, s. 159

.....: Çoban, nr. 62, s. 269

M. Rifat: Kuzu, nr. 49–50, s. 15

Maciddin: Bir Nazım, nr. 58, s. 196

Müstecâbi İsmed: Dâsitân-ı Zafer, nr. 49–50, s. 3–7

Nüzhet Bahârî: Duhter-i Nağmekâr, nr. 63 s. 285
N. Vecdi: Taâküs-i Enzâr, nr. 72- s. 485
Rıfat (Haleb'den): Uyûn-ül-Mezâmin, nr. 57, s. 172–173
Seferî: Sabah-ı Vuslat, nr. 53, s. 96
.....: Miras Kavgası, nr. 54, s. 117–118
.....: Tevhid, nr. 56, s. 157
.....: Gonca, nr. 58, s. 196
.....: Tıfl-ı Nâim, nr. 60, s. 229
Sîret: Müktesebât, nr 55, s. 138
Tepedelenlizâde Kemal: Mülâhaza, nr. 55, s. 140
.....: Âsümân, nr. 57, s. 175

3.6.1.13.1.7 *Kut'a*

Ahmed Ali: Başlıksız bir yazı, nr. 52, s. 74
Ali Sâdi: Başlıksız bir yazı, nr. 52, s. 74
Ali Rıfat: Fotoğraflarıma Yazdığım, nr. 56, s.159
İmzasız: Başlıksız bir yazı, nr. 55, s. 139
Rahim İleri: Başlıksız bir yazı, nr. 51, s. 39
Rıfat: Başlıksız bir yazı, nr. 51, s. 39

3.6.1.13.1.8 *Tercüme Şiirler*

Hüseyin Şekib: (François Coppee'den), Tenhâda, nr. 63, s. 284–285

3.6.1.13.2 Mensur Eserler

3.6.1.13.2.1 Hikâye

- Ahmed Refik: Şefkât, nr. 62, s. 275–276
- .....: Refet, nr. 72, s. 480–481
- Ali Remzi: Hay Şeytan Tinu, nr.55, s. 140–142
- Asımzâde Halil Rıfat: Levha-i Hayat Yahud Saniye, nr. 49–50, s. 12–14, nr. 51, s. 47–
54, nr. 52, s. 62–63
- .....: Sol ve Biraderi Alexandre, nr. 57, s. 176–177
- .....: Biletçi ve Ailesi, nr. 65, s. 344–345
- .....: Izdırablı Bir Hatıra, nr. 70, s. 430–432
- Cemaleddin: Zincir-i Hayattan Bir Bukle, nr. 61, s. 253–256
- Ebu'l Faruk G. : “Meşhed-i Ahzân”dan “Bir Levha”, nr. 70, s. 442–445
- F. İskender: Sergüzeştim, , nr. 61, s. 256–257, nr 62, . 276–278, nr. 63, s. 293
nr. 66, s. 357–358
- .....: Bir Sergüzeşt-i Bedbahtâne, nr. 64, s. 323–324
- Hüseyin Dâniş: Çerçi, nr. 54, s. 107–110
- İbn Mahmud Asım: Sevdiğimin Mezarında, nr. 65, s. 334–335
- Maksudzâde Mehmed Cemal: Komşuluk, nr. 52, s. 81–83
- M. Bahaeddin: Girye-i Vedâ‘, nr. 71, s. 461–462, nr. 72, s. 484–485
- Mehmet İzzet: Gözyaşlarım, nr. 70, s. 429–430
- M. Nuri: Mustafa'nın Köyünde Bir Ziyâ-ı Müessif, nr. 67, s. 365–366
- Mustafa Ebu Musa: Bir Şükûfe-i Hazan-zede, nr. 70, s. 429
- Osman Nuri: Ebedi Bir Muhabbet, nr. 66, s. 355
- Osman Senâyi: Hayâl-i Emin, nr 68,s. 407–408
- Paris Muhabir-i Mahsûsa: Son Kitap, nr. 72, s. 491–492

Saffeti Ziya: Derûn-ı Dil, nr. 67, s. 372–373, nr. 68, s. 396–398, nr. 69, s. 413–415, nr. 70, s. 440–441

Said Bin Necib: Bir Vâlidenin Nevzâd-ı Hâbîdesine, nr. 70, s. 429

Seyyar Muhabirden: Vapurda Bir Kayıp Yahud On Dört Numaralı Kamaranın Yolcusu, nr. 67, s. 380–382

Tayyar: Mirât-ı Sevdânâme, nr. 68, s. 398–399, nr.71, s. 416–417

.....: Öksüz, nr. 72, s. 481–484

3.6.1.13.2.2 Mektup

Ahmed Enverî: Tahir Bey’e Mektûb, nr. 61, s. 264–265

Ali Rıza: Yine Tezâhür, nr. 63, s. 291

Ebu’l Enis Fehim: Moskova’dan Mektûb, nr. 57, s. 30 İlave-i Malûmat.

Ebuzziya Tevfik: (Mecmua-i Ebuzziya’dan muktebestir.), İmlâ Bahsi, nr. 57, s. 169–170

Bir Kâri’niz: İmlâ Bahsi (Tahir Bey’e gönderilen bir mektuptur.) nr. 60, s. 236

.....: Moskova’dan Mektûb-ı Mahsûsa, nr 61, s. 266

F. İbrahim: İmlâ Bahsi (Tahir Bey’e), nr. 68, s. 392–394

Gustaf Asbirinhe: Aksâ-yı Şimalden Mektûb, nr. 65, s. 328–329

Gustave Flaubert: Takdîr-i Edebiye, nr. 69, s. 409 (Mektubun tamamı ekte verilmiştir.)

Hacı İbrahim: Mektûb, nr. 71, s. 463–464

H. Nazmi: Bağdad’dan Mektûb, nr. 57, s. 184

İmzasız: İzmir’den Mektûb, nr. 58, s. 34–35 İlave-i Malûmat.

.....: Moskova’dan Mektûb “Altınbaş’ta Bir Gün”, nr. 59, s. 39–40 İlave-i Malûmat.

Kâzım Hâzeni: Ağuş-ı Mader Ne Doyulmaz Bir Aşiyânedir, nr. 61,s. 249

Maciddin: Bir cevapnâme, (Raif Efendi'ye gönderilmiş bir mektuptur.) nr. 60, s. 233-235

M. Bahaeddin: Lisân ve İmlâ Meseleleri, nr. 57, s. 170-172

Midhat Bahârî: Mektûb, nr. 65, s. 337-339

Namık: Mektûb, nr. 67, s. 371-372

Nüzhet Bahârî: Bir Mektûb, nr. 58, s. 193-195

Osman Nuri: Kardeşim Tahir Bey, nr 65, s. 353-355

Recihi: Mektûb, nr. 63, s. 285-286

Selânik Muhabiri Mahsûsa: Mektûb, nr. 68, s. 74 İlave-i Malûmat.

Von Der Goltz Paşa'dan, nr 54, s. 106

3.6.1.13.2.3 Gezi Yazısı

Göksu muhabiri: Göksu'da Bir Cevelan, nr. 55, s. 22-23 İlave-i Malûmat.

Harâbî: Korfu'da Hayat, nr. 68, s. 385-387

Hüdâî (Malûmat muhabiri): Körfez'de, nr. 57, s. 180-181

İmzasız: Nijer Müsta'meri, nr. 68, s. 402

.....: Resimlerimiz, nr 53, s. 102

Seyyar muharrirden³⁰: Seyahat Yazısı, nr. 49-50, s. 36, nr. 49-50, s. 36, nr. 57, s. 31, nr. 59, s. 226, nr. 62, s.50

3.6.1.13.2.4 Sözlük Çalışması

Rıfat (Kaymakam): Kâmûs'ül Bedâ-yi, nr. 49-50s. 32, nr.51, s. 60, nr. 52, s. 83-84, nr.

53, s. 104, nr. 55, s. 144, nr. 56, s. 166, nr. 57, s. 185-186, nr. 58, s. 206, nr.

60, s. 239-240, nr. 69, s.426

---

³⁰ Seyyar muharririn seyahat yazıları Malûmat'ın ilave kısmında yer almaktadır.

3.6.1.13.2.5 Deneme

Hisardan: Garâib-i Şuûn, nr. 71, s. 474

İbn Necib: Hazanı Pek Severim, nr. 62, s. 270

Osman Nuri: Cuybâr, nr. 71, s. 462-463

Seyyar Muhabirden: Başlıksız bir yazı, nr. 66, s. 67-68

Seyyar Muharrirden: Sonbahar Hakkında, nr. 56, s. 26 İlave-i Malûmat.

3.6.1.13.2.6 Anı

İsmed Celal: Maziye Bir Nazar, nr. 56, s. 152-153, nr. 57, s. 174-175

Kâzım Hanlı: Defter-i Hayatımın Bir Parçası, nr. 62, s. 269-270

Mustafa Ebu Musa: Nevhâ-i Yetimhane, nr. 57, s. 173-174

.....: Bir Levha, nr. 62, s. 270-272

3.6.1.13.2.7 Tercüme Eserler

Ahmed Refik: (Andre Dorya'dan) Kontes Mina, nr. 59, s. 220-221

.....: (Andre Dorya'dan) Elma Ağacı, nr. 69, s. 404-407

.....: Ufak Bir Şübhe, nr. 57, s. 183-184, nr. 58, s. 205, nr. 59, s. 225-226

.....: Akşam, nr. 64, s. 308-309

Ahmed Rasim: (Gustave Durus'tan) Son Bahar, nr. 60, s. 232-233

Cemaleddin: (İngilizceden çeviri) Bahr-ı Muhit Esrârı, nr. 63, s. 291-292, nr. 64, s. 324-

325, nr. 66, s. 358-360, nr. 69, s. 415-416, nr. 70, s. 441-442, nr. 71, s. 470-

471

İmzasız: Makale-i Mahsûsa, nr. 53, s. 14-15 İlave-i Malûmat.

Malûmat kari'lerinden biri: Müfârekât Yahud Bûse-i Vedâ', nr. 57, s.178-179

Mustafa Ebu Musa: Çocuk, nr.60, s.232

Nazmi: Kırk Beyitte Nahv, nr. 67, s. 373-375

Osman Nuri: (Fransızcadan) Bir Vâlideinin Son Nikahı, nr. 63, s. 286-287

Rıza: (Bernar Don dö Sen Piyer'den) Bir Duhter'in Maderiyle Mükâlemesi, nr. 69, s.
408-409

3.6.1.13.2.8 Tenkit ve Edebiyat ile İlgili İncelemeler

Abbas Haveri: Tıfl-ı Nâim, nr. 60, s. 230-231

.....: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir?, nr. 65 s. 330-331

Abdülnâfi': İmlâ Bahsi (teşekkür), nr. 64, s. 309-310

Ahmed Vazi': Başlıksız yazı, nr. 58, s. 190

.....: İmlâ Bahsi, nr. 62, s. 278-279

.....: Cevap, nr. 63,s. 290-291

Ahmed Rıza: İmlâ Bahsine Aid, nr. 61, s. 249-250

Ali Rafet: Şiir-Şâir, nr. 56, s. 148-149

Ali Sedad Bin Cevdet: Arûz-ı Osmanî, nr. 71, s. 465-467, nr. 72, s. 485-487³¹

Ali Tevfik: Tıfl-ı Nâim, nr. 60, s. 230

Asımzâde Halil Rıfat: Tıfl-ı Nâim, nr. 60, s. 231-232

Cemaleddin: İmlâ Bahsi, nr. 65, s. 341-342

Ebu'l Faruk, G: Mebâhis-i İmlâ, nr. 64, s. 313-314, nr. 69, s. 411-412

..... İmlâ Bahsi, nr. 67, s. 368-369

Ebu'l Enis Fehim (Malûmat'ın Moskova muhabiri) İran-İraneyn, nr. 65, s. 345-346

Ebuzziya Tefvik: İmlâ Bahsi, nr. 58, s. 191-192, nr. 66, s. 351

.....: Lâhika, nr. 67, s. 370

Hafız Şem'i: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir? nr. 68, s. 387-388

³¹ Bu yazı 485. sayfada başlıyor, yazı 486. sayfada kesilerek bu sayfada fotoğraflara yer veriliyor ve yazı 487. sayfada devam ediyor.

- .....: İmlâ Bahsi, nr. 69, s. 412-413
- Halid Eyüb: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir? nr. 65, s. 331-332
- Hüseyin: İmlâ Bahsi, nr. 59, s. 209-210
- Hüseyin Dâniş: Rûstâzâde Bir Şâire, nr. 56, s. 153-155
- Hüsni (Selânik'ten): İmlâ Bahsi, nr. 63, s. 289, nr. 64, s. 310-312, nr. 65 s. 339-341, nr. 68, s. 390-392, nr. 70, s. 434-436
- İhsan İlmi: Herkes Okumalı Herkes Anlamalı, nr. 70, s. 432-433
- İmzasız: Mütenevviâ, nr. 49-50, s. 35
- .....: Âsâr-ı Seniyye, nr. 49-50, s. 2, nr. 51, s.6, nr. 52, s. 10-11
- .....: Âsâr-ı Cedîde, nr. 51, s. 6, nr. 59, s. 225
- .....: Hurûf ve İmlâ, nr. 53, s. 86-90
- .....: Makâle-i Mahsûsa, nr. 53, s. 14-15 İlave-i Malûmat.
- .....: İmlâ Meselesi, nr. 54, s. 106-107
- .....: Gedâ-yı Ruh Yahud Ceb Mecmuası, nr. 54, s. 19 İlave-i Malûmat.
- .....: Filoloji, nr. 55, s. 137-138
- .....: Daha Evvel Bir İfade, nr. 57, s.168
- .....: İcmâl-i Edebi, nr. 57, s. 168-169, nr. 59, s. 208-209, 'Ekzotik', nr. 60, s. 237, nr.61, s.248, nr.62, s.268, nr.63, s.284, nr. 64, s. 308, nr. 65, s. 329-330, nr. 66, s. 348-349, nr. 67, s.364-365, nr. 68, s. 384-385, nr. 69, s. 404, nr. 70, s. 428-429,
- .....: Bizantis gazetesi hakkında, nr. 59, s. 225
- .....: Diğer İmlâ Bahsi, nr. 61, s. 251-252
- .....: Numûne-i Kitâbet-i Osmanîye, nr 62, s. 279
- .....: Amerika Edebiyatı, nr. 63, s.287-288
- .....: İmlâ Bahsi, nr. 64, s. 312-313

- .....: Takdir-i Âsâr- Bu Muydu?, nr. 65, s. 342, 344 (Yazının tamamı ektedir.)
- .....: Resimli Devr-i Âlem Seyahat Mecmuası, nr. 65, s. 344
- .....: Nerime, nr. 65, s. 344
- .....: İktisad Yahud İlm-i Served, nr 65, s. 344
- .....: Kâmus-ı Osmanî, nr. 66, s. 361-362
- .....: Van'da, nr. 69, s. 418-420
- .....: Fazîlet ve Asâlet, nr. 67, s. 382
- .....: Mirâtü'l Mirâya, nr. 67, s. 382
- .....: Eski Bir Mecmua-ı Eş'âr, nr. 68, s. 75 İlave-i Malûmat.
- .....: Râşil, nr. 68, s. 75 İlave-i Malûmat.
- .....: Metâlet-i Âliye, nr. 68, s. 75 İlave-i Malûmat.
- .....: Bedreka-i Selâmet, nr. 68, s. 75 İlave-i Malûmat.
- .....: Seyahat Jurnalı, nr. 69, s. 420, nr. 70, s. 448
- .....: Mütâlaa, nr. 69, s. 420, nr. 70, s. 448
- .....: Resimli Gazete, nr.69, s.420
- .....: Hatıralar, nr.69, s.420
- .....: Fevâid, nr. 69, s. 420, nr. 70, s. 448
- .....: Hürriyet Gazetesi, nr. 69, s. 80 İlave-i Malûmat.
- .....: Tibbit Gazetesi, nr. 69, s. 423
- .....: Sıhhat, nr. 69, s. 420
- .....: Küfrân-ı Ni'met, nr. 69, s. 420
- .....: Takdîr-i Âsâr, nr. 70, s. 447
- .....: Muhtereât-ı Evveliye, nr. 70, s. 448
- .....: Behçetü'l Ahlâk, nr. 70, s. 343
- .....: İmlâ Bahsine Hatîme, nr. 71, s. 457-459

- İsmed Celal: Sanâyi‘-i Nefîsenin Lüzûmu, nr. 55, s. 132-134, nr. 56, s. 161-163
.....: İmlâ ve Istîlâhâtımız, nr. 51, s. 41-42, nr. 52, s. 67-71
- Maciddin: İmlâ Bahsi, nr. 66, s. 353
.....: Sûret-i Mektûb, nr. 71, s. 467
- M. Bahaeddin: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir?, nr. 65, s. 333-334
.....: Tasfiye-yi Lisân-ı Osmânî, nr. 68, s. 394-395
- Malûmat: Başlıksız bir yazı, nr. 61, s. 250
.....: Resimli Şu‘le-i Edeb Risâlesi, nr. 65, s. 63 İlave-i Malûmat.
- Mehmed Emin: ‘Mûmâ-ileyh’ – ‘Mûmî-ileyh’ Yazılamaz, nr. 51, s. 45-46
.....: Üstâd-ı Mükerrerim Efendim!, nr. 59, s. 38-39 İlave-i Malûmat.
.....: Havf, nr. 67, s. 367
- Mehmed Fahri: İmlâ Bahsine Dair Birkaç Söz, nr. 71, s. 464-465
- Mehmed Tarık: Edebiyât-ı Hakikîye Dersleri, nr. 56, s. 149-151
- M. L.: İcmâl-i Edebî, nr. 72, s. 476-480
- Mustafa Ebu Musa: Mütâlâayı Severim, nr. 64, s. 309
- Mirisli Kamil: Ebced, nr. 49-50, s. 15-16
- M. Ziver: Tıfl-ı Nâim, nr. 60, s. 228
- Nazif Serveri: Osmanlı Lisânının Ta‘mîm ve İstikmâli, nr. 66, s. 349
- Necib Asım: Türkçenin Tarihçesi, nr. 49-50, s. 33-34
.....: Lisân Bahsi, nr. 51, s. 46-47
- Osman Adil: İmlâ Meselesi, nr. 49-50, s. 26-27
- Sadreddin Şükrü: İmlâ Meselesi, nr. 52, s. 71
- Rıfat: Uyûnu‘l Mezâmin, nr. 51, s. 41-42, nr. 58, s. 193
- Saffeti Ziya: Amerika’da Edebiyat Ne Merkezdedir?, nr. 62, s. 272-274
.....: Amerika’da Edebiyat, nr. 64, s. 314

.....: Fransa Edebiyatından, nr. 65, s. 336-337
.....: Takdirât-ı Edebiye (Guy de Maupassant) nr. 68, s. 389-390, nr. 69, s. 409
.....: Fransa Edebiyatından (Emile Zola) nr. 70, s. 433-434, nr. 71, s. 459-461
Seferî: Tıfl-ı Nâim, nr. 60, s. 231
.....: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir?, nr. 65, s. 332-333
Seyyar Muharrir: Başlıksız bir yazı, nr. 61, s. 46-47 İlave-i Malûmat.
Süleyman (Eğridirli): İmlâ Bahsi, nr. 67, s. 371
Şükrü: İmlâ Meselesi, nr. 52, s. 71
Tayyar: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir? nr. 65, s. 333
Tercüman Refîkası: Lisân Meselesi, nr. 53, s. 90-91

3.6.1.14 Malûmat Gazetesi'nin Yaptığı Duyurular, Mektup, İhtar, Reklamlar ve Yayın Politikası

İhtâr-ı Mahsûsa, nr. 49-50, s. 2 İlave-i Malûmat.
İmzasız: Arz-ı Mübâhât, nr. 49-50, s. 7-9
Mehmet Tahir, Nazif Serverî: İftihar yazısı, nr. 49-50, s.1-3
Malûmat: Cevap, nr. 49-50, s. 15
Malûmat: Teşekkür, nr. 49-50, s. 36
Malûmat: Teşekkür, nr. 49-50, s. 4
Malûmat Kütüphanesi ve Posta Şubesi, nr. 49-50, s. 2, nr.51, s.8, nr.54,s.19, nr.55, s.24
İlave-i Malûmat.
Muhaberât-ı Alenî, n. 49-50, s. 3-4, nr.51, s.59, nr.53, s.15-16, nr.56, s.27, nr.57, s.32,
nr.58, s.36, nr.59, s.226, nr.60, s.43-44, nr.62, s.50-51, nr.64, s.60, nr.65, s.63, nr.66,
s.68, nr.67, s.72, nr.68, s.75-76, nr.69, s.79, nr.72, s.92 İlave-i Malûmat.
Müsâbakât-ı Kalemîyeden: “Yarışma İlânı”, nr. 49-50, s. 28, nr. 49-50, s. 29

Rodoslu Ali Bahar: Mektûb, nr. 49-50, s.15

Tercüman gazetesini: Başlıksız bir yazı, nr. 49-50, s. S. 35

47 numaradaki muamma ve bilmecelerin halli, nr.49-50 s.4 İlave-i Malûmat.

Âsâr-ı Seniyye, nr. 49-50, s. 2, nr.51, s.6 İlave-i Malûmat.

Hasbi: 48. nüshadaki muamma ve bilmecelerin halli, nr.49-50, s.4

Malûmat, nr.51, s. 8 İlave-i Malûmat.

Malûmat: Teşekkür, nr.51, s.7

48. Nüshadaki muammanın halli, nr.51, s.7 İlave-i Malûmat.

Malûmat, nr.51, s.7 İlave-i Malûmat.

İhtâr-ı Mahsûsa, nr.51, s.8 İlave-i Malûmat.

Âsâr-ı Seniyye, nr.52, s.10-11 İlave-i Malûmat.

Osmanlı Matbuatı ve Resimli Malûmat, nr.52, s.76

Malûmat, nr.52, s.76

Cevap, nr.52, s.81

Malûmat, nr.52, s.76

Malûmat, nr.53, s.103

Şükran, nr.53, s.15 İlave-i Malûmat

İhtâr-ı Mahsûsa, nr.53, s.16

Teşekkür, nr.53, s.16 İlave-i Malûmat.

52 numaradaki bilmecelerin halli, s.53, s.16 İlave-i Malûmat.

Malûmat, nr.54, s.20 İlave-i Malûmat.

İhtâr-ı Mahsûsa, nr.54, s.20 İlave-i Malûmat.

İhtar, nr.54, s.20 İlave-i Malûmat.

Teşekkür, nr.54, s.18 İlave-i Malûmat.

Cevap, nr.55, s.24 İlave-i Malûmat.

İhtâr-ı Mahsûsa, nr.55, s.24 İlave-i Malûmat.
Arz-ı Ma'zeret, nr.56, s.26 İlave-i Malûmat.
Müsâbakât-ı Edebiye, nr.56, s.157
Arz-ı Ma'zeret, nr.56, s.26 İlave-i Malûmat.
45. nüshadaki haritanın halli, nr.56, s.28 İlave-i Malûmat.
İhtâr-ı Mahsûsa, nr.56, s.28 İlave-i Malûmat.
Cevap, nr.57, s.184
Cevap, nr.57, s.30 İlave-i Malûmat.
Âsâr-ı Cedîde, nr.58, s.36 İlave-i Malûmat.
İhtâr-ı Mahsûsa, nr.58, s.36 İlave-i Malûmat.
Tebrik, nr.59, s.212
İhtâr-ı Mahsûsa, nr.59, s.226
İhtâr-ı Mahsûsa, nr.59, s.40 İlave-i Malûmat.
Malûmat, nr.60, s.236
Kâin Seyid Bey Cami'i'nin onarımı, nr.60, s.242
İhtâr-ı Mahsûsa, nr.60, s.42 İlave-i Malûmat.
Beyân-ı Ta'ziyet, nr.60, s.43 İlave-i Malûmat.
İhtâr-ı Mahsûsa, nr.60, s.44 İlave-i Malûmat.
Takdîr-i Âsâr, nr.61, s.260-265
Malûmat, nr.62, s.280
Tashih, nr.63, s.56 İlave-i Malûmat.
İhtâr-ı Mahsûsa, nr.63, s.56 İlave-i Malûmat.
Hâli Matlub Şekl-i Hîca, nr.63, s.56
Teşekkür, nr.64, s.318
İftihâr, nr.65, s.346

İhtâr-ı Mahsûsa, nr.65, s.36 İlave-i Malûmat.
İsveç ve Norveç'te Malûmat, nr.65, s.334
Malûmat, nr.65, s.334
Gülîstan Bahçesi ve Gazinosu, nr.65, s.62 İlave-i Malûmat.
Reviyyet ve Tehsîl-i Mesâlih İdarehanesi, nr.65, s.62, nr.66, s.66, nr.67, s.70, nr.69, s.80
İlave-i Malûmat.
Beyân-ı Ma'zeret, nr.65, s.63 İlave-i Malûmat.
İhtâr, nr.65, s.63 İlave-i Malûmat.
Padişahım Hazret-i Mevlâ Bi-Hak Mustafa Tâibd Kılsun Seni Zîb-i Serir Saltanat,
nr.66, s.348
Hürriyet gazetesi, nr.66, s.66, nr.67, s.70 İlave-i Malûmat.
Malûmat, nr.66, s.66 İlave-i Malûmat.
İ'tizar, nr.66, s.68 İlave-i Malûmat.
Malûmat Yazıhanesi, nr.66, s.66, nr. 67, s.70, nr.69, s.80 İlave-i Malûmat.
Malûmat İdarehanesi, nr.66, s.66, nr. 67, s.70, nr.69, s.80 İlave-i Malûmat.
Posta Şubesi ve Malûmat Kütüphanesi, nr. 66, s.66, nr. 67, s.70, nr.69, s.80 İlave-i
Malûmat.
Kari'în-i Kirâma Bir Tebşîr, nr.68, s.74 İlave-i Malûmat.
Teşekkür, nr.68, s.76 İlave-i Malûmat.
Duyuru, nr.69, s.78 İlave-i Malûmat.
Müsâbakât-ı Kalemîye, nr.70, s.439
Tahdîs-i Ni'met, nr.71, s.452-453
İhtâr-ı Mahsûsa, nr.71, s.474
Müsâbakât-ı Kalemîye, nr.72, s.92 İlave-i Malûmat.
Arz-ı Şükrân, nr.72, s.92 İlave-i Malûmat.

69. nüshadaki muammayı taşradan hal ederek sûret-i hallini mektûbla gönderenlerin listesi, nr.72, s.92 İlave-i Malûmat.

70 numaralı nüshadaki münderih suale alınan cevaplar, nr.72, s.92 İlave-i Malûmat.

3.6.2 Yazar Adına Göre Yazuların Tasnifi

Abbas Cavid: Kayınana ve Gelin, nr.72, s.489-491 (Ailede kaynana ve gelin ilişkisinin önemli olduğunu belirten ve konu hakkında görüşler bildiren bir yazıdır.)

Abbas Haveri: Tıfl-ı Nâim, nr.60, s.230-231 (Nesir şeklindeki bu yazı yarışma sonucunda gazetede yer almıştır.)

.....: Dünya’da Her Şeyin Sefası Bir Midir?, nr.65, s.330-331 (Dünyadaki şeylerden alınan zevklerin farklı olduğunu anlatan bir yazıdır. Müsabaka sonucunda gazetede yer almıştır.)

Abdülâfi: Âdâd-ı Garîbe Numûneleri, nr.56, s.155-157 (Bir kadının güzelliğini erkeklere karşı nasıl kullandığından bahseden bir yazıdır.)

.....: İmlâ Bahsi (teşekkür), nr.64, s.309-310 (Edebiyat meraklılarına öğüt veren didaktik bir yazıdır.)

Abdülâfi Sami: Taklid, nr.57, s.176 (Bir gazelden alınmıştır. Sevgilinin güzelliğini anlatan şiir 2 beyittir.)

Abdülvahap Gecrevâni: Gazel, nr. 51, s. 39 (birim: 6 beyit, konu: aşk)

Abdürrahim Ulvî: Gazel, nr. 52, s. 74 (birim: 8 beyit, konu: aşk)

.....: Gazel, nr.56, s.157 (birim: 5 beyit, konu: aşk)

.....: Tıfl-ı Nâim, nr.60,s.229 (7 dörtlükten oluşan bu şiir yarışma sonucunda gazetede yayınlanmıştır.)

Ahmed Ali: Kıt’a, nr. 52, s. 74 (tek dörtlük)

Ahmed Enveri: Tahir Bey’e Mektûb, nr.61, s.264-265 (Malûmat’ta yer alan fotoğraflardaki kişileri sorgulayan bir yazıdır.)

Ahmed Kemal: Takdîr-i Hazret-i Üstâd, nr.59, s.212 (Müfred)

Ahmed Rasim: Çocuk, nr.60, s.232-233 (Tercüme bir eserdir. Bir çocuğun anne ve babası için öneminden bahseden yazıdır.)

Ahmed Refik: Sebze Bahçesi, nr.55, s.128-129 (Tarım ve gübrelerle ilgili bir yazıdır.)

.....: Kontes Mina, nr.59, s.220-221 (Andre Dorya'dan çeviri bir hikayedir. Bir Macar kızı olan Kontes Mina'nın ve arkadaşlarının gezilerini ve uzun yıllar görüşemeyen arkadaşların bir opera gecesinde karşılaşmalarını anlatan bir hikayedir.)

.....: Şefkât, nr.62, s.275-276 (Eşini kaybeden bir kadının sefalet içinde çocuklarına gösterdiği şefkati anlatan bir hikayedir.)

.....: Ufak Bir Şübhe, nr.57, s.183-184, nr.58, s.205, nr.59, s.225-226 (Çeviri bir yazıdır. 1720 yılında senesinde Britanya adasında harap bir şatoda geçen bir konuyu işler.)

.....: Altınbaş'ta Bir Gün, nr.59, s.39-40 İlave-i Malûmat (Altınbaş'ta geçirilen anlardan bahseden bir yazıdır.)

.....: Akşam, nr.64, s.308-309 (3 bölümden oluşan eserde şairin doğadaki olaylardan etkilendiğini ve hayali bir sevda için şiir yazdığından bahseden yazıdır.)

.....: Elma Ağacı, nr.69, s.404-407 (Andre Dorya'dan çeviri olan eserde köylülerin insanlara çiçekli elma dallarını sunduklarını ve bununla mutlu olduklarını anlatan bir yazıdır.)

.....: Refet, nr.72, s.480-481 (Refet'in bir kıza aşık oluşunu anlatan hikayedir.)

Ahmed Reşad: Hasbihâl-i Vicdan, nr. 51, s. 28 (birim: 36 beyit, Bir kimsenin kendi vicdanıyla hesaplaşmasını ortaya koyan eserdir.)

Ahmed Vazi': Makale, nr.58, s.190 (İmlanın yanlış kullanıldığı ve düzeltilmesi gerektiği hakkında bilgi veren yazıdır.)

.....: İmlâ Bahsine Aid, nr.61, s.249-250 (İmla meseleleri hakkında bilgi veren bir yazı dizisidir.)

.....: İmlâ Bahsi, nr.62, s.278-279 (İmlanın yanlış kullanıldığından ve düzeltilmesinin gerekliliğinden söz eden bir yazıdır.)

.....: Cevap, nr.63, s.290-291 (Lisan meselelerinden söz eden bir yazıdır.)

Ahmed Talat: Bilmecelerimiz, nr.60, s.44, nr.65, s. 64 İlave-i Malûmat.

Ali Bahar: Bir Gazel, nr. 49-50, s. 15 (birim: 4 beyit, konu: aşk)

Ali Refet: Şiir- Şâir, nr.56, s.148-149 (Her şiirin iyi olup olmadığını ve her şiirin yazanın şair olup olmayacağını sorgulayan bir yazıdır.)

.....: Fotoğrafıma Yazdığım, nr.56, s.159, (tek dördlük)

.....: “Bahçede” redifli, nr.57, s.175 (15 beyitten oluşan bir şiirdir.)

.....: Gazel, nr.57, s.175 (birim: 6 beyit, konu: aşk)

Ali Remzi: Hay Şeytan Tinu, nr.55, s.140-142 (Köylü kızı olan Nikola'nın başından geçen olayları anlatan bir hikayedir.)

Ali Rıza: Terâne Yahud Nasihât-i Mü'minâne, nr. 51, s. 38-39 (7 bölümden oluşan ve her bölümün terane başlığı altında verildiği tasavvufi bir eserdir.)

.....: Nazîre, nr.54, s.118 (7 beyitten oluşan didaktik bir eserdir.)

.....: Yine Tezâhür, nr.63, s.291 (Tahir Bey'e gönderilen bu yazıda Ahmet Vazi'nin yazısına eklenen tezahürden söz eden bir yazıdır.)

Ali Sadi: Kıt'a, nr. 52, s. 74 (tek dördlük)

Ali Sedad Bin Cevdet: Mukaddime, nr.70, s.437 (İnsanların neden eserleri tercümeye ihtiyaç duyduğunu, musiki ve nazmın ortaya çıkışını ve özelliklerini anlatan bir yazıdır.)

.....: Arûz-ı Osmanî, nr.71, s.465-467, nr.72, s.485-488 (Şiirden ve şiirin diğer bilimler gibi henüz tanımının yapılamadığından, aruz kalıplarından ve

şiiirin oluşumundan söz eden bir yazıdır.72. nüshadaki yazıya 486. sayfada ara verilmiş ve bu sayfada resimlerle Osmanlı donanması hakkında bilgi verilmiştir. Yazı 485. sayfada başlar, 487. sayfadan devam eder.)

Ali Tevfik: Tıfl-ı Nâim, nr. 60, s.230 (Düz yazı olarak oluşturulan bu yazı yarışma sonucunda gazetede yer almıştır.)

Anber: Şarkı, nr.53, s.96 (2 üçlük, 2 nakarattan oluşan aşk konulu bir şarkıdır.)

Andelib: Vecd-i Sefâ, nr. 62, s. 268-269 (birim: 18 beyit, konu:aşk)

Asımzâde Halil Rifat: Levha-i Hayat Yahud Saniye, nr. 49-40, s. 12-14, nr. 51, s. 47-54, nr. 52, s. 62-63 (Kimsesiz olan Saniye'nin Sermed'le olan aşkını anlatan bir hikayedir.)

.....: Şerâit-i İzdivac, nr.52, s.75-76 (Dönemin evlilik şartlarıyla ilgili bilgi veren yazıdır.)

.....: Vezâif-i Mütekâbile-i Zevcîn, nr. 53, s. 94-95 (Eşler arasında yapılması gereken vazifelerden bahseden bir yazıdır.)

.....: Tıfl-ı Nâim, nr.60, s.231-232 (Nesir şeklinde oluşturulan eser yarışma sonucunda gazetede yer almıştır. Çocukluk anılarından bahseder.)

.....: Biletçi ve Ailesi, nr.65, s.344-345 (Zor durumda olan bir biletçi ve ailesinin yaşamını anlatan hikayedir.)

.....: Hâfız Süleyman, nr.65, s.335-336 (Biyografi)

.....: Izdırablı Bir Hatıra, nr.70, s.430-432 (Aslında annesi hasta olan Münire'nin annesinin tedavisi esnasında kendisinin hastalanıp öldüğünü hikaye eden bir yazıdır.)

.....: Ramazan Geceleri, nr. 70, s. 450 (Ramazan geceleri ve eğlencelerinden söz eden bir yazıdır.)

Cabir: Mısra', nr.49-50, s.28-29 (Osmanlı devlet yönetimi ile ilgili bir yazıdır.)

Celal Ali: Abdürreşad Hilmi Efendi, nr.51, s.56-57 (Biyografi)

Celal İns: Tâki, nr.57, s.176 (Kişinin kendi kendisiyle dertleştiği bir manzumedir.)

Cemaleddin: Bahr-ı Muhit Esrârı, nr.63, s.291-292, nr.64, s.324-325, nr.66, s.358-360
nr.69, s.415-416, nr.70, s.441-442, nr.71, s.470-471 (Bir gemi, gemide
bulanen eşyalar ve koybolan birinden bahseden tercüme eserdir.)

.....: İbdâ'-i Âzim Yahud Harita-i Semâ, nr. 59, s.218 (Gökyüzü ile ilgili coğrafi
bir yazıdır.)

.....: Zincir-i Hayattan Bir Bukle, nr.61, s.253-256 (Bir kimsenin sıkıntıdan bir
deniz kenarına gitmesini ve burada yaşadıklarını anlatan hikayedir.)

.....: Güzellik İçin Kadınlar Ne Yapıyorlar?, nr.64, s.318-320 (Kadınların
güzellik adına yaptıklarından bahseden bir yazıdır.)

.....: İmlâ Bahsi, nr.65, s.341-342 (İmla kaideleri hakkında bilgi veren bir
yazıdır.)

.....: Kısm-ı Nisâ, nr.68, s.395-396 (Amerika'da kadınların da erkeklerle aynı
işleri yaptıklarını veya yapmak istediklerini anlatan bir yazıdır.)

C. Hakkı: Meşrûbât-ı Küûliyye Bira Yahud Arpa Suyu, nr.62, s.282 (Bira yapımından
bahseden bir yazıdır.)

Derviş Niyazi: Gazel, nr.56, s.157 (birim: 5 beyit, konu: aşk)

D. N. : Gazel, nr. 52, s. 74 (birim: 5 beyit, konu: aşk)

Ebu'l Enis Fehim (Moskova Muhabiri): Moskova'dan Mektûb, nr.57, s.30 İlave-i
Malumat. (Moskova'da çıkan bir gazete hakkında bilgi veren yazıdır.)

.....: Rusya Müslümanları, nr.58, s.34 İlave-i Malûmat. (Rusya
Müslümanlarından söz eden bir mektuptur.)

.....: Moskova'dan Mektûb-ı Mahsûsa, nr.61, s.266 (Moskova ve Moskova'daki
yaşayış hakkında bilgi veren yazıdır.)

.....: İran ve İraneyn, nr.64, s.58, nr.65, s.345-346 İlave-i Malûmat. (İran ve İranlılardan bahseden bir yazıdır.)

Ebu'l Faruk G: Mebâhis-i İmlâ, nr.64, s.313-314, nr.69, s.411-412 (Eski-yeni imla karşılaştırılmaları, fiil çekimleri hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....: İmlâ Bahsi, nr.67, s.368-369 (İmla meseleleri hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....:“Meşhed-i Ahzân”dan “Bir Levha”, nr.70, s. 442-445 (Bir kadının karnındaki çocuğu ile ölümünü anlatan bir yazıdır.)

Ebuzziya Tevfik: İmlâ Bahsi, nr.57, s.169-170, nr.58, s.191-192, nr.66, s.351, nr.67, s.369-370 (Mecmua-i Ebuzziya'dan muktebestir. İmla hakkındaki görüşleri bildiren bir yazı dizisidir.)

.....: Adâb-ı Telebbüs, nr.59, s. 212-213 (Dönemin kıyafet kültürünü ortaya koyan kayda değer bir yazıdır.)

F. Bidâr: Tıfl-ı Nâim, nr.64, s.318 (8 beyitten oluşan ve yarışma sonucu gazetede yer alan bir şiiirdir.)

Feraizcizâde Osman Faiz: İhtiyar Kunduracı, nr. 52, nr. 76 (İhtiyar bir kunduracıyı anlatan manzumedir.)

.....: Sabî, nr.55, s.139 (1 dörtlük, 3 beşlikten oluşan şiiirde konu sabidir.)

F. I: Şarkı, nr. 52, s. 74 (2 üçlük 2 nakarattan oluşmuştur.)

F. İbrahim: İmlâ Bahsi, nr.68, s.392-394 (İmla meselerinden bahseden ve Tahir Bey'e gönderilen bir mektuptur.)

F. İskender: Bir Sergüzeşt-i Bedbahtâne, nr.64, s.323-324 (Bir kimsenin başından geçen ve hayatını kötü yönde etkileyen olayları anlatan bir hikayedir.)

.....: Sergüzeştim, nr.61, s.256-257, nr.62, s.276-278, nr.63, s.293, nr.66, s.357-358 (Yetim kalan bir kişinin öksüz olan ve maddi imkansızlıklar içinde

kalan biriyle evlenip daha sonra eşini öğrencisiyle muhabbet içinde yakalamasını anlatan bir hikayedir.)

Galib: Tıfl-ı Nâim, nr.60, s.229 (4 dörtlük, 4 ikilikten oluşan şiir, yarışma sonucunda gazetede yer almıştır.)

Göksu muhabiri: Göksu'da Bir Cevelan, nr.55, s.22-23 İlave-i Malûmat. (Göksu'dan izlenimlerin yer aldığı bir gezi yazısıdır.)

Gustaf Asbrinhe: Aksâ-yı Şimalden Mektûb, nr.65, s.328-329 (Gustaf Asbrinhe'nin memleketindeki yeraltı kaynaklarından ve memleketinin ormanlarından bahsettiği bir yazıdır.)

Hacı İbrahim: Mektûb, nr.71, s.463-464 (Köye gelen ceridelerin köy halkı tarafından tam anlaşılamadığını, bunun devam etmesiyle köye ceride yerine Aslı ile Kerem hikayelerinin gönderilmesini ifade eden eleştirel bir yazıdır.)

Hafız Şem'i: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir?, nr.68, s.387-388 (Dünyadaki şeylerden farklı zevkler alınabileceğinden söz eden ve yarışma sonucu gazetede yer alan bir yazıdır.)

.....: İmlâ Bahsi, nr.69, s.412-413 (İmla meseleri hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

Halid Eyüb: Temâşâ, nr.49-50, s.34-35 nr. 52, s.74-75 (Alp Dağlarıyla ilgili coğrafi bir yazıdır.)

.....: Müslümanlarda İlim Hayatı, nr.55, s.122, nr. 56, s. 159-161 (Arapların ilme verdikleri önemden söz eden bir yazıdır.)

.....: Müslümanlarda Tatbikât-ı Fenniye, nr. 58, s. 196-197 (Kahire, Bağdat gibi şehirlerde Arapların fen ile ilgili çalışmaları hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir?, nr.65, s.331-332 (Dünyadaki şeylerden ayrı zevkler duyulabileceğinden söz eden bir yazıdır. Müsabaka sonucu gazete yer almıştır.)

.....: İlim-i İslâmiyet, nr. 71, s. 454, 456 (19. asırda Afrika'da İslmiyet'in parladığını belirten ve Sameri adlı Müslüman bir kabileden bahseden yazıdır.)

Halil Refet: Ramazan Geceleri, nr. 70, s. 450 (Ramazan-ı Şerif ile ilgili bir yazıdır.)

Hâsir: Garâib-i Şuûn, nr.71, s.474 (Bir sal kazasından bahseden yazıdır.)

Harâbi: Şarkı, nr.53, s. 95 (iki üçlük, tek satırlık nakarat, konu: aşk)

.....: Korfu'da Hayat, nr. 68, s.385-387 (Korfu'nun tasvirinin yapıldığı ve insanların bu gibi şehirlerden neden uzak durduğunu belirten bir yazıdır.)

Hasan Tevfik: Sûret-i Mektûb, nr.71, s.467 (Mülâzım Maciddin Efendi'nin Telis-i Zâviye risalesi hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

Hindistan Muhabiri Mahsûsa: İlm-i İslâmiyet, nr.62, s.51 İlave-i Malûmat. (Muhabirin Hindistan ve Hindistan'daki sosyal hayatla ilgili izlenimlerinin yer aldığı yazıdır.)

Hüseyin Daniş: Rûstâzâde Bir Şâire, nr.56, s.153-155 (Yuhana Amberusyas adlı bir şairin ıstırablarını eserlerine yansıttığını belirten bir yazıdır.)

Hüseyin Hazım: İmlâ Bahsi, nr.59, s.209-210, s. nr.61, s.250-251 (İmla meselelerinden bahseden bir yazıdır.)

Hüseyin Hilmi: Firavun Kasrı, nr.52, s.79 (Adı geçen kasrı tanıtan bir eserdir.)

Hüseyin Hüsnü: Simplon Tüneli, nr.70, s.448 (Simplon Tünelini tanıtan bir yazıdır.)

H. Nazmi: Bağdad'dan Mektûb, nr.57, s.184 (İmlanın sürekli değişmesinden ve nasıl yazılması gerektiğinin artık belirlenmesi gerektiğini belirten bir yazıdır.)

Hüseyin Râni: Çerçi, nr.54, s.107-110 (Bir çerçinin Paris yolculuğu esnasında başından geçenlerin anlatıldığı bir hikayedir.)

Hüseyin Şekib: Tenhada, nr.63, s.284-285 (François Coppee'den tercüme şiirdir. 4 dörtlükten oluşan şiirin konusu aşktır.)

Hüsni: İmlâ Bahsi, nr.63, s.289, nr.64, s.310-312, nr.65,s.339-341, nr.68, s.390-392, nr.70, s.434-436 (İmlanın yanlış kullanıldığı ve düzeltilmesinin lüzumunu belirten bir yazı dizisidir.)

İbn Necib: Hazanı Pek Severim, nr.62, s.270 (Hazan mevsiminin çok sevildiğini belirten yazıdır.)

İbn Mahmud Asım: Sevdiğimin Mezarında, nr.65, s.334-335 (Veremden ölen bir sevgiliyi mezarı başında anan bir kimseyi anlatan hikayedir.)

İbrahim Edhem: Girit Vilâyeti, nr.51, s.6 İlave-i Malûmat. (Girit şehri hakkında bilgi veren coğrafi bir yazıdır.)

İhsan İlmi: Herkes Okumalı Herkes Anlamalı, nr.70, s.432-433 (66. numaralı Malûmat'ta Muri Hirucu Adlı bir kimseye ait makalenin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu kişiye göre Türk edipler Türkçe yazmalı ve herkes yazılanı anlamalıdır.)

İmzasız: Arap Mûsikîsi, nr.49-50, s.17-18 (Arap musikisinin özellikleri üzerinde durulan bir yazıdır.)

.....: İlm-i Ahlâk, nr. 49-50, s. 25-26, nr. 52., s.66-67, nr.53, s. 91-92, nr. 54, s. 115- 117, nr. 55, s. 126-127, nr. 58, s. 201-203

.....: Amerika'da Terbiye-yi Etfâl, nr. 49-50, s.31 (Amerika'da çocukların eğitimi ile ilgili bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Âsâr-ı Seniyye, nr. 49-50, s. 2 İlave-i Malûmat. (Birtakım yapıların tamiri için ne kadar masraf olduğunu bildiren yazıdır.)

- .....: İlm-i Ahlâk, nr.49-50, s.25-26, s.52, s.66-67, nr.53, s.91-92, nr.54, s.115-117, nr.55, s126-127 (Dini kaidelerden ve ahlaklı olabilmenin erdemlerinden bahseden yazı dizisidir.)
- .....: Makale, nr. 49-50, s. 35 (Resimli ilan yazılarının Garp'ta hala revaçta olduğunu belirten bir yazıdır. Emile Zola'nın eserlerinin hepsinin İtalyancaya çevrildiğinden bahseden yazıda Amerikalı bir kızın resimleriyle eserleri süslediğini belirten bir yazıdır.)
- .....: Febus Fotoğrafhanesi, nr.49-50, s.3 İlave-i Malûmat. (Adı geçen fotoğrafhanesi ve sahibi Mösyö Poul hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Âsâr-ı Cedîde, nr.49-50, s.4 İlave-i Malûmat. (Seyid Ahmed Faiz ve Mahmud Esad Efendinin eserleri hakkında bilgi veren ve Osmanlı Memleketleri adlı eserin Malûmat kütüphanesinde yer aldığını bildiren ayrıca Osman Tevfik'in Mütâlaa adlı eserini de takdir eden bir yazıdır.)
- .....: İkinci Topçu Asâkirinin Seferiye-yi Tatbîkat Ta'limleri, nr.51, s.59 (Askerlikle ilgili bir yazıdır.)
- .....: Resimlerimiz, nr.51, s.54-55 (Emine Hanım'ın Bebek sahilindeki evlerini tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Zengibar Hakimi, nr.51, s.55 (Emir Zengibar'ın kendi memleketi hakkında bilgi verdiği yazıdır.)
- .....: Tosun Paşa, nr.51, s.56 (Biyografi)
- .....: Möyö Stoilof, nr.51, s.58 (Biyografi)
- .....: Mösyö Rosenfeld, nr.51, s.58 (Biyografi)
- .....: Mösyö Andrea, nr.51, s.58 (Mösyö Andre'nin bir balonla havada uçma denemesinin çağın önemli bir olayı olduğunu ifade eden yazıdır.)
- .....: Madame Rose Carone, nr.51, s.58-59 (Biyografi)

- .....: Ayvalık Kasabası, nr.51, s.57–58 (Ayvalık kasabasını tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Edirne, nr.51, s.59 (Edirne’yi tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Resimlerimiz, nr.52, s.78–79 (Beyrut şehrini tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Kolona Kotrası, nr.52, s.79, (Kolona Kotrasını tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Primadonna Emma Kanti, nr.52, s.79-80 (Biyografi)
- .....: Gezi Yazısı, nr.53, s.102 (Urfa ilini tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Varak-ı Mahsûsa, nr.53, s.101-102 (Müslümanlarda ilim hayatından bahseden bir yazıdır.)
- .....: İlk Civalı Termometre, nr.53, s.103 (Termometre hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Balı Şeker Yerine Kullanmak, nr.53, s.103
- .....: Platinin Hasâisi, nr.54, s.114-115 (Platinin işlenişi hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Baron Von Der Goltz Paşa , nr.54, s.119-120 (Biyografi)
- .....: Petre Harabeleri ve Kerek Kasabası, nr.54, s.120 (Adı geçen yerleri tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Gedâ-yı Ruh Yahud Ceb Mecmuası, nr.54, s.19 İlave-i Malûmat. (Adı geçen mecmua hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: Mürekkebler, nr.54, s.19 İlave-i Malûmat. (Mürekkeplerin yapımı hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Teneke, nr.55, s.142 (Teneke yapımı hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Ehrâm-ı Mısriye, nr.55, s.143 (Ehrâm-ı Mısriye resminin tarifini yapan bir yazıdır.)
- .....: Siyah Şehir Nansın ve Andre, nr.55, s.146 (Adı geçen şehir hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

- .....: İcmâl-i İhsâî, nr.52, s.80–81 (Fransa askeri birliklerinin sayımı ile ilgili bir yazıdır.)
- .....: Âsâr-ı Seniyye, nr.52, s.10–11 İlave-i Malûmat. (Ülkede önem arz eden bir duyuların yer aldığı yazıdır.)
- .....: Sirâc-ı Saâdet, nr.52, s. 64–66, nr. 53, s. 99–101, nr. 59, s. 217 (Hayır ve saadet hakkında yapılması gerekenlerden söz eden bir yazı dizisidir.)
- .....: Hurûf ve İmlâ, nr.53, s.86–90 (Harflerin ve imlanın yanlış kullanımı ve düzeltilmesinin gerekliliğini anlatan bir yazıdır.)
- .....: Fen ile Sanattan, nr.53, s.97–98, nr.55, s.125–126 (Fen ile sanatın münasebetinden bahseden bir yazıdır.)
- .....: Arap Mûsikîsi, nr. 53, s.98–99 (Arap musıkisinin tarifi ve tarihi hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Makale-i Mahsûsa, nr.53, s.14–15 İlave-i Malûmat. (Diller arası kelime alışverişinden bahseden bir yazıdır.)
- .....: Meşhed-i Mihri Cemâl, nr.53, s.96–97 (Gaza uğrunda şehit olmanın Hakk ile bir olmak olduğunu ve bunun büyük bir şeref olduğunu ifade eden bir şiirdir.)
- .....: Varak-ı Mahsûsa, nr.53, s. 101–102 (Müslümanlarda İlim ve Hayat adlı makalenin gazede yer aldığını ve Araplarda ilim ve fen hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: İmlâ Meselesi, nr.54, s.106–107 (Sözcüklerin farklı yazımlarını ele alan bir yazıdır.)
- .....: Şarkı, nr.54, s.118 (1 üçlük, tek dizelik nakarattan oluşan şarkı pişmanlık konuludur.)

- .....: Şarkı, nr.54, s.118 (1 üçlük, tek dizelik nakarattan oluşan şarkı aşk konuludur.)
- .....: Sebze Bahçesi, nr.54, s.110–112 (Sebze bahçelerinin iyileştirilmesinden söz eden yazıdır.)
- .....: Liverpool Cemaât-i İslâmiyesi, nr. 54, s. 18–19 İlave-i Malûmat. (Bir Rum’un İslamiyet’i kabulünü anlatan yazıdır.)
- .....: Türk Velesipidçileri, nr. 54, s.18 İlave-i Malûmat. (Sporla ilgili bir yazıdır.)
- .....: Filoloji, nr. 55, s.137–138 (Filolojinin çıkış yeri ve gelişimiyle ilgili bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: “Dolaşdı” redifli bir gazel, nr.55, s.139 (birim: 5 beyit, konu: aşk)
- .....: Kıt’a, nr.55, s.139 (birim: 2 beyit, konu: aşk)
- .....: Şarkı, nr.55, s.139 (7 dizeden oluşan şarkının konusu aşktır.)
- .....: Şarkı “diğer”, nr.55, s.139 (1 üçlük 3 dizelik nakarattan oluşan şarkının konusu aşktır.)
- .....: Şarkı, nr.55, s.139 (1 üçlük ve 1 dizelik nakarattan oluşan şarkı aşk konuludur.)
- .....: Şarkı “diğer”, nr.55, s.139 (tek üçlük ve nakarattan oluşan şarkının konusu aşktır.)
- .....: Şarkı, nr.55, s.139 (bir üçlük ve tek satırlık nakarattan oluşan şarkı aşk konuludur.)
- .....: Türkü, nr.55, s.139 (3 üçlük ve her üçlüğün sonundaki nakarattan oluşan türkünün konusu aşktır.)
- .....: Primadonna Madmazel Morisi, nr.55, s.146 (Primadonna Morisi’nin başarıları hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

- .....: Türkü, nr.56, s.158–159 (Osman Gazi devrinde Ayîne-Gül bölgesinde yapılan savaşta şehit olan bir askeri anlatan türkü 8 beyitten oluşmuştur.)
- .....: Mektûb-ı Mahsûsa, nr.56, s.164 (İzmir’de yetiştirilen üzüm ve incir nedeniyle şehirde bir hareketliliğin olduğunu bildiren yazıdır.)
- .....: Partomiyus Efendi, nr.56, s.165 (Biyografi)
- .....: Sahra-yı Kebîre’de Yahudiler, nr. 56, s. 26–27 İlave-i Malûmat. (Sahra-yı Kebîre’de Musevilerinden olduğundan bahseden bir yazıdır.)
- .....: Bursa, nr.56, s.28 İlave-i Malûmat. (Tacirler, simsarlar, gemi kaptanları gibi kişilerin icrası hakkında bir duyuru yazısıdır.)
- .....: Daha Evvel Bir İfâde, nr.57, s.168 (Matbuat ve matbuatın önemi hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.57, s.168–169 (Avrupa’daki edebiyat özetleri hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Hafız Mehmed Necib, nr.57, s.184-185 (Biyografi)
- .....: Cami, fabrika, mektep inşaatları, nr57, s. 30 İlave-i Malûmat.
- .....: İzmir’den Mektûb, nr.58, s.34–35 (İzmir’e gelen tiyatrolardan bahseden bir yazıdır.)
- .....: Emil Berteram Efendi, nr.58, s.203-204 (Biyografi)
- .....: İcmâl-i Edebî, “İntisab Çaresi Yahud Mübâhis-i Lisâniyeden Bir Nebze” nr.59, s.208–209 (Edebiyatın öneminden ve ihmal edilmemesi gerektiğinden bahseden bir yazıdır.)
- .....: Sirâc-ı Saâdet, nr.59, s.217 “Takvim-ül-Nüfus” (Soru-cevap şeklinde hazırlanmış bir yazıdır.)
- .....: Mösyö Don ve Mösyö Tanaka, nr.59, s.221–222 (Biyografi)

- .....: Altın Nasıl Bulunur?, nr.59, s.224–225 (Altının nasıl bulunduğu hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Âsâr-ı Cedîde “Fransa Menşe’i Umûmi Yahud Muhaberât-ı Mütedâvile ve Karşılıklı Türkçe Tercümesi” nr.59, s.225
- .....: Bizantis gazetesi, nr. 59, s.225 (Bizantis gazetesini tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Muhaberât-ı İlâniye, nr.59, s.226 (İlan kısmı)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsâ, nr.59, s.226 (Kegork Sarrafyan’ın Malûmat’ı dolandırdıktan sonra tahsildarlığından ayrıldığını bildiren yazıdır.)
- .....: Tesîsât-ı Askeriye İâne-yi Hayriyyesi, nr.59, s.38 İlave-i Malûmat. (Askerlikle ilgili bir yazıdır.)
- .....: 58 numaralı nüshadaki bilmecelelerin halli, nr.59, s.40 İlave-i Malûmat.
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.59, s.40 İlave-i Malûmat. (Nüshanın kaç sayfadan oluştuğunu bildiren yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi “Ekzotik” nr.60, s.237 (Ekzotik, tabirinin artık edebiyatımızda kullanıldığını ve kelimenin tıpkı yurt dışından örnek aldığımız birçok şey gibi alıp edebiyatımıza dahil ettiğimiz hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Bir Cevapname, nr.60, s.233-235 (Raif Efendi’ye gönderilen bu mektubta Cemaleddin, bir şiiri beyit beyit yorumlamıştır.)
- .....: Müslümanlarda Fenn-i Tatbikiye, nr.60, s.237-239 (Arapların fen ile ilgili çalışmaları hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: Trabzon Malûmatı, nr.60, s.42 İlave-i Malûmat. (Trabzon’da Malûmat’ın durumu hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.60, s.42 İlave-i Malûmat. (Malumatın birinci cildinde ve ikinci cildinde fihristin yer aldığını bildiren yazıdır.)

- .....: Beyân-ı Ta'ziyet, nr.60, s.43 İlave-i Malûmat (Taziye yazısıdır.)
- .....: Muhaberât-ı İlâniye, nr.60, s.43-44 İlave-i Malûmat. (Malûmat'ın ilan kısmıdır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.60, s.44 İlave-i Malûmat. (Nüshanın kaç sayfadan ibret olduğunu bildiren yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.61, s.248 (Lisan meselerini konu alan bir yazıdır.)
- .....: Teşekkür, nr.61, s.249
- .....: Malûmat, nr.61, s.250 (Malûmat'ın imla hakkındaki görüşlerinin yer aldığı bir yazıdır.)
- .....: Diğer İmlâ Bahsi, nr.61, s. 251-252 (İmla hakkında düşüncelerin yer aldığı bir yazıdır.)
- .....: (Malûmat)ta okuduğumuz (İmlâ), nr.61, s.252 (Malûmat'ta yer alan imlalar hakkında bir yazıdır.)
- .....: Son Asırda Garbın En Güzel Kadınları, nr.61, s.257-259 (Kadınlar hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Takdir-i Âsâr, nr.61, s.260-265 (Eserlerin, yeni çıkan kitapların tanıtıldığı ve değerlendirildiği yazılardır.)
- .....: Ahmed Muhtar, nr. 61, s.265 (Miralay Ahmet Muhtar'la ilgili bir biyografi yazısıdır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.61, s.46 İlave-i Malûmat. (Malûmat'ın, bir katibe ihtiyacı olduğunu bildiren yazıdır.)
- .....: Mütenevviâ, nr.61, s.47-48 İlave-i Malûmat. (Şehir hâpishanelerinde bulunanlar ve suçlarından söz eden bir yazıdır.)
- .....: Bulmaca, nr.61, s.48 İlave-i Malûmat.

- .....: İcmâl-i Edebi, nr.62, s.268 (Lisanın kuralları olması gerektiğini bildiren bir yazıdır.)
- .....: Numûne-i Kitâbet-i Osmanîye, nr.62, s.279 (Adı geçen eser hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Fihrist-i Tevârih, nr.62, s.280 (Adı geçen eser hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Müthiş Korsanlar, nr.62, s.280 (Adı geçen eser hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Malûmat, nr.62, s.280-281 (Malûmat'ın yazılarını Türkçe yazan genç yazarlara teşekkür ettiği bir yazıdır.)
- .....: Leyl ü Nehâr Mekteb-i Tefeyyüz, nr.62, s.281-282 (Eğitimle ilgili bir yazıdır.)
- .....: Nusret Paşa, nr.62, s.281 (Biyografi)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsâ, nr.62, s.50 İlave-i Malûmat. (Malûmat tahsildarlarından Sarrafyan'ın *Malûmat*'ı dolandırması üzerine gazetenin okuyucularını bu konu hakkında uyardığı bir yazıdır.)
- .....: Duyuru, nr.62, s.51 (*Malûmat*'ın okuyucularına bir lokantayı tavsiye ettiği yazıdır.)
- .....: Bilmecelerimiz, nr.62, s.52 İlave-i Malûmat. (Ödülü bir kitaptır.)
- .....: 60 numaralı nüshadaki bilmecelerin Halli, nr.62, s.52 İlave-i Malûmat.
- .....: 60 numaralı nüshamızdaki dama ikinci çıkmazının halli, nr.62, s.52 İlave-i Malûmat.
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.62, s.52 İlave-i Malûmat. (*Malûmat*'ın bir katibe ihtiyacı olduğunu duyuran bir yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.63, s.284 (Lisan ile ilgili bir yazıdır.)

- .....: Amerika Edebiyatı, nr.63, s.287-288 (Amerikan edebiyatı ile ilgili bilgiler veren bir yazıdır.)
- .....: Sâni‘i Âlem “İ‘tikâd-ı Beni Âdem”, nr.63, s.293-294
- .....: Abdülfettah Efendi, nr.63, s.296-297 (Biyografi)
- .....: Reşad Efendi, nr.63, s.298-299 (Biyografi)
- .....: Mahmud Esad, nr.63, s.299 (Biyografi)
- .....: Kaymakam Tahir Beyefendi, nr.63, s.300 (Biyografi)
- .....: Rusya Memâlikinde İslam Cami‘-i Şerîfi, nr.63, s.300-301 (Caminin yapılışı hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: Karadağ Prensi Nikola, nr.63, s.301 (Biyografi)
- .....: Prenses Eleni, nr.63, s.301 (Biyografi)
- .....: Madmazel Virjin Novaret, nr.63, s.301 (Biyografi)
- .....: Dama Meseleleri, nr.63, s.56 İlave-i Malûmat. (Dama oyunu ile ilgili bilgiler veren bir yazıdır.)
- .....: Teshih, nr.63, s.56 İlave-i Malûmat. (Nüshanın 273. sayfasında düzeltme olduğunu bildiren yazıdır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.63, s.56 İlave-i Malûmat. (Malûmat gazetesi hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: Hali Matlûb Şekil-i Hicâ, nr.63, s.56 İlave-i Malûmat. (Bahriyeden M. Hayrettin’in bulmacanın cevabını verdiği yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.64, s.308 (Mesâlik-i edebiye hakkında bilgi veren ve bu konunun Malûmat’ta da yer alması gerektiğini ifade eden bir yazıdır.)
- .....: İmlâ Bahsi, nr.64, s.312-313 (Osmanlı lisanının letafeti ve şiveleri hakkında bilgi veren yazıdır.)

- .....: Kabl-el Hüküm Tevkif Kâidesi, nr. 64, s. 316-317 (Bir hakimin kanunları uygulaması ve bu uygulamalara ilgili görüşlere ye veren bir yazıdır.)
- .....: Artin Paşa, nr.64, s.325-326 (Biyografi)
- .....: Hüseyin Hamid Beyefendi, nr.64, s.326 (Biyografi)
- .....: Tashih, nr.64, s.60 İlave-i Malûmat. (Gazetedeki bir yazıda yapılan yanlış dizimin düzeltilmesi ile ilgili bir yazıdır.)
- .....: 63 numaralı nüshadaki bilmecenin halli, nr.64, s.60 İlave-i Malûmat. (Ödül kazananlar da açıklanmıştır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.64, s.60 İlave-i Malûmat. (*Malûmat*'a iki seyyar memur alınacağı ilan eden yazıdır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.64, s.60 İlave-i Malûmat. (Bu nüshanın kaç sayfadan olduğunu belirten yazıdır.)
- .....: Muhaberât-ı Alenî, nr.64, s.60 İlave-i Malûmat. (Günlük bilgilerin yer aldığı bir yazıdır.)
- .....: Teşekkür, nr.64, s.318
- .....: İsveç Kralı Oscar, nr.65, s.328 (Biyografi. Ayrıca İsveç kralının eşi Kraliçe Sofia ile Osmanlıyı ziyaretine de değinen bir yazıdır.)
- .....: İsveç'te ve Norveç'te Malûmat, nr.65, s.328 (İsveç ve Norveç'te de Malûmat'ın takdir edildiğini bildiren bir yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.65, s.329-330 (Edebiyat hakkında bilgi veren ve edebiyata hizmet edilmesi gerekliliğini ifade eden bir yazıdır.)
- .....: Takdîr-i Âsâr-Bu Muydu?, nr.65, s.342-344 (Halid Ziya Uşaklıgil'in Bu Muydu? adlı eseri hakkında bir yazıdır.Orijinal bir yazıdır.)
- .....: İbrahim Beyefendi, nr.65, s.346 (Biyografi)
- .....: Mehmed Ali Efendi, nr.65, s.346 (Biyografi)

- .....: Malûmat, nr.65, s.346 (*Malûmat*'ın herkes tarafından ilgi görüp okunduğunu bildiren iftihar yazısıdır.)
- .....: Ziyaret, nr.65, s.346 (Meşhur muharrir Nikola Nikoladi Efendi'nin Osmanlı devletini ziyaretinin aktarıldığı bir yazıdır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.65, s.36 İlave-i Malûmat. (Gazetenin bu nüshasının 24 sayfadan oluştuğunu bildiren yazıdır.)
- .....: Musavver Şark Risâlesi, nr.65 ,s. 62 İlave-i Malûmat. (Adı geçen risaleyi tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Beyân-ı Ma'zeret, nr.65, s.63 İlave-i Malûmat. (60 ve 61. nüshalardaki düzeltmeler hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: Resimli Şu'le-i Edeb Risâlesi, nr.65, s.63 İlave-i Malûmat. (Adı geçen risaleyi tanıtan bir yazıdır.)
- .....: İhtar, nr.65, s.63 İlave-i Malûmat. (Malûmat'ın Trabzon'da da satıldığını duyuran bir yazıdır.)
- .....: Dama Meseleleri, nr.65, s.64 İlave-i Malûmat. (Dama oynu hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Padişahım Hazret-i Mevlâ Bi-Hak Mustafa Tâibd Kilsun Seni Zîb-i Serir Saltanat, nr.66, s.348 (II. Abdülhamit'i öven bir yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.66, s.349 (Edebiyatın daha düzgün ve düzenli yapılması gerektiğini bildiren bir yazıdır.)
- .....: Kâmûs-ı Osmanî, nr.66, s. 361-362 (Adı geçen eseri tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Malûmat, nr.66, s.67 İlave-i Malûmat. (Dönemin eserleriyle ilgili değerlendirmeler yapan bir yazıdır.)
- .....: Muhaberât-ı Alenî, nr.66, s. 68 İlave-i Malûmat.

- .....: İ'tizâr, nr.66, s. 68 İlave-i Malûmat. (50 numaralı nüshadaki dizgi yanlışlığının doğru şeklinin verildiği yazıdır.)
- .....: Malûmat Yazıhanesi, nr.66, s.66, nr.67, s.70, nr.69, s.80 İlave-i Malûmat. (Arapça, Farsça, Rumca vb dillerde çeviri yapıldığını bildiren bir duyurudur.)
- .....: Malûmat İdarehanesi, nr.66, s.66, nr.67, s.70, nr.69, s.80 İlave-i Malûmat. (*Malûmat* gazetesine ve şehirde neşredilen her türlü esere abonelik hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Posta Şubesi ve Malûmat Kütüphanesi, nr.66, s.66, nr.67, s.70, nr.69, s.80 İlave-i Malûmat. Mektup ve kitaplar için oluşturulan bir şube olduğunu ve *Malûmat*'ın bu konuda okuyucularına yardımcı olacağını duyuran yazıdır.)
- .....: Hamiyet Gazetesi, nr.66, s.66, nr.67, s.70, nr.69, s.80 İlave-i Malûmat. (Hamiiyet gazetesini tanıtan bir yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.67, s.364-365 (Edebiyat ve edebi eserlerin biçimsel özellikleri hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: İmlâ Bahsi, nr.67, s.367-368 (İmla meseleleri hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Mesâil-i Cezâiyye, nr.67, s.376 (Ceza kanunları hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Terâcim-i Ahval (Halid Beyefendi), nr.67, s.377 (Biyografi)
- .....: Şemsi Menla Efendi, nr.67, s.377-378 (Biyografi)
- .....: Mehmed Akif Beyefendi, nr.67, s.378 (Biyografi)
- .....: Ahmed Arifi Beyefendi, nr.67, s.378-379 (Biyografi)
- .....: Philip Garanier, nr.67, s.379-380 (Biyografi)
- .....: Prenses Clara Chimay, nr.67, s.380 (Biyografi)

- .....: Fazilet ve Asalet, nr.67, s.382 (Adı geçen eseri tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Mirât-ül Mirâya, nr.67, s.382 (Adı geçen eseri tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Başlıksız bir yazı, nr.67, s.382 (Raif Bey'in kütüphanesinde garibanların eserlerinin neşr olunacağını duyuran bir yazıdır.)
- .....: Van'da, nr.67, s.382, nr.69, s.418-420 (Adı geçen hikâye hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.67, .382 (*Malûmat*'ın şekilsel özellikleri hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.67, s.72 (Gazetenin kaç sayfadan ibaret olduğunu bildiren yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.68, s.384-385 (Arapça, Farsça, Osmanlıca ve şimdi de Fransızca eser verenlerden, bir sanatkarın şöhret için mi yoksa edebiyata hizmet için mi çalıştığından söz eden bir yazıdır.)
- .....: Kısım-ı Nisâ, nr.68, s.395-396
- .....: Mehmed Ziver Bey, nr.68, s.401 (Biyografi)
- .....: Newyork'un En Büyük Binaları, s.68, s.401-402 (Amerika'nın 'Yeni Dünya' eski dünyaya göre her açıdan çok ilerlediğini ifade eden bir yazıdır.)
- .....: Nijer Müsta'meri, nr.68, s.402 (Mülazım Horest'in Afrika'da görev yaptığı esnada Nijer'de yaşananlar hakkında bir yazıdır.)
- .....: Baston Atlamak, nr.68, s.402 (Oyunun nasıl oynandığı hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Kütük Nakli, nr.68, s.402 (Oyunun nasıl oynandığı hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Kağıd Torba, nr.68, s.402 (Oyunun nasıl oynandığı hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

- .....: Mıknâtiyyet, nr.68, s.402 (Oyunun nasıl oynandığı hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Seydî Halef Cami'-i Şerîfi, nr.68, s.402 (Adı geçen camiyi tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Kari'în-i Kirâma Bir Tebşîr, nr.68, s.74 İlave-i Malûmat (Nevsâl-i Malûmat kısmının tertip edildiğini duyuran bir yazıdır.)
- .....: Kamburların Tedavisi, nr.68, s.74 İlave-i Malûmat. (Kamburluk tedavisi hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Röntgen Şuâî, nr.68, s. 75 İlave-i Malûmat. (Röntgen ile ilgili bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Eski Bir Mecmua-i Eş'âr,nr.68, s.75 İlave-i Malûmat. (Yunan meşahir-i şûrâsından Bakisilidis'in el yazması ile papirüs kağıda yazılmış Mecmua-ı Eş'ar'ın bulunduğu dair bir yazıdır.)
- .....: Râşil, nr.68, s.75 İlave-i Malûmat. (Adı geçen hikaye kitabının tamamının neşr olduğunu haber veren bir yazıdır.)
- .....: Metâlet-i Âliye, nr.68, s.75 İlave-i Malûmat. (Adı geçen eseri tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Nedâmet, nr.68, s.75 İlave-i Malûmat. (Adı geçen eseri tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Bedreka-i Selâmet, nr.68, s.75 İlave-i Malûmat. (Adı geçen eseri tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Muhaberât-ı Alenî, nr.68, s.75-76 İlave-i Malûmat. (İlanlar kısmı)
- .....: Beyân-ı Malûmat, nr.68, s.76 İlave-i Malûmat. (Rasim Bey hakkında bilgiler veren bir yazıdır.)
- .....: Teşekkür, nr.68, s.76

- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.68, s.76 (Söz konusu nüshanın kaç ayfadan ibaret olduğunu bildiren bir yazıdır.)
- .....: 66. nüshadaki bulmacanın halli, nr.68, s.76 İlave-i Malûmat.
- .....: Duyuru, nr.68, s.76 İlave-i Malûmat. (Bir gazino hakkında bilgiler veren yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.69, s.404 (Şairlik ve yazarlık üzerine düşüncelerin yer aldığı bir yazıdır.)
- .....: Sıhhat Gazetesi, nr.69, s.420 (Sıhhat gazetesini tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Seyahat Jurnalı, nr.69, s.420 (dışarı geçen eser hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: Resimli Gazete, n.69, s.420 (*Malûmat* refikasının muhteva ve tasvir kısımlarının memnuniyet uyandırdığını bildiren yazısıdır.)
- .....: Mütâlaa, nr.69, s.420, (Edipleri ciddi bir şekilde ilgilendiren bir risalenin varlığından ve bundan yararlanılabileceğinden bahseden bir yazıdır.)
- .....: Fevâid, nr.69, s.420 (Bursa’da çıkarılan Fevaid Risalesi hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Hatıralar, nr.69, s.420, (Ali Refik Bey tarafından çıkarılan Risale hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Szetchinyi Paşa, nr.69, s. 421-422 (Biyografi)
- .....: İslâm, nr.69, 422 (Liverpool’da neşredilen Hilal gazetesinden tercüme edilmiş bir yazıdır. Hindistan müslümanlarından biri olan Seyyid Hadi’nin Liverpool’a yaptığı İslami bir gezi hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: İlm-i İslâmiyet, nr. 69, s. 422 (Liverpool’daki ‘Hilâl’ gazetesinden tercüme edilen yazıda Hindistan Müslümanları hakkında bilgi verilmiştir.)
- .....: Newyork Şehri, nr.69, s.423 (Newyork şehri hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

- .....: Dişler, nr.69, s.423 (Dişlerin lekесiz ve beyaz olmasının tercih edildiğini ve bu konuda çalışma yapanlar hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Tibbit Gazetesi, nr.69, s.423 (Londra'da çıkarılan gazeteyi tanıtan bir yazıdır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.69, s.78 İlave-i Malûmat. (Rahmi Bey'in eserlerinden istifade edildiğini ve nüshanın kaç sayfadan oluştuğunu bildiren yazıdır.)
- .....: Duyuru, nr.69, s.78 İlave-i Malûmat. (Bir berberin inşaat dolayısıyla geçici olarak yer değıştirdiğini bildiren yazıdır.)
- .....: Dama Meseleleri, nr.67, s.71-72, nr.69, s.79 İlave-i Malûmat. (Dama oyunu hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Malûmat, nr. 69, s.80 İlave-i Malûmat. (*Malûmat*'ın matbuat kısmında her türlü makinenin olduğunu ve her harfi bastırabildiklerini duyuran bir yazıdır.)
- .....: İhtar, nr.69, s. 80 İlave-i Malûmat. (*Malûmat*'ın Tuz Pazarı'ndaki bir mağazada bulunacağını bildiren bir yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.70, s.428-429 (Musiki üzerine yazılmış bu yazıda Frenk ve Osmanlı musikisi karşılaştırılır.)
- .....: Üç Papas, nr.70, s.436 (Oyunun nasıl oynandığının anlatıldığı yazıdır.)
- .....: Şekeri Kim Yiyebilir?, nr.70, s.436 (Oyunun nasıl oynanandığını anlatan yazıdır.)
- .....: İki Mum, nr.70, s.436 (Oyunun nasıl oynandığını anlatan yazıdır.)
- .....: Müsabakât-ı Kalemiye, nr.70, s.439 (Müsabaka şartlarını ve ödülleri okuyuculara açıklayan bir yazıdır.)
- .....: Müsabakât-ı Kalemiye, nr.70, s.439 (Yarışma ilanlarının verildiğı bir yazıdır.)

- .....: Mesâil-i Cezâiye, nr.70, s. 439-440 (Ceza gerektiren birtakım suçlardan verilecek cezalardan bahseden yazıdır.)
- .....: Kısım-ı Nisâ, nr.70, s.445-446 (Kadınları konu edinen bir yazı dizisidir.)
- .....: Turhan Paşa, nr.70, s.446-447 (Turhan Paşa hakkında bilgi veren biyografi yazısıdır.)
- .....: Trablusgarb'da Gurebâ Hastanesi, nr.70, s.447 (Gurebâ Hastanesi hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: Yadiğâr-ı Naci Hakkında, nr.70, s.447 (Genç yaşta vefat eden Naci'nin diğer sanatçılar gibi öldükten sonra değil, sağlığında şöhreti yakaladığından söz eden yazıdır.)
- .....: Muhterât-ı Evveliye, nr.70, s. 448 (Aynı adlı eserin tanıtımını yapan bir yazıdır.)
- .....: Seyahat Jurnalı, nr.70, s.448 (Jurnal hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: Mütâlaa, nr.70, s.448 (Selanik'te neşrolunan *Malûmat* refikası "Mütâlaa" hakkında bir yazıdır.)
- .....: Fevâid, nr.70, s. 448 (Fevâid gazetesi hakkında bilgi veren yazıdır.)
- .....: Tahdîs-i Ni'met, nr.71, s.452-453 (II. Abdülhamid Han'ın *Malûmat*'a sadakat nişanı verdiği belirten bir yazıdır.)
- .....: Şükrân-ı Mahsûsa, nr.71, s.453 (Kanuna konan adliyeyle ilgili yeni madde hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: İmlâ Bahsine Hatîme, nr.71, s.457-459 (İmla meselelerinden bahseden bir yazıdır.)
- .....: Duyuru, nr.71, s.465, (Bu aydaki İcmal-i Edebi köşesinin okunmasını tavsiye eden bir yazıdır.)

- .....: Teslîs-i Zâviye, nr.71, s.467 (Teslis-i Zâviye'ye dair Hasan Tevfik'in gönderdiği mektubun aynen yayımlandığını duyuran yazıdır. Mektubun orijinali gazetede yer almıştır.)
- .....: İsmail Hakkı Paşa, nr.71, s.471 (Biyografi)
- .....: Başlıksız bir yazı, nr.71, s.472 (Amerikalı zengin bir ailenin kızı olan matmazel Colony'nin Reşid Bey'le evlenmek için der-saadete geldiğini bildiren bir yazıdır.)
- .....: Reşid Bey, nr.71, s.472 (Biyografi)
- .....: Muzaffer Paşa, nr.71, s.472-473 (Biyografi)
- .....: Haleb'de Osmanîye Cami'i Şerîfi, nr.71, s.473 (Adı geçen camiyi tanıtan bir yazıdır.)
- .....: Şevben Kal'ası, nr.71, s.473 (Şevben kalesi hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: İhtâr-ı Mahsûsa, nr.71, s.474 (*Malûmat*'ın 3. cildinin 69 numaralı sayıdan başladığını bildiren bir yazıdır.)
- .....: İcmâl-i Edebi, nr.72, s.476-480 (İcmal-i edebinin gerekliliğinden söz eden bir yazıdır.)
- .....: Kuvvâ-yı Bahriye-yi Osmanîye, nr.72, s.486 (Resimlerle Osmanlı donanması hakkında bilgi veren bir yazıdır.)
- .....: Kari'elerimize, nr.72, s.489 (Bundan sonra Kısm-ı Nisa bölümünde karielerden gelen yazılara da yer verileceğine karar verildiğini bildiren yazıdır.)
- .....: Elifbâ, nr.72, s.494 (Lisan ve çocuklara okuma eğitimi verme konusunda bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Bulmaca, nr.72, s.494 (Bulmacayı çözene 3 ay abonelik verileceği belirtilmiştir.)

İsmail Safa: Midilli, nr.60, s. 236 (Bir midilliye olan sevgiyi dile getiren manzumedir.)

İsmet Celal: İmlâ ve Istılâhâtımız, nr. 51, s. 42-45, nr. 52, s. 67-71 (Türkçe lisanı ve imlası üzerine yazılan bir yazıdır.)

.....: Sanâyi-i Nefîsenin Lüzûmu, nr.55, s.132-134, nr.56, s.161-163 (Hayatta her şeyin güzel olduğunu ve güzel olan her şeyin sanata yansıtılmasının lüzumunu belirten bir yazıdır.)

.....: Maziye Bir Nazar, nr.56, s.152-153, nr.57, s.174-175 (Bir kişinin geçmişini, delikanlı çağını andığı bir anıdır.)

İzmir Muhabiri Mahsûsa: Mektûb-ı Mahsûsa, nr. 56, s.164

.....: Mekâtib, nr.66, s.66-67 İlave-i Malûmat. (İzmir’de edebi, fenni, ilmi çalışmalara ve bu yöndeki eserlere ilgi gösterildiğini bildiren bir yazıdır.)

K. Hayret: Bir Levha, nr.59, s.212 (Pastoral bir şiiirdir.)

Kamil (Mirisli): Ebced, nr. 49-50, s. 15-16 (Ebced hesabı hakkında bilgi veren ve ebcedin tedrisatlarda öğretildiğini belirten bir yazıdır.)

Kazım Hazeni: Tahassür, (M.E.’den) Manzume, nr.59, s.211-212 (3 bölümden oluşmuş aşk konulu bir manzumedir.)

.....: Ağuş-ı Mader Ne Doyulmaz Bir Aşıyanedir, nr.61, s.249 (Anne sevgisi hakkında bir yazıdır.)

.....: Defter-i Hayatımın Bir Parçası, nr.62, s.269-270 (Geçmişte yaşananlardan söz eden bir anıdır.)

.....: Bir Levha-i Hayat, nr.68, s.388-389 (Bir anne ile çocuğunun yaşadıkları zor durumlardan söz eden bir yazıdır.)

Kıtazzâde Nazım: Şarkı, nr. 52, s. 74 (2 üçlük 2 nakarat)

.....: Gazel, nr. 53, s. 95 (birim: 5 beyit, konu: aşk)

.....: Gazel, nr.56, s.158 (birim:6 beyit, konu: aşk)

.....: Gazel, nr.56, s.158 (Esad Efendi'nin ölümü üzerine yazılan gazel 7 beyitten oluşmuştur. Bu olayın hikayesinin anlatıldığı bir yazı da gazelden sonra aynı sayfada verilmiştir.)

Macid: Nisâ-ı nüvîsân, nr.62, s. 274-275

.....: Kadınlarda Efkâr-ı Edebiye Nasıl Olmalıdır?, nr.63, s.295-296 (Kadınların davranışları hakkında görüş belirten bir yazıdır.)

.....: Başlıksız bir yazı, nr.69, s.417-418 (Adalet Hanım'ın *Malûmat*'a gönderdiği kadınlar ile ilgili bir yazıdır.)

Maciddin: İmlâ Bahsi, nr.66, s.353 (İmla meselelerinden bahseden bir yazıdır.)

.....: Bir Nazım, nr.58, s.196 (Aşk konulu, 14 dizeli bir şiirdir.)

M. Bahaeddin: Lisân ve İmlâ Meseleleri, nr.57, s.170-172 (İmlanın yanlış kullanıldığı ve düzeltilmesinin lüzumunu belirten bir yazıdır.)

.....: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir?, nr.65, s.333-334 (Yarışma sonucu gazetede yer alan bir yazıdır. Dünyada zevk alınan şeylerin faklı olduğunu ifade eden öznel değerlendirmelerin yer aldığı bir yazıdır.)

.....: Tasfiye-yi Lisân-ı Osmanî, nr.68, s.394-395 (Osmanlı lisanının düzeltilmesiyle ilgili bir yazıdır.)

.....: Girye-i Veda', nr.71, s.461-462nr.72, s.484-485 (Ramiz ve Feride'nin aşkını anlatan bir hikayedir.)

Mahir: Kısm-ı Nisâ, nr.67, s.376 (Kadınların öneminden ve bir kadının çevresine ne gibi iyiliklerde bulunabilceğinden bahseden yazıdır.)

Mahrukizâde Cafer: Şarkı, nr. 52, s. 74 (2 üçlük 2 nakarattan oluşmuştur)

Mahmud Esad: Fezâ, nr.49-50, s.23-24, nr.54, s.112-113, nr.55, s.123-124 (Dünyanın şekline dair bilgiler veren, güneşin uzaklığının bile artık ölçülebileceğini belirten bir yazıdır.)

.....: İ'tikâd-ı Beni Âdem, nr.64, s. 320 (Kişinin dünyayı müşahede etmesi ve aklını kullanması gerektiğini bildiren bir yazıdır.)

.....: Sani'-i Âlem, nr.64, s.320, nr.70, s.438-439 (Mezhepler ve mezheplerin özelliklerin söz eden bir yazıdır.)

Maksudzâde Mehmed Cemal: Komşuluk, nr. 52, s. 81-83 (Komşuluk hayatı ve komşuların birbirleriyle olan münasebetlerini konu edinen bir hikayedir.)

Malûmat: Muhaberât-ı Alenî, n. 49-50, s. 3-4, nr.51, s.59, nr.53, s.15-16, nr.56, s.27, nr.57, s.32, nr.58, s.36, nr.59, s.226, nr.60, s.43-44, nr.62, s.50-51, nr.64, s.60, nr.65, s.63, nr.66, s.68, nr.67, s.72, nr.68, s.75-76, nr.69, s.79, nr.72, s.92 İlave-i Malûmat.

.....: Teşekkür, nr.63, s.296 (*Malûmat*'ın Abdülfettah Efendi ile ilgili yazıya teşekkür ettiği yazıdır.)

.....: Kıbrıs'ta Zaman Gazetesi, nr.65, s.344 (Adı geçen gazete hakkında bilgi veren yazıdır.)

.....: Resimli Devr-i Âlem Seyahat Mecmuası, nr.65, s.344 (Adı geçen eseri tanıtan bir yazıdır.)

.....: Nerime, nr.65, s.344 (Adı geçen eseri tanıtan bir yazıdır.)

.....: İktisad Yahud İlm-i Servet, nr.65, s.344 (Adı geçen eseri tanıtan bir yazıdır.)

.....: Duyuru, nr.65, s.334 (*Malûmat*'ın düzenlemiş olduğu yarışmaya Türkçeyi islah ederek yazarların az olduğunu bu nedenle yarışmanın tekrar yapılması gerektiğini bildiren yazıdır.)

Malûmat karilerinden biri: İmlâ Bahsi, nr.60, s.236 (Tahir Bey'e gönderilen bu mektupta imla üzerindeki düşünceler yer almıştır.)

Malûmat karilerinden biri: Müfârekat Yahud Bûse-i Veda', nr.57, s.178-179 (Bir kimsenin Marsilya'da bir bankada iş bulmasından bahseden tercüme yazıdır.)

M. Ekrem- F. İskender: Arapların Medeniyet, Asar-ı Me'muriyet ve Sanâyi'-i Nefisesi, nr.49-50, s. 30-31, nr.56, s.163-164, nr. 57, s. 181-183, nr. 58, s.200-201, nr. 59, s. 219-220 (Müslüman kabileler hakkında bilgi veren yazı dizisidir.)

Mehmed Emin: 'Mûmâ-ileyh' 'Mûmî-ileyh' Yazılamaz, nr. 51, s. 45-46 (Bazı kelimelerin yanlış yazıldığını ve bunların düzeltilmesi gerektiğini belirten bir yazıdır.)

.....: Gazel, nr.55, s.139 (birim: 4 beyit, konu: aşk)

.....: Üstâd-ı Mükerrim Efendim! nr.59, s.38-39 İlave-i Malûmat. (Şeyh Galib'den bahseden bir yazıdır.)

.....: Hayf , nr.67, s.367 (Genç yaşta vefat eden bir kimsenin ardından duyulan üzüntüyü anlatan yazıdır.)

.....: Bulmaca, nr.70, s.450 (Bulmacayı çözen kişiye de 6 aylık İkdam aboneliğinin bedava verileceğini bildiren bir yazıdır.)

Mehmed Fahri: İzzet Beyefendi, nr.49-50, s.9-10 (Biyografi)

.....: Sultan Ahmed Cami'i Şerîfi, nr.49-50, s.10 (Adı geçen camiyi tanıtan bir yazıdır.)

.....: İstanbul Gaz Şirketi, nr.49-50, s.10 (Adı geçen şirket hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Selânik Mekteb-i İdâdîsi, nr.49-50, s.10 (Adı geçen okul hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Mekteb-i Mülkiye-yi Şâhâne, nr.49-50, s.11 (Adı geçen okulu tanıtan bir yazıdır.)

.....: Mekteb-i Sanâyi', nr.49-50, s.11 (Adı geçen okul hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Vâki' Cami'-i Şerîfi, nr.49-50, s.11 (Adı geçen camiyi tanıtan bir yazıdır.)

.....: İmlâ Bahsine Dair Birkaç Söz, nr.71, s.464-465 (İmla meseleleri hakkında bir yazıdır.)

Mehmed Huşyâr: Moda, nr.69, s.417 (Son moda elbiselerden ve dönemin modasından bahseden bir yazıdır.)

Mehmed İzzed: Gözyaşlarım, nr.70, s.429-430 (Bir gencin bir duhtere âşık olması ve bu aşkı gözyaşlarıyla göstermesini hikaye eden bir yazıdır.)

Mehmed Tahir: Tesviye ve Reviiyet Mesâlih İdarehanesi, nr.65, s.62, nr.66, s.66, nr.67, s.70, nr.69, s.80 İlave-i Malûmat. (Adı geçen müessesenin açılışını duyuran ve müessesenin hem taşra hem de Der-saadet için faydalı olacağını bildiren yazıdır.)

.....: Almanya'da Şömendifer-i Askerî, nr.71, s.469-470 (Almanya'daki Şömendifer askerisi hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

Mehmed Tarık: Edebiyât-ı Hakikîye Dersleri, nr.56, s.149-151 (İkdam gazetesinde bir süre yayımlanan 'Edebiyat-ı Hakîka' derslerinin kitap haline getirilmesi ve bu konu hakkında Mehmet Tarık'ın düşüncelerini ifade ettiği bir yazıdır.)

Midhat Bahari: Nazîre, nr.54, s.118 (birim: 5 beyit, konu:aşk. Müstecâbi İsmet'in gazeline naziredir.)

.....: Saçlarımı, nr.59, s.212 (birim: 5 beyit, konu: aşk)

.....: Mektûb, nr. 65, s. 337-339 (Mithat Bahari'nin 'Saçlarını' adlı gazelle ilgili düşüncelerini ifade ettiği bir yazıdır.)

.....: Bir Levha-i Tabîat, nr.71, s.461 (4 dörtlük ve 1 ikilikten oluşan pastoral bir şiirdir.)

Mihri: İlm-i Servet'ten Bir Mukaddime, nr.66, s.360-361 (Kainatta ilimin öneminden ve neredeyse her hareketin ilme ulaşmak için yapıldığından bahseden bir yazıdır.)

Miralay Ahmed Muhtar: Zâmân-ı Hâzır Kale ve Istihkâmâtı, nr. 51, s. 54; nr. 53, s.93-94; nr.55, s.129-130

.....: Bibliyografya-yı Askeriye-yi Osmâni Külliyyâtı, nr. 49-50, s.27-28; nr. 61, s. 259-260, nr. 64, s. 314-316

.....: Eski Osmanlı Silahları Yahud Osmanlıların Fenn-i Eslâha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet: nr. 53, s.92-93; nr. 60, s. 241, nr. 71, s. 469, nr. 72, s. 493-494

.....: Serî' Ateşli Sahra Topları: nr.61, s.260-261, nr.71, s.452-453

.....: Küçük Zırhlı Kulle: nr. 68, s. 399-401

.....: Osmanlılarda Fenn-i Harb Yahud Eski Osmanlıların Usûl-ı Ta'biyesi: nr. 71, s. 467-468³²

M. Mirali: Bir Çocuğun Mezarında Dâyesi Lisânından, nr.56, s.159 (birim: 5 beyit, konu: ölüm)

.....: Çoban, nr.62, s.269 (6 bölümden oluşan pastoral bir şiirdir.)

M. Nuri: Mustafa'nın Köyünde Bir Ziyâ-yı Müessif, nr.67, s.365-366 (Mustafa'nın köyünü tasvir eden ve aşkını anlatan bir hikayedir.)

---

³² Miralay Ahmed Muhtar'a ait yazıların hepsi dönemin askeri özellikleri ve askeri alandaki gelişmelerle ilgili yazılardır.

M. Rifat: Kuzu, nr. 49-50, s. 15 (Birim: 20 dize, konu: Bir çoban kızının kuzusuna duyduğu sevgi.)

.....: Filizinden Yeni Koparılmış Bir Çiçek, nr.61, s.249 (birim: 13 beyit, konu: aşk)

M. Ziver: Tıfl-ı Nâim, nr.60, s.228 (Çocukluk anılarının öneminden bahseden ve yarışma sonucu gazetede yer alan bir yazıdır.)

Muhiddin: Mütâlaalı gazel bî-bedele naziredir, nr.59, s.212 (merhum muallimin gazeline, 13 dizeli, aşk konulu bir naziredir.)

Muri Hirucu: Bulmaca, nr.66, s.68 İlave-i Malûmat.

.....: Kardeşim Tahir Bey, nr.66, s.353-355 (*Malûmat*'ta yapılan edebi müsabakalara katıldığını, dil ile ilgili görüşlerini ifade ettiğini bildiren yazıdır.)

Mustafa Cemal: Gazel, nr. 49-50, s. 15 (birim: 5 beyit, konu: aşk)

Mustafa Ebu Musa: Kıt'a, nr.53, s. 95-96 (3 beyit, konu: aşk)

.....: Nevhâ-i Yetimhane, nr.57, s.173-174 (Bir kimsenin geçmişte başından geçenleri anlatan bir anıdır.)

.....: Yarım İçin Bir Gazel, nr.59, s.212 (birim: 5 beyit, konu: aşk)

.....: Askerlik Hakkında Bir Fikr-i İbtidâî, nr.60, s.235-236 (Askerlikle ilgili bir yazıdır.)

.....: Çocuk, nr.60, s.232 (Çocuğun anne ve babası için önemini anlatan bir yazıdır. Bu yazı Victor Hugo'dan tercüme edilmiştir.)

.....: Bir Levha, nr.62, s.270-272 (Geçmişte yaşananların anlatıldığı bir anıdır.)

.....: Mütâlâyı Severim, nr.64, s.309 (Mütalaanın ne olduğu hakkında bilgi veren ve mütalaadan zevk alındığını belirten yazıdır.)

.....: Bir Şükûfe-i Hazan-zede, nr.70, s.429 (Henüz hayatının baharında olan bir kızcağzın ölümünü anlatan yazıdır.)

Müstecâbi İsmed: Dâsitân-ı Zafer, nr. 49-50, s. 3-7 (birim: 8 bent, konu: (Şehzade Süleyman'ın Rumeli'ye geçişi anlatılmıştır.)

Namık: Mektûb, nr.67, s. 371-372 (Namık adlı kişinin *Malûmat*'ı övdüğü ve kendi çalışmalarından haberdar ettiği bir yazıdır.)

Nazif Serveri: Sikke-ken Abdülfettah Efendi Yahud Hatt-ı Hak Sanâyi'-i Nefîsesi, nr.63, s.296 (Hat sanatı ve işlemler hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Osmanlı Lisânının Ta'mîm ve İstikmâli, nr.66, s.349 (Omanlıcanın yeniden yapılandırılmaı hakkında düşüncelerin ifade edildiği bir yazıdır.)

Nazmi: Kırk Beyitte Nahv, nr. 67, s. 373-375 (Eserlerin Arapça ve Türkçe yazıldığını belirten bir yazıdır.)

Necib Asım: Türkçenin Tarihçesi, nr. 49-50, s. 33-34 (Türkçenin menşei ve gelişimi hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Lisân Bahsi, nr. 51, s. 46-47 (Necib Asım'ın Türk diliyle ilgili değerlendirmelerinin yer aldığı bir yazıdır.)

Nezih Paşa: Gazel, nr.53, s.95 (5 beyitli, aşk konulu bir şiiirdir.)

Nüzhet Bahari: Bir Mektûb, nr.58, s.193-195 (Edebiyatla ilgili düşüncelerin ifade edildiği bir yazıdır.)

.....: Duhter-i Nağmekâr, nr.63, s.285 (2 dörtlük, 2 üçlükten oluşan şiiirin konusu aşktır.)

N. Vecdi: Taâküs-i Enzâr, nr.72, s.485 (3 bölümden oluşmuş, aşk konulu bir manzumedir.)

Osman Adil: İmlâ Meselesi, nr. 49-50, s. 26-27 (Şairlerin imlayı keyiflerine göre değiştiremeyeceklerini, imla değişikliğinin hükümetçe ve evraklarla yapılabileceğini bildiren yazıdır.)

Osman Nuri: Bir Validenin Son Nikahı, nr.63, s.286-287 (Bir çocuğun annesiyle birlikte yaşadığı sıkıntılı anları konu eden çeviri hikayedir.)

.....: Ebedi Bir Muhabbet, nr.66, s.355 (Mutsuz bir kızın çektiği ıstıraplar anlatılmıştır.)

.....: Cuybâr, nr.71, s.462-463 (Bir nehrin güzelliğinden bahseden yazıdır.)

Osman Senayi: Hayâl-i Emin, nr.69, s.407-408 (Hiç ölmeyecek gibi görünen delikanlı Emin'in bir fırtına esnasında attan düşerek öldüğünü hikaye eden bir yazıdır.)

Paris muhabiri: Son Kitap, nr.72, s.491-492 (Bir muharririn son kitabının sevincini bile yaşayamadan ölmesini anlatan bir hikayedir.)

Ragıp Rıza: Harîf, nr.57, s.175 (3 üçlük, 3 nakarattan oluşan özlem konulu bir şarkıdır.)

Raşid: Mehmed Selahaddin, nr.60, s.242 (Biyografi)

Rıfat (Kaymakam): Kâmusu'1 Bedâ-yi, nr. 49-50, s. 32, nr. 51, s. 60, nr.52, s. 83-84, nr.53, s.104, nr.55, s.144, nr.56, s.166, nr.57, s.185-186, nr.58, s.206, nr.60, s.239-240, nr.69, s.426 (Sözlük çalışmasıdır.)

.....: Sirâc-ı Saâdet, nr.57, s.181 (Saadete kavuşma hakkında görüşlerin yer aldığı bir yazıdır.)

Rıfat: Vecâib-i İnsânîye, nr.49-50, s.22-23 (İnsanların boynuna borç olan, yapması gereken konular üzerinde durulan bir yazıdır.)

.....: Kıt'a, nr. 51, s. 39 (2 dörtlükten oluşn eserde dörtlüklerin tercümesi de verilmiştir.)

.....: Uyûnu'1 Mezâmin, nr. 51, s. 41-42 (Arap şair Ebûttayib Ahmed'den derlenen birtakım vezinli ve kafiyeli sözler, düşünce yazılarından oluşan bir yazıdır.)

.....: Uyûnu'1 Mezâmin, nr.57, s.172-173, nr.58, s.193 (Sanatlı ve cinaslı sözlerden örnekler verilmiştir.)

.....: Sirâc-ı Saâdet, nr.58, s. 198-200, nr.59, s.217 (Muhabbet ve saadet hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

Rahim İleri: Kıt'a, nr. 51, s. 39 (tek dörtlük)

Raif Sezai: Gazel, nr.53, s.96 (birim: 3 beyit, konu:aşk)

.....: Gazel, nr.53, s.96 (birim:10 beyit, konu: aşk)

.....: Müfred, nr.53, s. 96

Rasim: Nazîre, nr.56, s.157 (birim: 6 beyit, konu: aşk)

Recihi: Özel Mektûb, nr.63, s.285-286 (Sevgiliye gönderilmiş bir mektuptur.)

Rıza: Bir Duhterin Mâderiyle Mukâlemesi, nr.69, s.408-409 (Bernar Don Dö Sen Piyer'den tercüme olan eserde bir anne ile kızının kırdaki gözlemediklerini anlatan bir yazıdır.)

Rıza Tevfik: Fen İle Sanatın Münâsebeti, nr.52, s.63-64 (Fen ile sanat arasındaki ilişkiden söz eden ve bu iki kavramın birbiriyle etkileşim içinde olduğunu belirten yazıdır.)

.....: Dama Oyunu, nr.60, s.42 İlave-i Malûmat. (Dama oyunu hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Fen ile Sanat Hakkında, nr.59, s.214-216, nr.61, s.252-253, nr.64, s.321-323 (Fen ile sanat arasındaki münasebetten söz eden bir yazıdır.)

Sacid: Nisâ Nüvîsân, nr.62, s.274-275 (Feministlikten bahseden bir yazıdır.)

Sadreddin Şükri: İmlâ Meselesi, nr.52, s.71 (Tahir bey'e gönderilen, imlanın yanlış kullanıldığını düzeltilmesi gerektiğini belirten yazılardan biridir.)

Saffeti Ziya: Fransa Edebiyatı'ndan, nr.65, s.336-337 (Fransa edebiyatı hakkında bilgi veren yazıdır.)

.....: Guy De Maupassant, nr.65, s.337, nr.66, s.355-357 (Biyografi)

.....: Emile Zola (Fransa edebiyatından) nr.70, s.433-434 (19. asırda Emile Zola'nın, İngiliz, İtalyan, Belçika edipleri tarafından da örnek alınan çok büyük bir yazar olduğunu belirten bir yazıdır.)

.....: Amerika'da Edebiyat Ne Merkezdedir?, nr.62, s.272-274 (Amerika'daki edebiyat hakkında bilgiler veren bir yazıdır.)

.....: Mazuzi, nr.63, s.288 (Mazuzi'ye yazılmış bir öyküdür.)

.....: Fransa Edebiyatından "Guy De Maupassant", nr.68, s.389-390 (Guy De Maupassant'ın edebi yönden herkes tarafından takdir aldığını bildiren bir yazıdır.)

.....: Fransa Edebiyatından "Guy De Maupassant", nr.69, s.409 (Önce Gustave Flaubert'in Guy De Maupassant'a gönderdiği bir mektuptan sonra Emile Zola'nın Maupassant hakkında görüşlerinin oluşturduğu bir yazıdır.)

.....: Derûn-ı Dil, nr.67, s.372-373, nr.68, s.396-398, nr.69, s.413-415, nr.70, s.440-441 (Şekib ile Nimet'in aşkını, onların yaşadığı güzel anları anlatan bir hikayedir.)

.....: Fransa edebiyatından "Emile Zola", nr.71, s.459-461 (Emile Zola hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

Said Bin Necib: Bir Validenin Nevzâd-ı Hâbîdesine, nr.70, s.429 (Bir annenin çocuğuna olan sevgisini ifade ettiği yazıdır.)

Seferî: Sabâh-ı Vuslat, nr.53, s.96 (1 beşlik, 2 dörtlük ve 1 üçlükten oluşan aşk konulu bir şiiirdir.)

.....: Miras Kavgası, nr.54, s.117-118 (Aile içi münasebetlerden bahseden bir manzumedir.)

.....: Tevhid, nr.56, s.157-158 (3 bentten oluşmuş tasavvufi bir eserdir.)

.....: Gazelden Müfrez, nr.56,s.158 (birim: 3 beyit, konu: konu:ölüm)

.....: Gonca, nr.58, s.196 (6 dörtlükten oluşmuş lirik bir şiiirdir.)

.....: Tıfl-ı Nâim, nr.60, s.229 (8 dörtlükten oluşan şiiir, yarışma sonucunda gazetede yer almıştır.)

.....: Tıfl-ı Nâim, nr.60, s.231 (Nesir şeklindeki bu yazı yarışma sonucunda gazetede yer almıştır.)

.....: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir?, nr.65, s.332-333 (Dünyada insanların farklı şeylerden zevk alabileceklerini ifade eden bir yazıdır. Yarışma sonucunda gazetede yer almıştır.)

Selânik Muhabiri: Başlıksız bir yazı, nr.66, s.67-68 (Selanik muhabirinin günlük değerlendirmelerinin yer aldığı bir yazıdır.)

.....: Başlıksız bir yazı, nr.67, s.70-71 (Selanik muhabirinin *Malûmat* ile ilgili değerlendirmelerinin yer aldığı bir yazıdır.)

.....: Mektûb, nr.68, s.74 İlave-i Malûmat. (Taşrada zor durumda olanlara yardım etmek amacıyla *Malûmat*'ta açılan köşe hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Mektûb, nr.69, s.78 İlave-i Malûmat. (Ramazanın gelişi ve ramazan gecelerinden söz eden bir yazıdır.)

.....: Başlıksız bir yazı, nr. 69, s. 78, nr.70, s.448-449 (Ramazan ayı ve bu dönemde yaşananlar hakkında bilgi veren yazıdır.)

S. Latifi: İnşaat-ı Bahriye Tarihi, nr.72, s.492-493 (Donanma araç ve gereçlerinin yapımı hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

Seydi Ahmed: Tunus Müslümanları ve İslâmiyet, nr. 59, s. 223-224 (Tunus ve Hindistan Müslümanları ile İslam gazetesi hakkında bir yazıdır)

Seyyar Muharrir: Seyahat Yazısı, nr. 49-50, s. 36 (Fenerbahçe'deki bir köy düğününe giderken yaşananların anlatıldığı yazıdır.)

.....: Seyahat Yazısı, nr. 49-50, s. 36 (Arnavutköyü'den bahseden bir yazıdır.)

.....: Sonbahar Hakkında, nr. 56, s. 26, İlave-i Malûmat. (Sonbahar mevsiminin doğaya ve insan ruhuna bıraktığı etkilerin anlatıldığı eserdir.)

.....: Haftalık Malûmat, nr.57, s.31 İlave-i Malûmat. (Seyyar muharirin hava koşullarıyla ilgili bilgi verdiği ve insanların hala yaz ayındaymış gibi vapurla seyahat ettiğini ifade ettiği bir yazıdır.)

.....: Deneme, nr.58, s. 35 İlave-i Malûmat. (Sonbahar mevsiminden ve etkilerinden bahseden yazıdır.)

.....: Haftalık Malûmat, nr.59, s.226 (Muharirin hava şartlarından dolayı seyahatine ara verdiğini bildirdiği bir yazıdır.)

.....: Başlıksız bir yazı, nr.60, s.43 İlave-i Malûmat. (Yağmur ve kar dolayısıyla ulaşımın zorlaştığından söz eden bir yazıdır.)

.....: Başlıksız bir yazı, nr.61, s. 46-47 İlave-i Malûmat. (Tiyatro yakında yazılmış başlıksız bir yazıdır.)

.....: Gezi Yazısı, nr.62, s.50 İlave-i Malûmat. Muharririn İstanbul'daki izlenimlerinden bahseden bir yazıdır.)

.....: Uykuda Muhavere, nr.64, s.58-59 İlave-i Malûmat. (Uykuda konuşmak hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

.....: Gülistan Bahçe Gazinosu, nr.65, s.62 İlave-i Malûmat. (Bu gazinoyu tanıtan bir yazıdır.)

.....: Ne âlâ! Ne âlâ! Nr. 69, s. 417-418

.....: Başlıksız bir yazı, nr.69, s.423-424 (Ramazan-ı Şerif ile ilgili bir yazıdır.)

.....: Kısım-ı Nisâ, nr. 70, s.445-446 (Kadınlarla ilgili bir yazıdır.)

.....: Şehir Mektûbu, nr.70, s.449-450 (Seyyar muhabirliğin zorluğundan ve ramazan ayının getirdiği güzel şeylerden bahseden yazıdır.)

Seyyar Muhabir: Vapurda Bir Kayıp Yahud 14 Numaralı Kamaranın Yolcusu, nr.67, s.380-382 (Vapurda kaybolan bir adamın başından geçenleri anlatan yazıdır.)

.....: Garâib-i Şuûn, nr.69, s.424-425 (İkdam gazetesinin her nüshasına adı geçen bölümün eklediğini duyuran bir yazıdır.)

Sîret: Müktesebât, nr.55, s.138 (Üç dörtlükten oluşan şiirin konusu aşktır.)

Süleyman: İmlâ Bahsi, nr.67, s.371 (İmlâ hakkında bilgi veren bir yazıdır.)

Şekib:Necib: Gazel-i Müşterek, nr. 49-50, s. 15 (birim: 6 beyit, konu: aşk)

Talat: Teşekkür, nr.64, s.318 (Talat Bey'in Malûmat'a teşekkür yazısıdır.)

.....: Müsabaka-i Kanûniye, nr.67, s.375 (Kanunlar hakkında bir yazıdır.)

Tayyar: Dünyada Her Şeyin Sefası Bir Midir?, nr.65, s.333 (İnsanların dünyadaki şeylerden farklı zevkler alabileceğini ifade eden bir yazıdır.Yarışma sonucu gazetede yer alan bir yazıdır.)

.....: Mirât-ı Sevdâname, nr.68, s.398-399, nr.69, s.416-417 (Bir aşk hikayesini anlatan yazıdır.)

.....: Öksüz, nr.72, s.481-484 (Babasını kaybeden ve babasının kabrinin başında ağlayan kız ile kabristanda bulunan bir kimsenin aralarındaki konuşmalar ve kızın acı durumunu anlatan bir hikayedir.)

Tepedelenizade Kemal: Mülâhaza, nr.55, s.140 (Üç bölümden oluşan eserde şairler hicvedilmiştir.)

.....: Âsümân, nr.57, s.175 (Birim: 16 beyit, konu: aşk)

Tercüman Refikası: Lisân Melesi, nr.53, s. 90-91 (Türk dilinin Türkçe olması yabancı etkilerden kurtulması lazım geldiğini belirten bir yazıdır.)

Vahab Gecrevani: Gazel, nr. 51, s. 39 (birim: 6 beyit, konu: aşk)

Yorgaki Efendi: Etibba-ı Kanûniye Takrirleri, nr. 49-50, s.18-21 (Kanunlarla ilgili bilgi veren bir yazıdır.)

Y. Akçuriye: Mercânî Efendi, nr.69, s.421-422 (Biyografi)

Zeki: Arap Mûsikîsi, nr.49-50, s.17-18, nr. 53, s.98-99

.....: Fen ile Mûsikî, nr.55, s.130-132 (Musiki ve müzik aletleri ile ilgili bir tercüme yazısıdır.)

.....: Varaka-ı Mahsûsa, nr.62, s.280 (*Malûmat*'a gönderilen teşekkür yazısıdır.)

Zeynelabidin Reşid: Ne Büyük Şeref, nr. 52, s. 71-74 (Nuhun gemisi hakkında yazılmış bir yazıdır.)

Zihniye: Güzelsin, nr.60, s.236 (*Malûmat*'ın Rasim imzalı gazelinden etkilenilerek yazıldığı belirtilen bir şiirdir. Birim: 5 beyit, konu: aşk)

3.6.3 FOTOĞRAFLAR

Cennet-mekân şehzâde Süleyman Paşa Hazretlerinin Bolayır'da kâin câmi' ve merkâd-ı münevverleri nr.49-50, s.3

Mabeyn-i Hümâyun cenâb-ı mülîkâne ikinci kâtib-i kurmay hazret-i hilâfetpenahiden atufetlü Ahmet İzzet Beyefendi Hazretleri nr.49-50, s.4³³

Cennet-mekan firdevs-i âşîyan Sultan (Ahmed) Han Hazretlerinin câmi'-i şerîf-i dahili, nr.49-50, s.5

İstanbul şehri tenvir şirket-i Osmanîyesinin resm-i küşâdında hazır bulunan zevât-ı kiram, nr.49-50, s.8

İzmir (Hamidiye) Mekteb-i Sanâyi' mûsikî talebesi, nr.49-50, s.9

Selânik Mekteb-i İdâdî Mülkisi, nr.49-50, s.12

Mekteb-i Fennin Mülkiye-i Şâhâne muallimin ve talebesi, nr.49-50, s.13

Midilli Mekteb-i İdâdî Mülkiyesi, nr.49-50, s.16

Donanma-yı Hümâyun muhabbet-i makrûndan: (Tali'a) vapuru hümâyunu, nr.49-50, s.17

Sâye-i maârifvâye-i hazret-i padişahide bir hâl-i mükemmeliyete ircâ' edilen mekteb-i Sanâyi'-i Şâhâne muallimin ve talebesi, nr.49-50, s.20

Sâye-i intizamvâye-i hazret-i şehriyaride ikinci ordu-yı hümâyun merkezinde te'sis olunan Obus Topçu Alayı, nr.49-50, s.21

Midilli kasabasının sahilden görünüşü, nr.49-50, s.24

Mısır Elkahire'de (Abidin) Kasrı, nr.51 kapak

Bükreş'de irtihâl-i dâr-ı bekâ eden Zengibar Emiri El-seyyid Hamid Bin Şeyhi Bin Said Hazretleri, nr.51, s.40

³³ Gazetenin 49-50 numaralı nüshasının 4. sayfasında bulunan Ahmed İzzet Paşa'ya ait fotoğrafın altında yer alan ifadede kurmay kelimesi yanlışlıkla قرناى olarak yazılmıştır.

Cülûs-ı hazret-i hilafetpenahi tenvirâtından: Bebek’de valide-i hazret-i Hidiv efhâmı devletlü ismetlü Emine Hanımefendi hazretlerinin sahilhâne-i âliyeleri, nr.51, s.41

Cülûs-ı hazret-i hilafetpenahi tenvirâtından: Bostancı’da ticaret ve naft’a nezaret celîlesi muhasebecisi atufetlü Mehmet Sadi Beyefendi Hazretlerinin köşk bahçesi, nr.51, s.44

Hidivviyet-i celîle-i Mısriye-yi harbiye, evkaf ve maârif nâzırı merhum Tosun Paşa, nr.51, s.45

Ayvalık Kasabası, nr.51, s.48

Sibirya ulema-ı benâmından faziletlü Abdülreşad Hilmi Efendi, nr.51, s.49

Şehrimizde münteşir (Osmanische Post) gazetesinin müdürü Mösyö Donris Rosenfeld; nr.51, s.49

Petre Harabesinde bin el-arab Kasr-ı Firavun namıyla ma’rûf ibadethanenin kapısı üstündeki tezyinât, nr.52 kapak

Fransa reisi hükümeti Mösyö Felix Faure Hazretleri, nr.52, s.64

Şûra-yı devlet azasından Halim Paşazade saadetlü Mehmet Ali Paşa Hazretleri, nr.52, s.65

Saadetlü Mehemed Ali Paşa Hazretlerinin elyevm Bebek’de lenger-i endâz bulunan Colona nam yarış kotrası; nr.52, s.68

Saadetlü Mehemed Ali Paşa Hazretlerinin Colona nam kotrasının Angleterre’de bir yarışa iştirâkı, nr.52, s.69

Tepebaşı Tiyatrosunun birinci mugnîyesi Madmazel Emma Canti; nr.52, s.72

Antakya Kasabası’nın manzara-yı umûmiyesi, nr.52, s.73

İhtiyar kunduracı, nr.52, s.76

Tunus’ta hükümet dairesi meydanı, nr.53 kapak

Şûra-yı devlet azasından Halim Paşazade; nr.53, s.88

Şûra-yı devlet azasından Halim Paşazade saadetlü İbrahim Paşa Hazretlerinin Prens de
Galles Hazretlerinden mübâya'a eylediği Aline nam kotra, nr.53, s.89

Avusturya-Macaristan devlet-i fehîmesinin Der-saâdet sefir-i kebîr-i asaetlü Baron de
Calice Hazretleri, nr.53, s.92

Donanma-yı Hümâyun Kamadoru ferik merhum Mehmed Paşa, nr.53, s.93

Kerek Kasabası'nı muhit olan sûr-ı kadim ve cesîmin garb-ı zıl'ında vaki' Burcu'z-
Zâhir, nr.53, s.96

Urfa hükümet dairesi, nr.53, s.97

İngilizlerin Armstrong usûlünde 6 pusluk, yani 15 santimetrelik serî' ateşli gemi topu,
nr.53, s.100 (İngiliz süfûn-u harbiyesi bu nev toplarla mücehhezdir)

İbrahim Paşa Hazretleri, nr.53 kapak

Müşîrân-ı izâmdan devletlü Von der Galtz Paşa Hazretleri, nr.54 kapak

Amerika'nın Der-saâdet sefir-i atufetlü Mösyö Terrell Cenabları, nr.54, s.108

Halim Paşazade saadetlü Abbas Paşa Hazretleri, nr.54, s.109

Ehram ve Nil sahili, nr.54, s.112

Tarik gazetesi ser-muharriri merhum Esad Bey, nr.54, s.113

Donanma-yı Hümâyundan Hızebr Dubâi Hümâyunu, nr.54, s.113

Mısır'da şehir haricinde pazar mahâli, nr.54, s.116

Mısır'da çalgıcı, nr.54, s.117

Fenerbahçesi münâzarından, nr.54, s.120

Saâdetlü Abbas Paşa Hazretleri, nr.54 kapak

Teftiş-i askerî komisyon âliyesi azası kirâmından müşîr ve yaver Ekrem Hazret
şehriyari devletlü Kamphofner Paşa Hazretleri, nr.54 kapak

Kahire'de Cizre Müzesi, nr.55, s.124

Mısır'da Nil sahilinde balık sidi, nr.55, s.125

Mısır'da Nil üzerinde su bendi ve köprü, nr.55, s.128

Mısır'da harman, nr.55, s.129

Petre Harabelerinden Dir namıyla ma'ruf bir ibadethane, nr.54, s.132

Çalgıcı bir Yahudi kızı, nr.55, s.133

Zât-ul reis Harabesinde kâin mabed-i kadim, nr.55, s.136

Tepebaşı Tiyatrosu'nun birinci mugniyesi Madmazel Giselda Morosini, nr.55, s.145

Ermeni patrik kaymakamı rütbetlü Barthoghimeos Efendi Hazretleri, nr.56 kapak

Şûra-yı devlet azasından ve Hidiv Mısır fehmetlü devletlü Abbas Paşa Hazretlerinin
eniştesi, nr.56, s.150

Sanâyi'-i nefiseden bir levha: Tıfl-ı Nâim, nr.56, s.151

Mısır'da Nil üzerindeki su bendinin açılır kapanır hâli, nr.56, s.154

Mardin Kal'ası, nr.56, s.155

Maan Kasabasının manzarası, nr.56, s.158

Bulgar vapur şirketinin 'Bulgarya' namındaki vapuru, nr.56, s.159

Bulgar vapur şirketinin 'Prens Boris' namındaki vapuru, nr.56, s.162

Halep Vilâyet-i celîlesi valisi Mehmed Raif Paşa Hazretleri, nr.57 kapak

Âyandan ve Ermeni Patrikhanesi meclis-i müntellâttuf azasından Abraham Paşa
Hazretleri, nr.57, s.170

Yaverân hazret-i padişahiden topçu muallimi Ferik Grumikof Paşa Hazretleri, nr.57,
s.171

Mülga umûr-ı nafiâ' komisyon-ı âliyesi azasından Esbak reisü'l ulemâ merhum Necib
Molla Efendi, nr.57, s.174

Hanye'de Hünkâr Câmi'-i şerfi ve muvakkithanesi, nr.57, s.175

Tunus'ta Gabes Vadisi, nr.57, s.179

Kerek Kal'a-ı kâdime ve meşhûresinin şark ciheti, nr.57, s.182

Haydarpaşa İskelesi, nr.58 kapak

Tunus şehrinde Elhalfoyn nam en eski İslâm mahallesi ve Sahib-i Attaba Câmi'-i şerîfi,
nr.58, s.191

Şûra-yı devlet azasından Noryan Efendi Hazretleri, nr.58, s.194

Rüsûmat-ı emânet celîlesi müsteşarı atufetlü Bertram Efendi Hazretleri, nr.58, s.135

Cesur Mustafa Paşa kumandan-ı yaverân hazret-i şehriyarinden Mehmed Muhlis Paşa,
nr.58, s.198

Manda Mute Karyesinde Cafer Ebu Talih Hazretlerinin türbe-i şerîfelerine muttasıl ve
şimal cihetinde vaki' diğerk bir türbe, nr.58, s.199

İzmir şerbetçilerinden, nr.58, s.202

Utûfetlü Bertram Efendi Hazretleri, nr.58 kapak

Medine-i münevvere muhafızı ve yaver-i fahrî hazret-i şehriyari ferik saadetlü Osman
Ferid Paşa, nr.59 kapak

Cennet-mekan Firdevs-i Aşîyan Sultan Selim ve Sultan Abdülmecid Han Hazretinin
türbe-i şerîfeleri, nr.59, s.210

Bursa'da Ulu Câmi'-i şerifi, nr.59, s.211

Ahîren şehrimize gelen Japonya devleti telgraf ve posta nâzırı Mösyö Don, nr.59, s.214

Japonya telgraf nezâreti hukuk müşâviri Mösyö Maçunya, nr.59, s.214

Japonya turuk ve maabir nezâret kâtibi mösyö Tanaka, nr.59, s.214

Şûra-yı devlet azasından saâdetlü İlyas Çayan Efendi Hazretleri, nr.59, s.215

Petre Harabesinde bin el-arab Kâr-ı Bend-i Firavun namıyla ma'ruf bir bina, nr.59,
s.218

Şirket-i Hayriyye müdürü merhum Giritli Hüseyin Haki Efendi, nr.59, s.219

Rusya hariciye nâzırı müteveffâ Prens Labonvif, nr.59, s.219

Ka‘r-ı derya nebâti, nr.59, s.222

Saâdetlü Osman Ferid Paşa Hazretleri, nr.59 kapak

İran şahı şehametlü Muzafferüddin Şah Hazretlerinin necl-i necîb ekberleri i‘tizâdü’s-
saltana fehamestlü devletlü Mehmed Ali Mirza Hazretleri, nr.60 kapak

Musul’da Ahmed Câmî‘-i şerîfi ile telgrafhane ve kışla üzerindeki mahkeme dairesinin
bir kısmının manzarası, nr.60, s.230

İngiltere devlet fehîmesinin Der-saâdet sefîri kebîri asaletlü Sör Philip Currie Cenabları,
nr.60, s.231

Erzurum’da âsâr-ı atîkeden Çifte Minareler Câmî‘-i şerîfi, nr.60, s.234

Salahi Beyefendi matbaa âmire müdürü ve Kâmûs-ı Osmanî muharriri, nr.60, s.235

Antakya’da âsâr-ı atîkeden bir hatb-i şehirin heykeli, nr.60, s.238

Dünyada en serî‘ sefîne-i forban nam Fransız torpillisi, nr.60, s.239

Fehamestlü devletlü Mehmet Ali Mirza Hazretleri, nr.60 kapak

Maraş’ta Halep ve Adana ve havâlisi umûm-ı fevkalâde kumandanı devletlü Ethem
Paşa Hazretleri hazret oldukları halde irca‘ kılınan resmî geçit esnasında alınan
fotoğraftan, nr.61 kapak

Afrika’da Matabales kabilesi reisi Labengula, nr.61, s.250

Afrika’da Matabales kabilesinin reisi Labengula’nın zevcesi, nr.61, s.251

Umûmi Topçu ve İstihkâm Komisyon-u Âliyesi azasından ve Topçu Erkân-ı Harbiye
miralaylarından topçuluk muallimi muharrir-i şehîr Ahmet Muhtar Beyefendi,
nr.61, s.254

Fransa’da kâin ve cesâmet fevkalâdesiyle müştehîr Creusat fabrikasının Schneider
sisteminde 1890 modeli serî‘ ateşli sahra topu, nr.61, s.255

Son asırda garbın en güzel kadınlarından Madam Talien, nr..61, s.258

Son asırda garbın en güzel kadınlarından Madam Rekamiye, nr.61, s.259

Kosova ve Manastır vilâyetleri mülkiye müfettişi umûmiyesi saâdetlü Ahmed Arifi
Beyefendi Hazretleri, nr.61, s.262

Miralay Ahmed Muhtar, nr.61 kapak

Karadağ Prensi fehâmetlü Nikola Petrovitch Niegtech Hazretleri, nr.62 kapak

İtalya kralı hazretlerin mahdumu prens Victoria-Emanuele Hazretleri, nr.62, s.270

İtalya kraliyetinin mahdumu prens Donapal'in zevcesi ve Karadağ prensi hazretlerinin
kerimesi Prenses Eleni Hazretleri, nr.62, s.271

Karadağ Prensi Nikola Hazretlerinin zevcesi Prenses Milena de Montenegro, nr.62,
s.274

Kottero Liman ve Kasabası, nr.62, s.275

Karadağ harbiye nâzırı Voivode İlias Flamenatz, nr.62, s.278

Karadağ sahil dairesi Voivodosu Popovitch Prefet Hazretleri, nr.62, s.279

Altıncı Ordu-yı Humâyun Müfettişi Yaver Ekrem hazret-i şehriyari merhum Nusret
Paşa, nr.62, s.282

Moskova'da Câmî'-i şerîf; nr.63 kapak

Maraş'da nizâmiye otuz yedinci alayın birinci taburunun resmi teşkîli, nr.63, s.286

Fransa'da kâin ve cesâmet fevkaledesiyle meşhûr (Cruzo) fabrikasının muhter'ât-ı
ahîresinden (Schneider) sisteminde 1890 modeli serî' ateşli sahra topu, nr.63,
s.287

Maliye nezâret celîlesi hukuk müşaviri müşâhir muharririnden faziletlü Mahmud Esad
Efendi Hazretleri, nr.63, s.290

Şehr-i emanet celîlesi muhasebecisi merhum Reşad Efendi, nr.63, s.291

Şam Musevi mugniyelerinden (Salha), nr.63, s.291

Ser sikke-ken merhum Fettah Efendi, nr.63, s.294

Mektûb-ı fennin harbiye-yi şahane muallimin kirâmından ve müşâhir muharririnden
kaymakam Mehmed Tahir Beyefendi, nr.63, s.295

Mugniye-i şehri Madmazel Nevart Virjin, nr.63, s.298

12 livrelik eski Osmanlı topu, nr.63, s.302

8 livrelik eski Osmanlı toplarının konduğu kundak, nr.63, s.303

Deve üzerinde endaht edilen 3 livrelik eski Osmanlı topları, nr.63, s.303

Divân-ı muhâsebat reisi devletlü Tefik Paşa Hazretleri, nr.64 kapak

Me'murin mülkiye komisyon âliyesi reisi Zihni Paşa Hazretleri, nr.64, s.310

Me'murin mülkiye komisyon âliyesi azasından atufetlü Konstantin Caratheodory Efendi
Hazretleri, nr.64, s.310

Me'murin mülkiye komisyon âliyesi azasından atufetlü İbrahim Beyefendi Hazretleri,
nr.64, s.311

Me'murin mülkiye komisyon âliyesi azasından atufetlü Hüseyin Hamdi Beyefendi
Hazretleri, nr.64, s.311

Hariciye nezâret celîlesi müsteşarı devletlü Artin Dadyan Paşa Hazretleri, nr.64, s.314

Erzurum ve Sivas vilâyetleri adliye müfettişi müşâhir muharririnden saâdetlü Yorgaki
Efendi, nr.64, s.315

Adapazarı Kasabası, nr.64, s.315

Ehrâm-ı Mısriye, nr.64, s.318

New York Herald gazetesinin Der-saâdet muhabiri M.Stanhope, nr.64, s.318

Maliye nezâret celîlesi müsteşar vekili atufetlü Berteram Efendi Hazretleri, nr.64, s.319

Mugniye-i şehri Madmazel Ziska, nr.64, s.319

Musul'un şark cihetinden nizamiye kışlası ile arazi-i seniyye dairesinin manzarası,
nr.64, s.322

Devletlü Zihni Paşa Hazretleri, nr.64 kapak

İsveç ve Norveç Kralı haşmetlü ikinci Oscar Hazretleri, nr.65 kapak

İsveç ve Norveç hükümetinin merkezi olan (Stockholm) şehrinde kâin Saray Kralı,
nr.65, s.330

Konya valisi saadetlü Ali Kemal Paşa Hazretleri, nr.65, s.331

Hanye Limanı'nın şark cihetinden manzarası, nr.65, s.334

Mısr-ül Kahire'de: Ebü'lhebl nr.65, s.335

Kerek Kasabasının ciheti şarkiyesinde üç saat-ı bad mesafede vakı' Zât-ul-Res
Harabesi, nr.65, s.338

Der-saâdet münâzarından: Büyük Ada, nr.65, s.339

Tesri'i mu'âmelât komisyonu azasından saâdetlü Cemal Beyefendi Hazretleri, nr.65,
s.342

Hüdavendigâr vilâyet celîlesi vali-i cedîdi devletlü Münir Paşa Hazretleri, nr.65, s.343

Kudüs-i şerifde sahetullah'ül meşrefenin altına girilerek kapının manzâra-i âliyesi,
nr.66, kapak

Tunus'ta (Sidi-Halef) Câmi'-i şerîfi, nr.66, s.350

Musul şehrinin bir kısmı ile ahşâb köprünün tamamı ve taş köprünün bir kısmının
manzarası, nr.66, s.351

(Maan) Grek hükümet dairesi, nr.66, s.354

Manastır münâzarından, nr.66, s.355

Hanye'de adliye dairesi, nr.66, s.358

İstanbul münâzarından: Salacak İskelesi, nr.66, s.359

Afrika münâzarından, nr.66, s.362

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından devletlü Ziya Paşa Hazretleri, nr.67 kapak

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından devletlü Artin Paşa Hazretleri, nr.67, s.366

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından atufetlü Sami Efendi Hazretleri, nr.67, s.366

Şâmil-i merhum Mehmed Bey, nr.67, s.366

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından atufetlü Mâcid Beyefendi Hazretleri, nr.67, s.367

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından saadetlü Ali Sedad Beyefendi Hazretleri, nr.67, s.370

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından atufetlü Bedras Efendi Hazretleri, nr.67, s.371

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından atufetlü Cemaleddin Beyefendi Hazretleri, nr.67, s.374

Diyarbakır devlet âliyesi valisi atufetlü Halid Beyefendi Hazretleri, nr.67, s.375

Şehr-i emanet celîlesi meclis azasından merhum Doktor Şemsi Molla Bey, nr.67, s.375

Cemiyet-i Rüsûmat reis-i evvel merhum Akif Bey, nr.67, s.378

Fransa parlamentosu azasından mübtedî Mösyö Philip Granier, nr.67, s.378

Zevcesinin üzerine bir çingene müzik kumpanyası mayestrosuyla firar eden prenses Caraman Chimay, nr.67, s.378

Prenses Chimay'ın zevceliğe intihâb ettiği çingene müzikacısı (Rigo), nr.67, s.380

Devletlü Ziya Paşa Hazretleri, nr.67 kapak

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi reisi devletlü Said Paşa Hazretleri, nr.68 kapak

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından atufetlü Şükrü Beyefendi Hazretleri, nr.68, s.386

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından saadetlü Kapassi Efendi Hazretleri, nr.68, s.387

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından saadetlü Sakiz Ohannes Efendi Hazretleri, nr.67, s.390

Umûmi itfâiye alayları kumandanı müfettiş askeri komisyon âliyesi azasından ve
yaveran hazret şehriyarından ferik saâdetlü Kant Edmand Szctchinyi Paşa
Hazretleri, nr.68, s.391

Bâbüali Caddesinde (Mâlumat) Matbaa ve İdarehane ve Kütüphanesi, nr.68, s.394

Amerika ebniyelerinden: Sun Gazetesi dairesi metre 21

Kapital dairesi metre 87

St. Paul Catedral dairesi metre 93

Bir daire metre 88

Kilise ve Bahçesi metre 117

St. Tirinite Kiliesi metre 87

Wold Gazetei Matbaası metre 81, nr.68, s.395

Londra binalarından : “Times”,”Tragsehod Geseleoft”

Tribun”,”Sun”,”World” Gazeteleri,

Matbua ve idarehaneleri, s.68, sy.395

Muharririn-i Osmanîyeden izzetlü Mehmed Ziver Beyefendi, nr.68, s.398

Nijer vadisi müsta‘miri Fransızlı mülâzım Horest, nr.68, s.398

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından devletlü Turhan Paşa Hazretleri, nr.69 kapak

Beşinci Ordu-yı Humâyun kumandanı sâbık ferik saâdetlü Rüşdü Paşa Hazretlerinin
mahdumu merhum Emin Bey, nr.69, s.406

Cebel-i Lübnan mutasarrıfı devletlü Naoum Paşa Hazretleri, nr.69, s.406

Şûra-yı devlet-i bidâyet mahkemesi reisi müşâhir muharririnden Kemal Paşazade
saâdetlü Said Beyefendi Hazretleri, nr.69. s.407

Burdur’da velâdet-i Hümâyun hazret-i hilafetpenahi şehir ayini, nr.69, s.410

Bağdad, Musul, Basra vilâyet-i celîleleri adliye müfettişi saâdetlü Mehmed Hamdi
Beyefendi Hazretleri, nr.69, s.411

Altıncı Ordu-yı Hümâyun on dördüncü fırka kumandanı olup Beyrud'da vefat eden
ferik Ali Asaf Paşa, nr.69. s.414

Kazan ulemasından müellef-i şehir merhum Şehabeddin Mercâni Efendi, nr.69, s.415

Tunus'da Hayruvan şehri câmi'-i şerîfi havlusu, nr.69, s.418

Müessir-i celîle hazret-i hilâfetpenâhiden olarak (Trablusgarb) şehrinde müceddeden
inşa' edilen Gurebâ Hastanesi, nr.70 kapak

İşkoda vilayet-i âliyesi vali ve kumandanı yaveran hazret-i şehriyarinden ferik saâdetlü
Edip Paşa Hazretleri, nr.70, s.430

Haleb'de (Osmaniye) Câmi'-i şerîfi ile mahallesinin manzarası, nr.70, s.431

Bahr-ı Lût'un şark sahilinde ve Grek sancağı dahilinde vakı' (Gaur-el-Mezraa) da bir
fellaç çadırı, nr.70, s.438

Mısr-ı kadim hükümdar atından meşhur (Ramses) in resmi, nr.70, s.439

Osmanlı tiyatrosu birinci aktörü Minak Efendi, nr.70, s.442

İzmir, Hamidiye vapur şirketinin "İzmir" vapuru, nr.70, s.442

Amerika'da münteşir "Sun ni Hour" gazetesini sahib-i imtiyaz ve ser muharriri müteveffâ
Mister (Tello Dapri), nr. 70, s.442

Londra civarında (Voking) nâm-ı mahalde şark darülfünûnu ittisâlinda müceddeden inşa
olunan (Şah Cihan) câmi'-i şerîfi ve minberi, nr.70, s.443

Sultan-ı seniyyenin Amerika sefâreti ikinci kâtibi izzetlü Reşid Beyefendinin zevcesi
Amerikalı Vandirbild'in hâfidesi milyoner Miss Edith Liman Colins, nr.71,
s.454

Müşârün-ileyh zevci sultanet seniyyenin Amerika sefâreti ikinci kâtibi Muzaffer
Paşazade izzetlü Reşid Beyefendi, nr.71, s.455

Saâdetlü Muzaffer Paşa Hazretlerinin zevcesi (Comtesse Czaykowski), nr.71, s.458

Muzaffer Paşazade izzetlü Fuad Beyafendi, nr.71, s.459

Gerek sancağı dahilinde Choubek vadisi ile bahçesi, nr.71, s.462

Şûra-yı devlet mülkiye dairesi azasından saâdetlü Mehmed Enis Paşa Hazretleri, nr.71,
s.463

Resimli Devr-i Âlem Seyahatnâmesi muharriri izzetlü Yakup Sabuncuzade Luis Alberi
Efendi, nr.71, s.466

Eski Osmanlı havanlarının bir numûnesi, nr.71, s.469

Teftîş-i askerî komisyon âliyesi reis-i sânisî müş'ir merhum İsmail Hakkı Paşa, nr.71,
s.471

Fransa'nın Atina sefîri Mösyö Bourie, nr.71, s.474

Bahr-ı sefid birinci filo kumandanı ferik saâdetlü Hasan Rami Paşa Hazretleri, nr.72,
s.478

(Heybetrüma) Kurvazör Hümâyunu, nr.72, s.479

Bahr-ı sefid ikinci filo kumandanı saâdetlü Faik Paşa Hazretleri, nr.72, s.479

(Hıfz-u Rahman) zırhlı kurvet hümâyunu, nr.72, s.478

Zırhlı (Mesudiye) Fırkateyn Hümâyunu, nr.72, s.479

(Berk-Efşan) torpido sitimbotu, nr.72, s.479

Zırhlı (Osmaniye) Fırkateyn Hümâyunu, nr.72, s.482

(Mahmudiye) zırhlı Fırkateyn Hümâyunu, nr.72, s.482

Âsâkir-i Bahriye-i şâhâne top manevrası, nr.72, s.483

(Aziziye) zırhlı Fırkateyn Hümâyunu, nr.72, s.486

Nam meâli-i ittisam hazret hilâfetpenahiye mensub (Hamidiye) zırhlı fırkateyn
hümâyunu, nr.72, s.486

(Nedim Şevket) zırhlı kurvet hümâyunu, nr.72, s.486

(İclâliye) kurvet hümâyunu, nr.72, s.487

(Mayın-Zafer) kurvet hümâyunu, nr.72, s.490

(İzmir) kurvazörü, nr.72, s.490

İstanbul'da Sultan Hamami caddesinde numara 46 (reklam)

4. BULGULAR

Bir milletin sadece edebiyat tarihini değil siyasi ve kültürel geçmişini de en doğru şekilde ortaya koymak ve yorumlayabilmek için o ulusa ait tüm yazılı kaynakların taranması ve verilerin bir araya getirilmesi gerekmektedir. Geçmişe ait güncel bilgilerin yer aldığı gazeteler ve dergiler de bu yazılı kaynakların başında gelmektedir. Bir ulusun geçmişine dair bilgilere ulaşabilmek için bu gazete ve dergilerin taranması ile ortaya kanıtlanabilir veriler konması için fihrist oluşturmak önemli bir çalışmadır.

3 Kasım 1928’de gerçekleştirilen harf inkılâbı bu tarihten önceki kaynaklara olan ilgiyi azaltmıştır. Çünkü çok az kişi Arap harfleriyle oluşturulan eserleri okuyup onlardan yararlanabilmektedir. Bizim yaptığımız bu tarama çalışması geçmişle günümüz arasında kurulan köprünün temelini biraz daha sağlamlaştırabilmek için önemlidir. Çünkü bu sahada yapılan her çalışma geçmişten bugüne süregelen kültür mirasını ortaya koymada da yarar sağlayacaktır. Yapılan bu çalışmalar Arap harfleriyle oluşturulan eserlerdeki bilgileri günümüze aktararak bu alanda çalışma yapanlara ve meraklılarına kaynak teşkil edecektir.

Bizim yaptığımız bu çalışmanın temel kısmını *Malûmat* gazetesinin 49-72. sayılarının taranmasından elde edilen veriler oluşturmaktadır. Öncelikle gazetede yer alan tüm yazıları fişledik ve daha sonra “Tahlili Fihrist” başlığı altında bu alanda çalışma yapacaklara ya da meraklılarına sunduk. Fihrist kısmını konularına ve yazar adına göre iki kısımda gruplandırdık. Konu başlıklarını; askerlik, biyografi, hukuk, tıp-sağlık vb adları altında topladık. Yazar adına göre olan sınıflamayı ise sözlük düzenine göre oluşturduk. Bu düzenleme çalışmamızdan yararlanacaklara kolaylık sağlayacaktır. Çalışmada fihrist kısmından önce dönemin siyasi hayatı ve yine dönemin basın hayatı ile ilgili bilgilere yer verdik. *Malûmat*’ın yayımlandığı dönemdeki yerini ve özelliklerini

ortaya koyabilmek için gazetede yer alan edebi metinlere de yer verdik. Gazetede yer alan fotoğrafların da önce fişlemesini yaptık ve bu fotoğrafları “Fotoğraflar” başlığı altında fihristten sonra çalışmamıza ekledik. Bu fotoğrafların *Malûmat*’ta yer alması ve alt kısımlarında yer alan bilgilerin okunması *Malûmat*’ın musavver bir gazete olma özelliğini ortaya koyabilmek için önemlidir.

Çalışmamızın ikinci kısmında edebi mahiyeti olan seçilmiş yazıları Latin harflerine çevirerek verdik. Bu durumda dönemin edebi özelliklerini ortaya koymayı ve dönemin yazarlarının çeşitli konulardaki düşüncelerini gözler önüne sermeyi hedefledik.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Malûmat gazetesinin 49-72. sayıları üzerinde yaptığımız bu çalışmamız neticesinde öncelikle dönemin siyasî hayatı ile basın hayatı ile ilgili bilgiler verdik. Gazetede yer alan edebi metinlerle ilgili bilgilerle birlikte *Malûmat*'ın şekil ve muhteva özellikleri hakkında bilgiler toplayıp derledik. Çalışmanın ilk kısmında dönemin siyasî hayatına ve basın hayatına kısaca değindik. *Malûmat* gazetesinin yayın hayatını sürdürdüğü yıllar, Osmanlı devletinin zor dönemlerine rastlamaktadır. Bu nedenle gazetenin özelliklerini bunu göz önünde bulundurarak değerlendirmek gerekir. Bu dönemde oluşturulan basın sansürünü de devletin içinde bulunduğu şartlar göz önünde tutularak yadırgamamak doğru olacaktır. II. Abdülhamid döneminde, bugün olduğu gibi, sansür belirli bir kurum tarafından ve belirli kurallarla yapılmadığı için her seferinde farklılıklar göstermiş ve belirli bir yol izlenememiştir. Bu durum, sansürün, basına çokça zarar vermesine neden olmuştur.

Çalışmamızın ilk kısmında gazetede yer alan edebî metinler üzerinde durduk. Edebî metinlerin hangi başlıklar altında toplandığından ve özelliklerinden bahsettik. Bu yazılar genellikle “ımlâ” meselesine dair yazılardır. *Malûmat* gazetesi imla meselesine dair yazıları yayımlayarak o dönemde dilin hangi sorunlarla karşı karşıya olduğunu görebilmemizi sağlaması açısından önemlidir. Gazetede sayfalarca, imlânın düzeltilmesi hakkında önerilerde bulunulmuş ve bilgiler verilmiştir. Bu şekilde imla hakkında farklı kişilerin görüşlerini okuyucularıyla paylaşmıştır. Hatta yazarlar imla bahsine dair gazetenin önceki nüshalarında yer alan yazılar hakkındaki görüşlerini yine gazetenin daha sonraki nüshalarında yayımlama olanağı bulmuşlardır. Bu durum o dönemde imlanın düzeltilmesi yolunda önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Günümüzde de dilin yabancılaşmasının önüne geçilebilmesi için her kesimin ulaşabileceği dergi ve gazetelerde halkı bilinçlendirecek yazılara yer verilebilir.

Malûmat'ın şekil ve muhteva özelliklerinde de gazete hakkında teknik bilgilere (klişesi, mizanpajı, kaç gün arayla çıktığı, hangi gün çıktığına...) değindik. Bu bilgiler gazetenin şekil özellikleri ve dönemin matbaa tekniği hakkında bilgi sahibi olabilmek için önemlidir. *Malûmat*'ın teknik özelliklerine bakıldığında günümüzdeki dergi ve gazetelerden pek farkı olmadığı görülmektedir.

Muhteva özelliklerinde *Malûmat*'ın hangi konulara daha çok yer verdiğini, gazetede düzenlenen yarışmaları ve hangi isimlerin yazılarına yer verildiği üzerinde durduk. Sonra bu yazıların konusuna ve yazar adına göre bir fihrist oluşturduk. Bu fihrist gazetede konu başlıklarına ve yazarlara ait yazılara ulaşabilmek için önem arz etmektedir.

Çalışmamızın ikinci bölümü olan ekler kısmında seçme metinlerin Latin harflerine çevrilmiş şekline yer verdik. Burada yer alan yazılar, gazetede çıkış sırasına göre düzenlenmiştir. Bu yazılara yer vererek bu dönemdeki edebî çalışmalar hakkında ve edebî yazıların mahiyeti hakkında fikir sahibi olabilmeyi amaçladık.

Malûmat gazetesinin yayımlandığı yıllarda basın zor günler yaşamaktadır. Çalışmamız sonucunda elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda dönemin padişahı II. Abdülhamid'in basına sansür uygulayarak özellikle gazetecileri zor durumda bıraktığını gördük. Öyle ki dönemin birçok yazarı yazılarından dolayı ülkeyi terk etmek zorunda kalmış, hatta yurt dışında II. Abdülhamid'e karşı muhalif bir tutum sergilemişlerdir.

İstibdat döneminde uygulanan sansür ve oluşturulan hafiyelik teşkilatı beraberinde jurnalcılığı de getirmiştir. Araştırmamız sonunda elde ettiğimiz bilgiler neticesinde *Malûmat*'ın yayımlandığı yıllarda keyfi sansür uygulamaları ve keyfi imla kuralları ortaya konduğunu gördük. Hatta II. Abdülhamid, kendi istekleri doğrultusunda yazı yazmaları için gazetelere nişanlar vermiştir. Sonuç olarak gazeteler bu dönemde kendi istekleri değil II. Abdülhamid'in istekleri doğrultusunda hareket etmek zorunda

kalmışlar ve gazete olma özelliklerinden sıyrılıp birer edebiyat dergisi özelliği kazanmışlardır. Ancak bu dönem gazeteleri her ne kadar amaçlarından uzaklaşsa da yayımlandıkları dönemin özelliklerini göstermeleri açısından önemlidir.

Edebiyat ve kültür mirasımızı gözler önüne seren gazeteleri göz ardı etmek ve unutulmuşlar arasına itmek yazın hayatımız açısından son derece zarar vericidir. Gün ışığına çıkmayı bekleyen birçok yazının yer aldığı *Malûmat* gazetesi de bunlardan biridir. Bu gazete üzerine yapılan bu tarz çalışmalar geçmişimizi ve yazın hayatımızı günümüze taşımak için son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

- II. Abdülhamid, (1960), *Abdülhamid'in Hatıra Defteri*, (Haz. Sabahattin Selek), Selek Yayınevi, İstanbul.
- Aksoy, H. ve N. Akbayar (1977), “Mehmet Tahir (Bursalı)” *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopesisi*, 2. baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Armağan, Mustafa, (2007), *Abdülhamid'in Kurtlarla Dansı*, 3. baskı, Ufuk Kitap, İstanbul.
- Armaoğlu, Fahir, (1984), *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Cilt: 1, Genişletilmiş 13. Baskı, Alkım Yayınevi, Ankara.
- Banarlı, N. S. (2001), *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Cilt: 2, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Başpınar, Mustafa (2006), *Malûmat Gazetesi (25–48. sayılar) İnceleme-Tahlili Fihrist-Edebiyata İlişkin Kuramsal Metinler*, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Tokat.
- Cevdet Kudret, (1977), *Abdülhamid Devrinde Sansür*, Milliyet Yayınları, 1. baskı, İstanbul.
- Çakır, H. (2002), *Osmanlıda Basın ve İktidar İlişkisi*, 1. baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Devellioğlu, F. (1998), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, 15. baskı, Aydın Kitabevi, Ankara.
- İnal, M. K. (1969), *Son Asır Türk Şairleri*, Milli Eğitim Basımevi, 1. baskı, İstanbul.
- İskit, S. R. (1939), *Türkiye’de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış*, Devlet Basımevi, 1. baskı, İstanbul.
- İskit, S. R. (1939), *Türkiye’de Matbuat Rejimleri*, Ülkü Matbaası, 1. baskı, İstanbul.
- Kandemir, F. (1979), *Jöntürklerin Zindan Hatıraları*, 1. baskı, İstanbul.
- Karal, E. Z. (2000), *Osmanlı Tarihi*, VIII. Cilt, TDK, Ankara.

Koloğlu, O. (1992), *Basınımızda Resim ve Fotoğrafın Başlaması*, Engin Yayınları, 1. baskı, İstanbul.

Küçük, C. (1988), “Abdülhamid II”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyânet Vakfı Yayınları, 1. baskı, İstanbul.

Sadrazam Sait Paşa, (1977) *Anılar*, (Haz. şemsettin Kutlu), Hürriyet Yay. ve Tic. A.ř. İstanbul.

Sultan Abdülhamid, (1999), *Siyasi Hatıratım*, (Haz. Ali Vehbi) Dergâh Yayınları, 6. baskı, İstanbul.

şapolyo, E. B. (1976), *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönüyle Basın*, Güven Matbaası, 1. baskı, Ankara.

Tanzimat’tan Günümüze Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Yapı Kredi Yayınları, 2. baskı, İstanbul.

Tokgöz, A. İ. (1993) *Matbuat Hatıralarım*, İletişim Yayınları, 1. baskı, İstanbul.

Topuz, H. (2003) *Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, 1.baskı, İstanbul.

Tugay, Asaf, (1961), *İbret*, Okat Yayınevi, İstanbul.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, (1977), Dergâh Yayınları, 2. baskı, İstanbul.

Uşaklıgil, H. Z. (1969), *Kırk Yıl*, İnkılâp ve Aka Kitapevleri, 2. baskı, İstanbul.

Yalçın, H. C. (2002), *Edebiyat Anıları*, İş Bankası Yayınları, 3. baskı, İstanbul.

<http://www.cesurturk.org/phpBB2/image-vp117406.html>

<http://www.düsle.com/icerik/index.php?p=228kt=6&es=5b>

EKLER

Ek-1 İMLÂ MESELESİ

Biraz zamandan beri imlâ-yı Türkîmiz üzerinde nâdîde tebdîlât, nâşînîde ta'dîlât görülmekte ve bu da pek keyfî bir sûrette icrâ edilmektedir. Ahîren elime geçen cerâid-i edebiyede hatır ve hayâle gelmedik bu gibi birçok tebdilât müsâdif-i nazâr garâbetim oldu. Meselâ: “اصل” gibi telaffuz olunan “نصل”lar “فاصل” savt medîdini çıkarmaya mahkûm edilerek “باصل” sûretini almış, “ايلمك” masdarından olan “ايلر” sîgası manasızlıkla cezalandırılarak “ايلهر” şekline girmiş, lisân-ı Türkîmiz terkiib ve tahrîr edilmeye başlayalıdan beri “ا، ي و ن، ج” ile yazılan edât-ı ta'limler (için) gibi bir kalıba sokularak ma'nâsı, edâsı içine oynatılmış, velhâsıl bunlar gibi daha pek, pek çok içinden çıkılmaz, kabûlü yoluna gidilemez, sükût ile geçiştirilemez haller revâ görülmüş!

Ra'nâ bulursunuz ki ifrâd bir lisânın en ufak teferrûâtında en hafif bir ta'dîli bile re'y hoduyla icrâ edemez. O halde milyonlarca Osmanlının asırlardan beri müttefikten kabul ettiği bir şey üç beş kişinin ictihâdıyla bozulmalı mıdır?

İmlâ-yı Türkîmizde ta'dîl olunacak nikât, tashîh edilecek cihet var ise de onu aid olduğu devâir-i 'âliyenin nazar-ı itibârına arz etmeli ve o ta'dîl tek bir imâyaya mazhar olmak ve mer'î tutulmak için ondan taleb etmelidir. Zirâ bu mesele lisânın bünyânını bozmak esâsını tahrîb etmek demek olduğundan müttefikten ve resmen kabul edilmedikçe mazeretten başka bir netice vermez.

Filvâki' Avrupa'da elsâna hemen her asırda bilhassa imlâca birçok ta'dîlâta uğramış, daha sehl bir şekilde ifrâg edilmiştir. Fakat iş bu keyfiyet bir şâirin veya bir hikâye nüvîsin keyf-i mâişe-i kelim tecrübesi olarak meydana gelmemiş, belki bu emr-i mu'tenâyâ sûret-i mahsûsada teşkil eden heyet-i ilmiye tarafından yalnız lüzûm ta'dîli tahkîk eden kelimâta münhasır bırakılmıştır. Yoksa “ايجون”i “ايجين” “درلو”yü “ترلى” gibi

görenler için için gülmeden sözden bir ma'nâ çıkarmak için bu temmuz sıcağında buram buram terlemeden kurtulamazlar.

İşte fikr-i kâsrânemce bize makbûl ve meşrû' olması lâzım gelen sûret-i imlâ evrâk-ı resmiyet-i hükümetçe kabul ve tahrîr olunan sûretdir.

Osman Âdil

(nr.49-50:s.26-27)

Ek-2 TÜRKÇENİN TARİHÇESİ

Türkler Asya kıtasının en büyük ve en şanlı ümmetlerindedir. Türkler en evvel Sibirya ile Çin arasındaki Aral dağları cihetlerinde bulunarak oradan defaâtle cenûb-ı garba yayılmış ve Çin ile Türkistan'a ilgâr ederek hayli galebe ve fütûhata nâil olmuşlardır.

Hâlâ bugün Sibirya'nın müntehâ-yı şimâlinde Türklerle pek çok münasebât-ı lisâniye ve cinsiyeleri bulunan (Yakut)lar bulunmaktadır. Türklerin asıl menşe'leri olan yerlerde " Tedkikât-ı kabl-el tarihiye" ameliyatı icrâ olunmadığından bu kavmin vatan-ı aslîsi tayin edilememiş ise de okyanus münce mid-i şimâli sevâhilindeki (Lena) ve (Yenisey) vadilerinden zuhûr ve cenûba doğru intişâr eyledikleri veyahud Altay dağları eteklerinden ibtidâ-i şimâle gidip oradan intişâr ettikleri zannedilmektedir. Tarihin zabt ve kayda başladığı devirlerde ise Türkler Ceyhun ve Seyhun şimâlinde Harez m gölünün şark şimâlinde Çin ve Hıta'nın şimâl-i garb cihetlerinde bulunmakta ve diğer akvâm-ı turâniyeden Fin, Bulgar ve Macarlar garb, Mançu ve Tunguzlar şark, Moğollar cenubda bulunmakta idiler. Bunlardan Bulgarlar muahharen İslav lisânını kabul ettiklerinden bahsimizden hariç kalmışlardır. Asur ya da Elen medeniyeti Türklerin te'sîsi ve hatt-ı mîhiyi onlara ta'lim eylediği ilm-i âsâr-ı atıkaca hemen müsebbittir. Zaten o vakitler garbın Asyalıların merkezi olduğu malûm olup Türklerin de o merkezde buldukları sabittir. İran-ı kadimin tarihi ve esâtiri İranlıların Türklerle olan münâsebet ve muhaberele ri tafsilâtıyla meşhûn olduğu gibi eski Yunânilerle Beni İsrail nezdinde de Türk namı mütevâtir idi. Tarih-i hicretten 5000 yıl evvel Türkler Hind, Turan, İran, Babil semtlerine müstevlî oldukları gibi yine hicretten 1300 yıl evvel de Irak-ı Acemiyeye yirmi yedi sene iktihâm etmişlerdir. Bu ikinci sefer Türklerin Oğuz Han dedikleri büyük hükümdar zamanında icrâ olunduğu maznûn olup Yunanlılar bunlara (Sit) ve Farslılar ise (Silk) diyorlar.

Öteden beri Türkler iki şubeye ayrılmışlardır. Türkistan'ın şark cihetinde bulunan Uygur ve garb tarafındakiler de Türk veya Türkmen şubesini teşkil ederlerdi.

Şark Türkleri Uygur, Haliç, Karluk gibi beş ulusdan yani milletten, garb Türkleri de Oğuz, Kıpçak, Peçenek, Agacarı, Kaysak, Nirgiz, Kanklu gibi on beş kadar ulustan ibarettir.

Vaktiyle Uygurlar Türk kabâili içinde en mütemeddin olduklarından lisânları Türklerin lisân-ı edebiyesi idi. Uygur hattıyla yazılmış bir hayli kitapları vardı. Sonra o taraflara giden Nestûrî papasları Moğol ve Uygurlara Süryaniceden âzmâ bir yazıyı kabul ettirmişlerdir.

Beş yüz otuz tarih-i hicrîsinde Türkmen hükümdarlarından Salur Han (Kara Han) namıyla İslâmiyeti izhâr ederek kendi tebâsının büyüklerini de İslâm dinine idhâl eylemiştir.

Oğuz Han kabîlesinden olan Türkler Bağdad'a askerliğe gitmeye başlayıp arkalarından Kaysak ulusu da dört yüz tarihlerinde daire-i İslâmiyete girerek bunlar da Bağdat askerliğine heves etmiştir ki bunların umûmuna Türkmen ve mümtazlarına Selçuk denmiştir. Türklerin din-i İslâmı kabulleri üçüncü defa olmak üzere bazılarının değiştirmesini mûcib olarak hatt-ı Arabiyi kabul etmişlerdir.

Yine ibtidâ' bu harfle şark Türkçesinde yani Uygurcada bir edebiyat vücûda gelmiş ve bir hayli edibler zuhûr etmişti. Halbuki o vakit İslâm arasında fen lisânı Arabî olduğu gibi Asya ortalarında lisân-ı edebî Farîsi olduğundan Türk eshâb-ı kalemi Arabî ve Farîsî lisânlarında kitaplar te'lif ederek, lisân-ı asliyelerini ihmâl etmişlerdi.

İran'da te'sis-i hükümet eden Türk devletleri zebân-ı Farîsîyi lisân-ı resmî ittihâz etmişlerdi.

Yalnız Rum devlet-i Selçukiyesi Türkçeyi ekseriya lisân-ı resmî edinmişti. İşte Türkçemiz yani Arabî Türkçe beş yüz tarihlerinde lisân-ı resmî diye kabul

olduğundan Arabîyi taklîden yazılmaya başlamıştır. O vakitler harekât-ı maksûre izmâr olarak mesela اولوب kelimesi الب diye yazıldı. Selçukîlerin hükümetlerine vâris olan Osmanlılar ise yine garbî Türkçeyi lisân-ı resmi ittihâz ederek Selâtin-i âzâm-ı Osmanîyenin himmet ve delâletleriyle lisânımız günden güne tevsî' ve tekrar ederek bir mütemeddîn kavme lâyıık dereceye yaklaşmıştır. Beyân ettiğimiz bu Türkiyat yalnız lisânımıza yeni garb Türkçesine (Türkmen diline) aid olup şark Türkçesine yani Uygur dili ise Cengiz Timurhanlar ve bunların sülâlelerinden müteşekkil hükümetler zamanında Fars imlâsı üzerine yazılarak hayli terki etmiş ve hatta Cengiz Han'ın ikinci oğlu olup 634:624 tarihinde Maverâünnahir Bedehşan Kaşgar memleketlerinde ircâ-i hükümet etmiş olan (Çağatay) Han'ın namına nisbetle oralarda tekellüm ve tahrîr edilen lisâna Çağatayca denilmiştir.

Fakat gerek şark ve garb ve gerekse Çağatay ve Osmanlı diye tefekkür edilen bu lisânlar arasında pek o kadar fark olmadığı erbâbınca ma'lûmdur.

Hazır münasebet gelmiş iken pek ziyâde şâyi' olmuş bir hatayı da tashîh edelim:

Karim, Fizan ve Nogaylara teslise (Tatar) deniliyor. Halbuki bugün ortalıkta Tatar nesli yoktur. Cengiz Han'ın bîşdarlıkta kullandığı Moğol akvâmından Tatar namındaki ufak bir kabîle her yere tâbii önce girdiğinden Moğollardan lertzân olan halk mukaddime-i beliyye olarak gelenlere bakıp "Tatar geliyor!" diye kaçışlılardı. Bu Tatarlar daha o vakit Cengizlere karışarak mahv olmuş ise de hâlâ Cengizlerle gelenler bu isimle yâd edilmekte bulunmuştur.

Şu tafsilattan bunların aslî Türk oldukları sabit olduğu gibi kullandıkları lisân da Çağataycadan ziyâde Osmanlıcaya yakındır. Bunların içlerinden bir hayli üdebâ yetişmiş ve oldukça nâfi' eserler yazmış oldukları Kazan'da tâbii olunan kitaplardan da anlaşılır. Şimdi Karim ve Kazan gençleri lisânlarını daha ziyâde Osmanlıcaya

yaklaştırmaya çalışmaktadırlar. Zaten bu kavmin zeka ve kâbiliyeti herkesçe müsellemlendiğinden lisân-ı Türkînin terkiâtına hayli hizmetleri olacağı şimdiden istidlâl olur.

Yukarıda Osmanlılarla bir kavimden ve bir lisânla mütakellim olduklarını imâ etmiş eden Selçuklularının âsârından çoğu evlâd-ı Cengiz ve Timur'un hücumları arasında mahv olduğundan pek nâdir şeyler ele geçmekte ise de mevcut bulunan âsârlardan Türkçemizin o devirdeki hâli anlaşılabilir.

Mevlâna Celâleddin Rûmî Hazretleri'yle mahdûm-ı mükerrerleri Sultan Veled'in âsâr-ı Türkîyeleri adeta Çağatay şivesindedir. Fakat müşârün-ileyhüma Farîsîye ziyâde ümid verdiklerinden âsâr-ı Türkîyeleri müşteheyattan sayılamaz. Herhalde üdebâ-yı Selçukîyeden daha güzel yazarlar yetişmiş olduğu melhûzdur. Ez cümle Anadolu hikeminden (Mahmud Bin Münteşâ) nâmına (Mahmud Bin El-Bâar-ı Ceynî) nâm zâtının te'lif eylediği (Bâznâme) eyâleti Selçukîyedeki lisânın halini irâe eder. 1840 senesi nüshâ-i aslîyesi Almancaya (Hammer Porgstall) nâmzât tarafından tercüme ve tâbii edilen (Bâznâme)nin mütâlaasından birtakım mülâhazât vârid-i hâtır oluyor.

1. Bu âsârda bidâeten görülür ki usûl-ı imlâ hemen tarz-ı Araba muvaffaktır. Meselâ (قوش) gibi, görmek kelimeleri (كرب; كك; قش) yazılmıştır.
2. En ziyâde ihtimamla yazıldığına şübhe olmayan mukaddime: Her halde Veysî ve Nergisî yolunda olmak şöyle dursun adeta zamanımız üslûb-ı ifadesinden daha az mülemma' yazılmıştır.

Yalnız terkîb-i kelimelerde biraz İran çeşnisi hissediliyor. Kütahyalı Germiyan Bin nâmına yazılan "Cevâhir-ül Esdâf" tefsirinin üslûb-ı ifâdesi bundan daha mazbuttur.

Necib Asım

(nr.49-50: 33-34)

Ek-3 LİSÂN BAHSİ

Osmanlıcanın ıstılâhı hakkında şimdiye kadar eli kalem tutanların çoğu zihinlerini yordular. Ortaya birtakım eserler koydular ki sırf imlâ, lûgat ve ıstılâh alma vezin ve şiire dairdir. Buna dair biz de düşündüklerimizi yazacağız:

Harfler - şimdi kullandığımız alfabenin- savtlı harfleri olmaması her sedaya karşı bir sâmit harf bulunmaması sağdan sola yazılmadığı için kalem oynatmakta güçlük çekilmesi hemen her harfin bitişik ve ayrı yazıldığına göre üç şekli bulunması bundan dolayı da basmacılığın mürettebliğin güçleşmesi gibi mahzûrları sayılıp dökülüyor. Şunlar hemen kemâlen doğru. Doğru ama her türlü kolaylığı veren alfabe nerede var ki bizim olsun? Dünyada kimse alıştığı şeyi velev fena olsun bırakamaz. Biz de ondan dolayı alfabemizden vazgeçemeyiz. Bir de bu alfabe dilleri ayrı bütün Müslümanların kullandıkları bir şeydir. İslâmlar arasında bir (ل) nişânesi olmak gibi pek büyük bir fâidesi olan şu harfleri değiştirmeye kalkışmak hiçbir zaman işimize gelmez.

Medeniyet âleminde tartılar, ölçüler daha bilmem neler birleştirilerek insanlar arasındaki farklar kaldırılmaya çalışılıyor. Hatta umûmi bir lisân bile düzülüyor. Her dili yazacak bir alfabe tertib edildiği zaman biz de herkesle beraber kabul ederiz.

İmlâ- İmlâ husûsunda Türk edebiyatında bizden evvel müesses olan Uygurların alfabesi on iki harften ibaretdir. Bu harf ancak Türkçeye elverişlidir. Kendi dillerini Arap'dan Acem'den geçen kelimeleri de bu harflerle yazdıklarından meselâ ض, ط, س, ز harfleri kendi söylenişlerine göre yalnız bir harfle edâ edilirdi. Fakat Arap alfabesi gittikçe bütün İslâmlar arasına yayıldığından Türkler de eski yazılarını bıraktılar. Bunu aldılar. İşte bundan ve daha başka sebeplerden dolayı o zamana kadar yazılan Türk kitaplarından çoğu kayıp oldu. Pek azı bugüne kaldı. İşte imlâ meselesi o günden başladı. Zamanımıza kadar sürüklendi kaldı. İlk önce Arap alfabesiyle birlikte

Arap imlâsı da kabul edilmek yolu tutuldu. Çıkar yol olmadığı anlaşıl原因arak yavaş yavaş imlâ harfleri kullanılmaya başlandı.

Lâkin bu imlâ harfleri bütün hecelere katılmayarak kelimenin son hecesine konmak ile iktifâ‘ olundu. Lisânımıza ancak hareke ile başlayan kelimelerin sâir heceleri de ağır, hafif ile başlayanların başka heceleri de hafif olması gibi bir hassa var. İşte imlâ harflerinin son heceye getirilmesiyle iktifâ‘ edilmesi dedelerimizin lisânımız ahengini bildiklerini gösterir. Bu kadarcık ıstılâh da fayda etmedi. Garb ile maârif alışverişine başladığımız az çok Fransızcaya merak ettiğimiz zaman hemen bir iki haftada ibârenin söküldüğünü görenler bu kolaylığın (روايل)lardan olduğuna akıl erdirdiler. Lisânımızda öyle kolayca okunup yazılması çaresini düşündüler! İmlâ harflerinin biraz ziyâdece kullanılması, işte o zaman yani daha yakında başladı. Birtakım gençlerimiz imlâ harfi kullanmakta pek ileri gitdiler. Hatta o imlâ ile yazılmış birtakım risâleler, makaleler ortaya koydular. Biz o zaman yine böylece okur-yazar bir çânemde bulunduğumuz halde ne saklayım bahislerinden fikirlerinden faydalanmak için o yeni çıkma eserleri okumakta güçlük çekdik. İmlâ harflerinin o kadar kullanılması yazıya güçlük verdiği göre okumakta kolaylığı olsa idi hiç i‘tiraz etmez idik. Ne çâre ki yine lisânımızın okunması husûsunda bir faydası görülmedi. İşte onun içindir ki o eser sahipleri de öylece yazmakta devam etmediler.

İmlâ harflerinin son hecede kullanılmasından bir fenâlık daha oldu ki o da bazı kelimelerin imlâsının aslından ayrılmasıdır. Meselâ (بول) maddesinden yahud (بولمك) masdarından çıkan (بولوك-بولك) kelimesi (بلوك) şeklinde yazıldı. İşte bu hatadır. Bizce imlâ meselesi pek sade bir iştir. İbtidâ‘-i mücerred kelimelerin imlâsını bir deftere, bir lûgat kitabına kaydetmeli, sonra mücerred kelimelerden çıkacak kelimelerin kâidelerini sarraf kitaplarına toplamalı. İşte o kâideden ayrılanlar makûl bir sebep gösteremezler ise

yanıldıklarını itiraf eylemelidir. Ama denecek ki bizim öyle ne lûgat kitabımız var ne de harfimiz.

Bu itiraf kısmen doğrudur.

Kısmen dediğimiz lûgat kitabı içindir. Elimizde iki tane lehçe var. Lehçe-i Osmanî'de mücerred kelimelerin imlâsı bir usûl altında toplandığından daha iyisi yapıncaya kadar bizim için düstûrdur. İşdikak kâideleri ise sırf Osmanî kitaplarında oldukça kayd olunmuştur. Bir kere halk şu iki usûlü kabul eder de lehçenin kâidesini düşünerek yazmaya başlar. Türkçenin kâidesi bu kadar. Herkes bildiği gibi yazar fikrini beyninden çıkarırsa o zaman (lehçe) sahibinin yanıldığı yerler sarraf kitaplarında eksik kalan kâideler ortaya çıkar. Mükemmel bir lûgat ve bir de sırf yapılmaya meydan açılır. Yoksa düşünmeksizin usûl-ı müştâk gözetmeksizin yazı yazmada inat olunursa söylenen sözler boş olur.

Şu sözlerimiz Türkçe kelimeler hakkındadır. Farîsîden Arabîden aldığımız kelimeler için ise arf-ı galebe eder. (دوركر)in usûlü (دوركر), (قالبور)in ki (غربال), (پركل)in de (پركار) imiş diye düşünmek boşdur. Bunları halk nasıl telaffuz ediyorsa öylece yazıp gitmeli. Artık öylelerini lisâna mâl etmeli fakat bunda da ifrâta gitmemeli. Avâm ve havas lisânında öylece kullanılanları o sûrette yazmalı. Münhasıran edebiyatta kullanılanlarınsa Arap imlâsında yazılmak usûlü muhafaza olunmalı.

Ha şunu da tekrar edelim. Arap elifbâsını hâlâ eğerti gibi kullanıyoruz. Bunu kendimize mâl etmeliyiz. Bir takımlarımız Avrupa'nın (الكساندر) yani (علكساندر), (ألفو)sını (علقو) yazıyor. Bunun yanlış olduğuna şüphe yok. Bütün kalem tutanlarımız ise (ذ, ح, ت), (ع, ظ, ض, ص) gibi harfleri büsbütün Arapçaya hasr ederek bunları Türkçe kelimelerde kullanmak istemiyoruz. Güyâ bu harfleri Arabînin alâmeti sayıyoruz. Ya bunlardan birisini havî o lisânı Arap kelimelerini nasıl ayırd edeceğiz.

Bize kalırsa çok kereler kalın (س) yerine kullandığımız (ص) harfini bütün bütün kalın (س) yerine koymalı sonra bu kâideyi (ض) ve (ظ) harflerine de teşmîl etmeli. Şu sûretle imlâmımız biraz daha telaffuzumuza uyar. Meselâ (دالمق, طالمق) gibi iki türlü yazdığımız halde bir türlü telaffuza uyduramadığımız kelimeyi (ضالق)'u (قوذى) ve emsâlini de (قوظو) sûretinde yazsak münâsebetli olur sanırız.

Kelime almak ve ıstılâh bulmak- Başka dilden kelime ve ıstılâh almadık bugün hiçbir lisân yoktur. İngilizce, Fransızca, Almanca gibi dünyanın ileri gelen dilleri yarıdan yarıya belki de daha ziyâde başka lûgatlar, kelimelerden toplanmadır. Milletler içinde asıl kendi kelimelerini muhafaza etmiş varsa o da biziz. Bu da konuşmamıza mahsûstur. Hâlâ kadınlarımızın dili hakikat-i aslını muhafaza etmişti. Bu yakınlarda o da bozuluyor. Fakat yazıda böyle yapmıyoruz. Kâmuslar, Birhanlar muhitler hep bizim, lehçeler Muhâkemetü'l Lûgateyn'lerde bütün ilk!

Bize kalırsa gerek kelime gerek ıstılâh bulmak için ibtidâ', Türkçe lehçeleri karıştırmalı biz bulamazsak birhanları, kâmusları karıştırmalıyız.

Bütün lûgatları kendi malı gibi olan bir lisân bulunmadığını söylemiş idik. Fakat başka dilden kâide ve terkiib almış bizimkinden başka bir dil var mı? Arabîden, Farîsîden bir mücerred kelime buluyoruz. Sonra bundan bildiğimiz kâidelere göre alay-ı müştakât çıkarıyoruz. Derken her taraftan itiraz kapıları açılıyor. Tenkit yağmurları yağdırılıyor. Şâhit olarak Siboyunun Sarraf-ı İbn Hacib'in Nahvî Firuz Abidin'in kâmusu bilmem neler ileri sürülüyor. Bu bâbda bizim lisânımızın ve ahâlinin ne dedikleri araştırılıyor. Ne diyecekleri soruluyor. Hatta bu işlere Arap ve Acemler bile karışıyor. İşte bundan dolayıdır ki مستشرق مدرر gibi kelimelerin asılları ve doğruları “مدر, معرض, مشهر” olmak davaları meydana çıkıyor. Hâlâ (سرکى) durup dururken “معرض, مشهر” kelimelerinden hangisinin kabulü lâzım olduğu bütün zihinleri yoruyor. İyi bir kelime bir ıstılâh koymak için günlerce düşünüp taşınmak ve bu da sonunda yanlış diye

yüzümüze vurulmak hoş a gider bir iş mi? Alacağımız kelimelerin mutlaka Arapça ve Farsça hatta Türkçe olması neden mecbûri olsun. Hangisi kolay ise onu almalı. Meselâ kongre sözü cümlenin bildiği bir kelimedir. Bunun yerine mûtemed kelimesini sokuşturmakda bir ma'nâ tasvir edemiyoruz.

Terkibleri de böyle yaptığımızı herkes mu'teriz. Bizce kelimeyi nereden alacak isek alalım, bunları kendi kâidemize şivemize uyduralım.

Necip Asım

(nr.51:s.46-47)

Ek-4 İMLÂ VE İSTİLÂHÂTİMİZ

Birkaç haftadan beri *Malûmat* sahifelerini işgâl eden mâkâlât-ı edebiye arasında en ziyâde dikkat ve hâhişle okuduğum mevâdd mesele-i lisâniye oldu.

Türkçemizin ıstılâh ve tanzimi hakkında söylenen bu sözler her ne kadar husûl-ı makûsda kâfi bir mertebede değilse bile yine biçâre lisânın şu hâl-i perişânîden tahlîsiyle hayat ve istikbâlinin te'mini husûsunda bir fikir-i teşebbüs olsun uyandıracığından -ihtimâl ki- benim gibi daha birçok lisân sevdalılarının da mûcib memnûniyeti olmuştur.

Lâkin şu ifâdâtıma nazâran kavâid-i lisâniyede isbât-ı iktidâr etmek istediğim anlaşılmasın. Bilâkis lisân gibi âli bir ilm-i mühimmin tensîk-i hâl ve tanzîm-i ahvâline dâir söz söylemek husûsu -bu kadar üstâd dururken- bizim gibi acizlere kaldığından dolayı hem hicâb, hem de teessüf ediyorum. Lâkin ne çare ki bu teessüf muhtelif imlâ hocalarının başka başka fikirlerine göre imlâ imtihanlarında ne yapacağımızı, ne yazacağımızı şaşırıp kaldığımız zamanlardan beri devam ediyor.

Ne ıstılâhâtta ne tanzimden bir eser var!

Eser olmadığı gibi erbâb-ı kalemimizin birçoğunu da ıstılâhât-ı edebiye ve fenniye'nin tarz-ı ifâdesinde gösterdikleri tefâvütle beraber gitgide kelimelerin sûret-i tahrîri hakkında da imlâca o mertebe-i başkalık, o derece uygunsuzluk ibrâz buyuruyorlar ki; insan iki satır bir şey yazacak veya tercüme edecek olsa zamanının kısm-ı âzâmı o ma'nâyâ münâsib bir kelime bulmak veyahud o kelimenin imlâca doğru olan tarz-ı tahrîrini aramakla geçirerek sanki imlâ imtihanında bulunuyormuş gibi - saatlerce- kalemi bir türlü sigâdan çıkarmaya muvâfık olamıyor ki yazı yazsın: Ama erbâb-ı iktidâra beğenmedikleri ıstılâhâtı tagyîr ve bulamadıklarını da hemen icâdgerdeleri olan yeni ta'bîrât-ı mahsûsa ile ifâde ettikleri gibi sûret-i tahrîrlerinde düçâr-ı şübhe oldukları kelimâtı da son moda olmak üzere her sahifede gelişigüzel

başka bir tarz-ı cedîde yazıverir. Ve öyle sattlerce kalemi hokkaya batırıp da düşünmezlermiş!!...

Af buyurulsun herkesde böyle lisân icâd edecek mertebe bir iktidar olmadığı gibi kelimelerin de öyle telaffuzları tarzında yazacağım diye evirip çevirip kepaze edecek kadar da bir cesaret?!.. Bulunmaz...

(Bulunmaz) da biraz teehhürümüz sakın bu cesaretin herkesde bulunup bulunmadığına tereddüdün neş'et ettiği zan olunmasın. Bu kelimenin nasıl yazılacağını düşünüyorduk. بولنمذ, بولونمذ, بولنماد, بولونماد. Hangisini intihâb edelim? Acaba hangisi doğrudur? Ayıp değil ya! İmlâ kavâidi hakkındaki malûmatımız pek mahdûd. Her kitapta, değil hatta her kitabın sahifesinde bile başka bir türlüsüne tesâdüf ediyoruz. İşte böyle bir (بولنمذ) yazacağımız zamanda muhtelif kitaplarda kesb-i hukuk ettiğimiz biçâre ünsüzlerin dört beş yerden boyunlarını bükerek önümüzde diziliyorlar. Biz de hangisini intihâb edeceğimizi şaşırıp kalıyoruz. (بولونماد) söylendiği tarzda yazıldığı için yeni imlâyaya muvâfık. (بولونمذ) da ekseri erbâb-ı iktidârın âsârında tesâdüf oluyor. Halbuki (بولنمذ) da kavâid-i Türkîyyeye uygun. Velhâsıl hepsi de doğru. Mâmâfih keşke bir tane olsa da yanlış olsa. İnsan yazar, geçer, böyle bir kelime için saatlerce düşünmezdi. Şu kelime bolluğu ise insanı şaşırtmaktan başka bir şeye yaramıyor.

Hâlâ lisânı yeni tahsîle başlayan bir ecnebînin şu muhtelif (بولنمذ)ları görüp de aynı bir fâilinin باشقا ... باشقا ... باقه ... بشقه ...?? Acaba hangisini yazalım dersiniz?

(باشقا) yeni moda. Lâkin gözümüz alışmadığından mıdır, nedir? Zavallı (بشقه)yı bu kadar gülünç bir hâle sokmaya gönül bir türlü rızâ göstermiyor. (بشقا) bu da pek Arnavutça... (باشقه) bu fena değil ama bunun da (باشقه) okunması muhtemel... Demek (بشقه) münâsib olacak lâkin bunun... için ... veya ... için ... de ... evet ... bir türlü işin içinden çıkmak nasib olmayacak. Birinden kurtulalım derken öbürüne çatıyoruz. Şimdi de önümüze bir (ايچين!çıktı)

(ايچون mi ايچين mi?)

Zannıma göre doğrusu (ايچون) olacak fakat ıstılâh-ı lisân taraftarlarının bazılarınca (ايچين) kabul edilir. Bu tarz-ı tahrîr, acaba söylendiği gibi yazmak arzusundan mı neş‘et ediyor? Yoksa öyle istedikleri için mi öyle yazıyorlar.

Acaba (ايچون)in söylenişte bazı defalar (Fakat her sefer değil.) (ايچين) diye telaffuzuyla onun doğrusu ايچين ‘dir de biz yanlış olarak ايچون mi yazıyoruz? Yoksa doğrusu (ايچون)dir de biz galat olarak (ايچين) mi telaffuz ediyoruz?

Eğer telaffuzda ahenk ve selâset aranılıyorsa zannıma göre (ياپلمسيچون) ile (ياپلمسيچين) de selâset ikinciden ziyâde birinci de mevcuttur. İhtimâl ki (ايچون)e alıştığımız cihetle (ايچين)in imlâsı bize sakîl görünüyor da doğrusu yine odur. Orasını da bilemem. Maksadım içinleri muâheze etmek değil belki kendime doğru bir için aramak olduğu cihetle benim de –herkesin istediği tarzı intihâbda müntehâ oluşuna güvenerek- ekserînin düçâr-ı i‘tirâzı olmamak fikriyle kırk yıllık (ايچون)i intihâbımdan dolayı mazûr tutulacağımı ümit ederim.

Eğer bazı imlâ nüvisin fikri cidden lisânın ıstılâhı yolunda beyân-ı mütâlaa etmek ise öyle (ايچين)ler (باشقا)larla lisân düzelmez... Lisânın düzelmesi her şeyin söylenildiği gibi yazılmasına değil, belki herkesin aynı tarzda bir seyyâf-ı vâhid üzere yazmasına menûttur. Yoksa herkes elfâzı söylendiği gibi yazacağım sevdasına düşerse her eli kalem tutana mahsûs bir imlâ vücûda geleceğine hiç şübhe olmasın. Fransızca ve bahûsus İngilizcede takdîr-i kelimâne tesâdüf olunur ki sûret-i tahrîriyle sûret-i telaffuzları asla birbirine tavâfuk etmez. Acaba medeniyette bizden çok ileride bulunan şu kavimler lisânlarına bizim kadar olsun ehemmiyet vermiyorlar mı?

Halbuki heriflerin bugünkü günde çıkan milyonlar, milyarlarca kitapları nazar-ı mütâlaadan geçirilse hiçbir kelimeye tesâdüf olunmaz ki iki sûretle yazılmış olsun. Hiçbir fazla harf görülmez ki muharririn arzusuyla konulmuş bulunsun. İşte lisâna

edilecek ihtimam öyle imlânın sırf söylenildiği gibi yazılmasına değil, belki herkesin aynı vechde söyleyip yazmasındadır ki bir lisânın selâhati de işte bununla kaimdir.

Bizde ise yalnız bir kitabın belki her sahifesinde bile (Başka başka kelimâta tuhaf tuhaf imlâlara) tesâdüf edip de gülmemek kâbil değildir.

Lâkin gülmeyiniz. Bîçâre muharrire acıyınız. O zavallı da ne yapsın. Bir kelime yazacağı zaman önüne –Muhtelif yerlerde görüp de hafızasında kalan- bin türlü garip garip şekillerde (içinler, başkalar, nasıllar) diziliyor. Onun fikri ise yazacağı maddeyi düşünmekle meşgul olduğundan rastgele bir tanesini yazıp geçiyor. Ne yapsın? İmlâyı mı düşünsün? Eğer imlâyı düşünecek olursa bizim gibi o da kalemi bir türlü hokkadan çıkarmaya muvâfık olamaz.

Hatta imlâda ittihad taraftarı olanlardan birçoğu bile ihtimal kaç defalar önlerine dizilen çeşit çeşit modellerden, i'tiyâd edinmiş oldukları sûret-i tahrîri, meşguliyyet fikr-i sâikasıyla unutarak keyf-i mâ-ittifak bir tarz-ı intihâb ile aynı kelimeyi birkaç imlada yazmak ve daha garibi imlâsında düçâr-ı tereddüd oldukları kelimeleri yazıp geçtikleri sahifelerde defa'atle aramak gibi hâlete düçâr olmuşlardır.

İşte bunların istemeyerek her kelimeyi her sefer böyle başka bir imlada yazışlarını imlada ittihad aramamalarına veyahud daha doğrusu imla sayılmamalarına vermek hakk-şinaslık olamaz. Bu teşvişâta sebep onların cahil değil belki başka başka sûret-i tahrirleri icadına kalkışan bu nüvisan-ı ıstılâh, lisânın saçma kılıflarıdır ki ihtiram-kerdeleri olan o garip garip şekiller hatta birçok defalar kendilerini bile şaşırtıyor.

(İstılâh-ı Lisân) pek âli ve şâyân-ı takdis bir fikir. Hem hakikatte lisânımız da ıstılâha son derece muhtaçtır. Fakat bu zavallılar hatalarının mucib olacağı teşvişâtı fikirlerinden bile geçirmeyerek o derece saçmıyor, o derece yanlış beyân-ı mütâlâa ediyorlar ki bilmeyerek lisâna hizmet zannıyla ettikleri mazeret hissini niyetlerine bile

bağışlanamayacak maddeyi buluyor. Haydi onların bu fikri doğru olsun da (değil ya) lisânın ıstılâhı imlânın söylenildiği –ve daha doğrusu arzuları gibi- yazılmasına menût bulunsun. Efkarda mevcut olan ihtilâf hasebiyle onların bu fikrini bir kısım kabul etse doğru olduğu halde bile yine bir (Tasdîk-i resmi) altında bulunmadıkça diğer bir kısmın tervic etmeyeceği ve herkesin kendine mahsûs bir tarz-ı tahrîr ile teferrüd edeceği tabiidir. Demek fikirleri doğru olsa bile herkes tarafından sûret-i umûmiyede kabul olunmayıp kimi onların dediklerini kimi yine eski bildiklerini yazacaklarından ıstılâhât hakkındaki şu teşebbüsleri lisâna tefrika getirmek ve bir yeni imlâ modası icad etmek gibi teşvişatından başka hiçbir neticeye mucib olamaz. Ama fikirleri, doğru imiş. Ve benâ-yı âliye kabul edilmemiş. Onlar istedikleri kadar ısrar etsinler. Bunu kabul etmemekte herkes hürdür. Öyle ya (بشقه)yı bir ecnebi biraz daha kolaylıkla okurmuş diye (باشقا) tarzında yazmaya ne mecburiyet var? Hem eğer kelimât telaffuzlarına göre yazılmaları lâzımsa (بشقه)nin söylenildiği tarzda yazılmadığını nereden anlıyorlar?

Acaba Türkçe bilen birisi (بشقه) bu sûretle yazılmış görürse kesre ile (بشقه) vayahud zemmeyle (بشقه) mı okur. Vakıa lisânımızda (كورك) gibi aynı bir kelime birçok sûretle kerâit olunabilirse de bu da mühezza biz de lisân-ı ecnebiyedeki hurûf savtının yerini tutan –sûkun-ı harekâtın tahrîr ve kerâitte suhûlet olmak üzere lil-ihtisar hazfiyle lisânın (istinografi) haline gelmesinden neşât ediyor.

Ma‘mâfih karîne ile kelimât pek kolay anlaşılacağı cihetle tarz-ı tahrîrin şu yolda ihtisârı lisân için bir mahzur olamaz. Bilâkis mucib faidedir. Kelimât-ı ecnebiyeye gelince o da sükun ve harekâta hakkıyla rağbet olunduğu takdirde hurûfâtımızla bir cümle-i ecnebiyeyi bile aslına mütâbık vechile telaffuz olunacak bir sûrette yazmak mümkün olabilir. Benâ-yı âliye harekeleri nazar-ı mütâlaaya aldığı halde velev ma‘nâda karîne olsa bile yine (بشقه) gibi yalnız bir ma‘nâyı değil belki (كورك) gibi birçok ma‘nâyı

müfîd kelimâtın bile bir sûretten hem de sûret-i telaffuzdan gayr-ı bir tarzda okunması kabul olamaz.

İşte başkalık taraftarları ise lisânımızda hurûf-ı savtiye makamına kâim olup da lil-ihtisar elyevm hemen metruk bir halde olan (harekâtı) unutarak onların birine elif, vav, ye gibi hurûfat-ı savtiyeyi isti‘mâle kalkışır ve benâ-yı âliye kerâti teshil zannıyla bilakis hem kelimeleri büyütmüş hem de onları telaffuzlarından büsbütün sakîl bir sûrette yazmak olarak imlânın söylenildiği gibi yazılması fikirlerinin yine kendi sözleriyle cerh etmiş bulunuyorlar.

İnsaf buyurulsun (نصل) dediğimiz zaman bunu dört elif mukaddere çıkararak (ناصل) diye mi telaffuz ediyoruz ki öyle yazalım. Yoksa (نصل) yazarsak üzerinde hareke olmadığı için (نسل) veya (نسل) mi okunur.

Yazmak fiilinin masdar tahfîfi (يادما) gelirmiş. Acaba bunu (يادمه) diye ه ile yazacak olsak buradaki (مه) kamer ma‘nâsına olan (مه) gibi mi telaffuz olunuyor. Fakat bunlar yine bir şey değil. Daha öyle garip garip şeylere tesâdüf olunur ki insan onların hangi kelime olduğunu bile tanıyamaz.

Şu mütâlaadan imlâyı söylendiği gibi (yazmak) aleyhinde bulunduğumuz anlaşılmasın. Bilâkis kelimâtın söylenildiği gibi tahrîrinde lisân için fevâid-i kesîre mevcut olduğunu biz de tasdik ederiz.

Nitekim Fransızlar bile lisânlarında söylenildiği gibi yazılmayan (buna söylenildiği gibi yazılmayan demek olamaz. Belki telaffuzları bir kâide-i mevzuânın bilinmesine müstenîd bulunan) elfâzın imlâca muhâzirini nazar-ı mütâlaaya alarak bile kelimâtın söylenildiği gibi yazılmamasında hiçbir ma‘nâ görmediklerinden şu halin istilâhı için erbâb-ı iktidar tarafından epîce bir zaman beyân-ı mütâlaatda bulunmuş ise de ahalinin öteden beri alışmış olduğu tarz-ı tahrîri değiştirerek yeni bir imlâ vûcud getirmek o kadar kolay bir şey olmadığı gibi bütün kitapların o yolda yazılmış olması ve

bundan sonrakilerin başka sûrette yazılarak beyinlerinde velev imlâca olsun bir başkalık hissiyle geleceği ve bundan mâ-adâ şu halin sükut bir zaman için suhûlünden büyük bir sa'vabeti mucib olacağı nazar-ı i'tibara alınarak şu ıstılâhât-ı akademiye tarafından tasvib edilememiş ve lisânın yine eski yolda yazılması daha münâsib görülmüştür. Lâkin lisânımız böyle değildir. Onun ıstılâha pek çok ihtiyacı vardır. Ma'mâfih bu da öyle kelimâtın söylenildiği tarzda yazılmasıyla oluvermez. Eğer onların dediği vechile her harekeyi (elif, vav, ya) ile ifadeye kalkışırsak o halde (ويرلمهمليدر) kelimesi (ويريلمهمليدير) ve (اولنهجق) kelimesi de (اولوناجاق) tarzında yazılmak icab eder. Vaki' şu usûl ile her ne kadar kelimât bir derece söylenildiği gibi yazılmış olursa da hem Türkçemizin en mucib kâide olan (muhtasarlık) gibi bir hâsiyye gaib ve hem de sûret-i tahrîr tas'ib edilmiş olacağından şu ıslâhâtın birçokları tarafından şâyân-ı kabul görülmeyeceği bedfihidir.

Haydi kabul olursa bile acaba isti'mâl ettiğimiz birçok kelimât-ı Arabî ve Farîsî de şu tahrifâta düçâr ederek onlardaki hareketi da (elif, vav, ye) ile iraeeye kalkışıp faraza (اتحاد), (ايتيحاد), (مستخدم), (موستاخدم) diye mi yazacağız? Bittabi hayır! Onlar bizim malımız olmadığı cihetle hâl-i aslîlerinde bırakmaya ve harekâtlarıyla nazar-ı mütâlaaya almaya mecburuz. O halde Türkçemizin ne kabahati var? Ama Türkçemiz kendi malımız imiş de onu istediğimiz gibi evirip çevirmişiz. Pekâlâ ama şu icraattan halkın müstefîd olabilmesi ancak yarım asırlık bir zamana muhtaçdır. Bu zaman nihayetinde ise bir ecnebînin Türkçemizi biraz daha kolaylıkla okumasından başka büyük bir şey kazanılmayacak. Halbuki Türkçemiz (şu muhtasırılığı) gaib etmiş olacak.

Şuraya kadar söylediğimiz sözlerden maksadımız bu imlâların yanlış veya doğru olduğunu muaheze değil, belki lisânı şu yolda ıstilah etmek taraftarlarının bu fikirleri - velev doğru olsa bile- yine şu gibi birtakım muhakemâta benâ-i umûm tarafından kabul olunamayacağını ve benâ-yi âliye maksatlarının da bu yolda hasıl bulamayacağını

göstermekten ibarettir. Yoksa herkes aynı imlâyı kullandıktan sonra ister (نصل) yazılsın ister (ناصل)!

Ama onlar ısrar etmiyorlarmış da lisânın şivece icab ettiği bazı şeyler hakkında mütâlaada bulunuyorlarmış. Mütâlaatları evvela doğru değil, saniyen doğru olsa bile yine bir encümen-i maârif tarafından tasdik edilmedikçe sûret-i umûmiyede kabul olunamayacak. O halde teşvîşâtta başka bir neticeye mucib olamayacak. Böyle boş mütâlaata mana ne?

Eğer arzu lisânı ıslah ise, lisân böyle ıslah olmaz, harab olur. Mademki şimdilik şu yolda beyân-ı efkârın hiçbir kâide hâsıla getirmediğinden mâ-adâ daha ziyâde mahaziri de tevlîd etmesi muhtemel, o halde bizim de uzun uzadıya beyân-ı mütâlaatda bulunmamız bir faide vermeyeceğinden Türkçemizin öteden beri nasıl görülmüşse yine o yolda isti'mâli daha mucib münferid olacağını beyân ile imlâ hakkındaki sözümüzü burada kesip lisânımızda imlâdan ziyâde hem de pek ziyâde muhtac-ı ıslâh olan diğer bir madde-i mühimme üzerine tahvil-i makal eyliyoruz.

*

* *

Filvakıa Türkçemizin imla mübâyyenetinden ziyâde muhtâc-ı ıslah olan bir ciheti daha varsa o da muharrir veya mütercimlerimizden ekserisinin gerek fennî gerek edebî olsun, te'lif ve tercüme ettikleri kitaplarda aynı bir maddeye dair kullandıkları ıstılâhâtın birbirine benzememesidir.

Faraza hikmet-i tıbbiye kitaplarından birinde bir ta'bir-i mahsûsa ile yad olunan aynı bir hadise diğerinde büsbütün başka bir ıslâh ile zikr olunuyor. Birinin bulduğu isimleri öbürü, öbürünün bulduğu yazdığı ıstılâhâtı beriki kabul etmiyor. Yahud biri

öbüründen evvel yazdığı kitapda her nasılsa pek doğru bir ıstılâh bulmamış, sonraki de bunun şu hatasına iştirak etmek istememiş oluyor veyahud daha dorusu da bu ıstılâhâtın sûret-i umûmiyede kabul edilmiş bir şey olmayıp belki kendisinden evvel o kitabı yazan muharrir tarafından uydurulma ta‘birler olduğunu düşünerek kendi bulduğu ıstılâhâtı ta‘mim etmek ve bu vechile şeref-i ihtâr eden kendi de hissedar olmak istiyor. Aynı fen üzerine hâme-rân-ı makal olan bir üçüncü muharrir de kendisinden evvel yazılan her iki kitapda tesâdüf ettiği muhtelif ıstılâhâtın intihâbında epîce düçâr-ı müşkülât olduktan sonra bazı münâsib ta‘birâtı almak ve beğenmediklerine de birtakım ta‘birât-ı münâsebe bulmak sûretiyle üçüncü bir ıstılâhât daha maydana getiriyor.

Aynı bir fenne dair yazılmış olan şu üç kitabdan yalnız bir tanesi tahsil etmiş bir talebe, diğer kitabın ta‘birâtına göre yazılmış bir ıstılâha tesâdüf eder etmez, velev o madde en iyi bildiği bir şey olsa bile yine, ne olduğunu anlamayacağı gibi muhtelif kitablardan ders görmüş olanlar da o fen üzerine mübâheseye giriştikleri zaman (Hayır o şöyledir, hayır bu böyledir, falan kitap şu ta‘biri kullanıyor, falan kitab şu ismi veriyor ki bu daha münâsibdir.) gibi münâzâattan kurtulamazlar ki mübâheselerinde de müstefîd olsunlar.

Benâ-yı âliye bir diğer muharrir de o fen üzerine birkaç söz söylemek istese fikrini umûma anlatabilmek maksadıyla aynı bir hadise için şu üç muhtelif kitabın başka başka ıstılâhlarını sırasıyla yazmak lâzım geldiğini ve bunun da (falan kitaba nazaran şöyle, falan kitaba nazaran da şöyle, falanın rivayetine göre ise böyle namlarla yad olunan şu madde) diye her maddeyi zikr edişde rivâyân-ı ahvâr ve nakîlân-ı âsâr sûretinde misal okumak ve her ıstılâh geldikçe böyle mu‘tarîzalar açmak mümkün olamayacağını düşünerek ya bir muharririn tarz-ı ifadesini taklid eder veyahud (ekseriyetle olduğu gibi) ıstılâhât-ı mezkûrenin Fransızca olarak aslını yazıp geçmeye mecbur olur. Ama Fransızcada muktedir olmayanlar bunu anlamayacaklarmış! Lûgata

baksınlar. Lûgatta okudukları kitaba muvâfık bir ıstılâh bulamayacaklarmış. Artık bir mum alıp dertlerine yansınlar.

Nitekim biz de bir zaman (sanâyi‘-i nefîse) üzerine bir iki satır şey yazmak hevesiyle Fransızcadaki (buzar) kelimesinin ne sûretle tercümesi münâsib olacağı hakkında meşgul olmuşduk. Bu kelimeye umûm beyninde (sanâyi‘-i nefîse) denilir. Bazı kitaplar ise bu ta‘biri kabul etmeyerek (fenn-i nefîse) diyorlar. Türkçeden Fransızcaya kâmus Fransızcada da (sanâyi‘-i nazîke) buyuruyorlar.

(Sanâyi‘-i nefîse) desek (art)ı sanat diye tercüme etmiş olacağız. Halbuki Fransızcada sanat ve hırfetin müterâdifi olan (Melier) (industrie) kelimeleriyle (art) beyninde büyük bir fark vardır.

(Fünûn-ı nefîse)yi kabul etsek kezâ ulûm ve fünûn diye tercüme ettiğimiz (Scienne): (Art)la birleştirmiş olacağız ki bunlar da büsbütün başka başka ma‘naları müfîddir.

Fransızcada (Artistle) diye yalnız (Beaux-arts) da mahareti olanlara denildiği halde bunu bizde ulûm ve funûna behredâr olan adamlara ıtlâk ettiğimiz (mütefennin) kelimesiyle nasıl tercüme edebiliriz.

Hâlâ lûgatımızın (Sanâyi‘-i Nâzike) ta‘biri büsbütün ma‘nâya gayr-ı muvâfık.

Benâ-yı âliye (beaux-arts) kelimesinin şu muhtelif sûretlerden hiçbirisiyle doğru olarak tercümesi kabul olamayıp (art)ın ma‘nâsını hakkıyla ifade edecek diğer bir ıstılâha muhtaç bulunduğu mütâlaasıyla epîce zaman meşgul olduk. Buna (Sanat) diyemeyeceğimiz gibi (Fen) ta‘biri de münâsib olmayacak.

Hatta (Fenn-i Nefîse) namıyla yazılan bir kitabı birçokları ıstılâhın başkalığı cihetiyle sanâyi‘-i nesfisenin gayrı mevadd üzerine yazılmış bir kitap bile zanneylemişlerdi.

Velhâsıl aradık, taradık. (Art)ın cami' olduğu ma'nâyı bî-hak ifade edecek yine (Art)dan başka bir kelime bulamadık. Vakıa buna iki heceden ibâret bir ıstılâh uyduruvermek pek güç bir şey denilse de bakalım herkes kabul eder mi?

İşte muharrirlerimizden ekserisinin bazı ıstılâhâtı Fransızca olarak yazmaları her ne kadar bazıları tarafından bir (şık) sayılmakta ise de yine şu hata umûmiyetle bu gibi ahval-i mecbura saikâsıyla vücûda geldiğine hiç şübhe olunmamalıdır.

Vakıa bu madde-yi mühimme birçok erbâb-ı hamıyyetin de nazar-ı dikkatini celb ederek bu yolda sarf-ı efkâr etmelerine sebep olmuş ve hatta *Malûmat*'ın geçen bir iki nüshalarında bile ıstılâhât ve kelimâtın sûret-i tercümelerine dair teâtî-i efkârda bulunulmuşsa da şu sa'y-ı gayret ne kadar kavî olsa yine bir netice-i hasene-i intâc edemeyeceğine eminiz.

Vakıa bir ıstılâhât müterâdifi olmak üzere o ma'nâyı münâsib bir ifade bulmak veyahud öyle münâsib bir şey bulunamazsa bir iki heceden ibaret bir isim uyduruvermek güç değildir. Lâkin asıl güçlük bu ta'biri sûret-i umûmiyede herkese kabul ettirmektir.

Pekala vapura, bahre, telgrafa, bırak; kart dö vizitede, bitâkatü'l ziyâre diyerek onları da bu yolda tercüme edelim.

(Malûmat)'ın edebiyat kısmında "İzmir" gazetesine yazılan cevaba göre eğer ahalimiz öteden beri bu kelimâtı o vechile isti'mâle alışmış olsa idi şübhesiz bugün bir Osmanlı nasıl ki bahreye vapur diyemez dese de bu günde öyle kırk yıldır alışılmış olan vapura bahre veyahud ateş gemisi demek de öyle münasebetsiz görünür. Faraza birisi (Ben bugün ateş gemisiyle falan yere gittim) dese kimse anlayamayacağı gibi birçokları da bunu vapur değil belki balıkçı ateş kayıklarının büyüğü zannedeceğine hiç şübhe yoktur. Halbuki bu da lisânı teshil değil, belki tas'ib demektir.

İşte esbâb-ı mesrûdeye mebnî şü ıstılâhât velev umâm tarafından kabul ve tervec olunsa bile yine düçâr-ı istihzâ olmak korkusuyla kimse onları ağızına almaya cesaret edemez ki ta‘mim etsin.

Makale-i mezkûrede denilir ki “Yavaş yavaş lisânımız miyânına katılan elfâz-ı ecnebiyenin müterâdifi aranmayarak günden güne çoğalması hakikaten mucib teessüf-i ahvâldendir. Lisânımızın ilmi ve edebi bir lisân haline gelmesi için esâmî-i keşfiyât ve ihtiraât-ı cedîdeye mukâbil. Türkçe, Arapça, Farsça yeni yeni lûgatlar vazî‘ filhakîka kaideden hâli denilsede fikr-i acizanemizce vaktiyle aslı üzere alınıp isti‘mal edilmekte bulunan kelimâtı istisnâ etmek lâzımdır.”

Şü mütâlaatta biz de hem fikiriz. Zirâ öteden beri alışılmış ve hemen isti‘malleri Türkçe sırasına geçmiş bu gibi kelimâtın değıştirilmesi öyle olur olmaz himmetlerle vücûda gelmez.

Erbâb-ı hamiiyetin yapacağı bir şey varsa o da öyle pek tamam kelimât-ı ecnebiye ile lûgatlarda meselâ (falan şeyin ucuna takılıp falan şeyi yapmaya yarayan ucu sivri bir şey) veyahud (dağlarda biten bir nevi ot) gibi isimsiz kalan ve uzun uzadıya tafsîlâtlarla bile ne olduğu anlaşılamayan alet veya bu gibi mübhem kalan edebi ve fenni ıstılâhâta münâsib birer isim, birer ıstılâh bulmaktan ibarettir.

Mâmâfih her ıstılâhâ göre münasib bir ta‘bir, her ta‘bire göre uygun bir ifade bulunsa bile yine maksad hâsıl olamaz. Zirâ bunları umûma kabul ettirecek bir kuvve-i mecbûre olmadıktan sonra yine herkes kendi fikrinde istiklâl ile yukarıda sölediğimiz sebeplerden nâşî kendi ta‘birâtını isti‘mâle kalkışarak (Yok böylesi daha doğrudur... Hayır şöyle denilse daha münâsib olur.) gibi mütâlaalarla yine ıstılâh per-dâzlık devam edecek ve bundan sonra da artık (daiyye-i hasedle berikin bulduğunu öteki, ötekinin bulduğunu beriki beğenmeyerek bir keşmekeştir sürüp gidecek.)

İsbata ne hacet, işte delâil ortada. Daha şimdiden birbirimizin bulduğu kelimâtı kabul etmemeye başladık.

Nitekim bazı zevât bibliyografyanın fihris diye tercümesini kabul etmiyorlar da yine bibliyografya diye yazmakta devam ediyorlarmış. Ederler ya! Bakalım fihris kelimesi umûm namına bir heyet-i maarif tarafından kabul olundu mu ki onlar da öyle yazsınlar.

İşte bakınız bibliyografya gibi epîce zaman dikkatle muvâfık bahs ve müzâkereye konulmuş. Bir kelime hakkında dahi birçok erbâb-ı maârif tarafından beğenildiği halde bile hüsn-i kabul gösterilmezse artık senin benim bulacağım ıstılâhâtın umûm tarafından tervici düşünülmesin.

Emin olunsun ki kelimât ve ıstılâhâtın müterâdifi olmak üzere bulunan ta‘birât ne kadar ifadece aslına uygun ve münâsib olsa yine bir heyet-i maârif tarafından resmen tasdik edilmek sûretiyle katiyyen taht-ı karara alınmadıkça yine herkes bildiğini söyler, yine herkes bildiğini yazar. Bu vechile de lisânımız ne kadar uğraşılsa fakr u zarûretten kurtulamaz.

İsmed Celal

(nr.51: s.42-45, nr.52: s.67-71)

Ek-5 EDEBİYÂT-I HAKİKÎYE DERSLERİ

Vaktiyle *İkdam*'ın neşr ettiği “Edebiyât-ı Hakikîye Dersleri”ni sırasıyla ve muntazaman okuyamamıştım. Bir aralık bu dersleri hâvî olan nüshaları cem‘ etmek emeline düştüm. Arada vuku‘ bulan bir seyahat-i medîde bana her şeyi unutturmuştu. İstanbul’a avdetten bir hayli zaman sonra bir gün *İkdam* gazetesini –ber-veche mu’tâd-acaba Paris muhabirinin mektubu var mı diye nazar-ı teftişten geçirirken müntahabât-ı *İkdam* miyânında “Edebiyât-ı Hakikîye Dersleri”nin risâle şeklinde tâb‘ edilmiş olduğuna dâir bir fıkra-ı ilâniye gördüm. Pek sevindim. O müfîd dersleri sırasıyla okumak, cihân-ı medeniyet ve mütefekkirlerinin üdebâsının mesâlik-i edebiye hakkındaki efkâr ve mütâlaat-ı âmikalarına hiç olmazsa şöylece bir vukûf hâsıl etmek emeliyle kitabı edindim. Kemâl-i şevk ile iki defa okudum. Pek cezbeli, pek veciz, pek vâkıfâne yazılmış buldum. İsti‘dâdım olsa o tarz-ı rengin ifade, o üslûb-ı veciz sadeyi taklide sa‘y ederdim. Muhabir beyefendi işte üslûb-ı sade böyle olur diye bize güzel bir vâdi-i ifade gösteriyorlar. Sadeliği kelimât ve terâkib-i Arabîye ve Farîsîyeden ârî ifâdât-ı avâm-pesendânede arayanlar bu dürûs-ı müfîdeyi okumamış iseler okumalıdır. Bu eser-i müfîdin mütâlaası efkârımı temelinden sarstı. Bir bizim edebiyat hakkındaki efkâr ve mülâhazâtımızı bir de bu derslerin muhtevî olduğu hakâyık-ı âmikayı düşündüm. Lâkin bu dersleri anlamakta her kimsenin muvaffak olacağı şeylerden değildir zannederim. Bizim kulaklar bu hakikatlere pek bigâne. Bu cihetle “muharrirât-ı nüvîsân” sahibi ma‘zûr add olunmalıdır. Edebiyât-ı Hakikîye Dersleri’nin baştan başa mütâlaası bendenize mukaddimedede gösterilen tereddüdün isâbetini anlatır gibi oldu. Fakat birçok noktalar var ki zihnimi fikrimi işgâl edip duruyor. Bu nikât-ı mühimmeyi müellifinden istîzâh etmek emeline düştüm.

Dürûs-ı bâkiye de tab‘ edilmiş olsaydı. İhtimal bu istihzâha da hacet kalmazdı. Mukaddime-i kitabta sevk-i kelâm ile müteahirininin me‘hûzât ve iktibâsâtından bahs olunurken bir şâirimizin:

“İzdirabım anlayan olmaz ki aşk ve işvede
Gönlümün hempâyesi cânânımın akranı yok”

beyiti

Şâir-i Irakî’nin:

“Her gören ayb etdi âb-ı dîde-i giryânımı
Eyledim tahkîk görmüş kimse yok cânânımı”

neşîdesine tercih olunmak isteniliyor.

“Çünkü bir iki üslûbda bir şive, bir teceddüd var ki zevk-i edeb nokta-i nazarından öbürüne galebe çalıyor.” Deniliyor. Bendeniz bu mülâhazadan bir şey anlayamadıktan başka beyiti bundan müntâhil bir şey gibi buldum. İhtimal ki bu buluş hatadır. Herkesin bir zevki var ya. Bendenizin zevkime göre böyle geliyor. Bir defa o beyit tarz-ı kudemâdadır. Yani bunda bir yenilik yoktur. Eğer onda bir teceddüdün vücûdu teslim olunursa Fuzûli’nin Nevî’nin,

“Sînemi çâk ile gör dil ızdırâbın aşkdan
Özün aç her dem hevâdan mevc uran deryaya bak”

“Çıkma dâmen-i naz idüb üftâdelerden kıl hezâr
Göklere açılmasun eller ki dâmenindedir”

“Vuslatda bîm-i hicran, hicranda mihnet-i cân
Derd-i firâk böyle, vâsl-ı kenâr böyle”

Beyitleri arasında üslûbca ne fark vardır. O beyit hakkındaki mütâlaaya nazaran bunları nasıl eski add edebiliriz. Hele ma'nâ-i nokta-i nazarından Fuzûli'nin beyiti daha rengindir. Fuzûli “Gözümün yaşını gören beni ta'yîb etti. Cânânımı gören kimse olmadığımı tahkîk eyledim. Çünkü gören olsa beni ta'yîb etmezdi.” Diğer şâir ise “Izdırabımı anlayan olmaz, anlayan yoktur.” demeliydi. Çünkü anlayan olmaz sözü kasden anlayamazlar yani anladıkları halde aldırان olmaz ma'nâsını ifade eder. “Ne söylesek dinleyen olmaz gibi.” Zirâ “Aşkda gönlümün hem pâyesi, işvede de cânânımın akranı yokdur” diyor. Buradaki işve de pek iyi değil. Bunun yerine “hüsn” gibi bir şey olsa iktizâ ederdi.

Larume o ne büyük adam! İfâdât-ı mütercimesini bile okurken insanın zihnine, vicdanına latif bir ruh sereyân ediyor. Böyle büyük mütefekkirlerin, büyük âlimlerin halka-i tedrîsinde bulunmak i'tikâdımca aksâ-yı bahtiyaridir. Üstâd, ders, talebe böyle olur. Muhabir beyefendi öyle münevver bir ifade ile dinlediği hakâyık-ı âliyeyi bize ta'lim vesâtat ettiği için hizmetlerinin samîmi şükrangüzârîyiz. O müfîd derslere devam buyurmalarını kemâl-i ihlâs ile niyâz ederiz. Belki istikbâl için bizde de daha bir vâdi-i nevîne dökülemedik. Daha bizde öyle kelimeler, öyle üstâd zuhûr etmedi. Herif bir şâirin, bir hikâye nüvîsin mâhiyet-i ruhâniyesini teşrih ederken insan hayran oluyor. Yazılan şeylerde bir hikmet, bir felsefe bir ruh var. Halbuki bizim manzumelerin hâlâ ekserisi min cihetü'l ma'nâ âşık oldum, hicranınla ölüyorum falan gibi hâbîde şeylerden, eslâfımız hakkında en büyük mâlûmatımız dahi falanca tarihinde tevellüd, falanca tarih ve mahalde vefât etmişirden ibarettir.

Hayaliyyun edebiyâtıyla hakîkiyyun edebiyâtı beynindeki farklar izâhât-ı müdekkikâne anlaşılıyor. Lâkin Remzi Baba daha yamandı. Hem bunun etvârına ca‘lî denilemezdi.

“İhtiyarlık, hastalık, yoklukla garâbet birleşip boğdular biçâre Remzi-i mesâib dîdeyi”

“Gustave Flaubert” bize göre bir muammâ. Bunun hakkında verilen malûmat bendenizi hayretten hayrete düşürdü. Hayaliyyunun meftûn-ı âsârı olan bu adam nasıl oluyor da meslek-i hakîkatin mevcudu oluyor. Haydi o iki hassâ-i galibe yan yana yürüsün. Ya o kadar mû-şikâfân-ı harikulâde dikkat-i lafız ve ma‘nânın neresine masrûf oluyor. Bu cihete dâir bir izâhat yok. Kavâid-i edebiyeye riâyet etdiğinden bahs olunur. Her kelimeyi ma‘nâ cihetiyle bir kere iyice muayene etmek. Ne gibi muayene? Meselâ bu ma‘nâya delâlet eden kelimât şunlar ise de hak ta‘bîr şudur diye mi yoksa başka türlü mü? Cümel ve kelimâtın ahengine, mahâsinine dikkat en birinci şerâit-i edebiyeden olduğu için bundan bahse lâzım görmüyorum. Lâkin Flaubert’in kelimeleri bir kere de tebeşir ile tahtaya yazarak büyüklüğüne, küçüklüğüne bakması insana pek garip gelir. Bilmem bizde böyle şeyler işitilmediğinden midir, nedir? Bir de Flauber’in “Sani‘ müellif şahsen şahsiyyat nokta-i nazarından eserinde görünmemelidir. Gâ‘ib-i muhtefî olmalıdır. “Ben kalbimden bir parçayı kağıt üzerine koyamam” sözü pek muğlak. Bunun ne demek olduğunu anlatmak müşârün-ileyhin her eserini tercüme etmekle kâbil olabilir. Buna himmet buyuruluyor ise üdebâmıza yeni bir çığır gösterilmiş olacaktır. Ehibbâ-yı acizânemden ve Rum Şuarâ-yı meşhûresinden bir zât ile esnâ-yı müsâhabette Flaubert’in bâlâdaki fıkrasını açarak istîzâhâtte bulunmuş idim. Mûmâ-ileyh şâir-i şehir Hommer’in âsârı böyle gayr-ı şahsî yazılmış olduğunu beyân etmiş ise de verdiği izâhatten hakkıyla istifâde edemedim. Flaubert’in iddiâsına karşı kendini kâmilen

eserinde göstermemek yazdığını vakf-ı nefis etmemek bana o derece mûhal görünüyor ki adeta kendi gözleriyle ağlamamak kendi zihniyle düşünmemek demeye benziyor.

Cevabı bize pek sevab geliyor. Yazdığı bir hikâyede eşhâs-ı vakıâdan birinin felâket ahvâlini tasvir eden bir muharrir bu bâbda kendi mütehassıs olarak bu hissini kağıt üzerine nakl etmezse okuyanlar tabii müteessir olmaz.

İnsan kendi yüreğinde duyduğu bir acıyı âhire nasıl duyurabilir? Bilmem ki böyle mi?

Ben de yanlış anlıyorum zan ederim.

Mehmed Tarık

(nr.52: s.149-151)

Ek-6 BU MUYDU?

Bu sual, vasat hacimde seksen sekiz sahifelik bir kitap içinde hal' ediliyor. Ve pek iyi tanınmaya başlayan Uşşakizâde Halid Ziya Beyefendi'nin son eseri olmak itibârıyla bize de bir iki söz söylemeye cesaret veriyor.

Halid Bey erbâb-ı kalemimiz miyânında her zaman, her dakika tefrik olunmaya medâr olan tarz-ı tahrîrini bir on beş seneden beri fâsılasız olarak takib ve muhafaza ediyor. Daima kendi kendine yazar daima kendi kendini tanıtırır. Şimdiye kadar gördüğü teşvikâtı hiç vazife edinmemiştir.

En ibtidâ'î neşriyatıyla sonraki muvaffakiyât-ı edebiyesi nazar-ı itibâra alınmak sûretiyle bu gayûr-ı muktedir genç muharririmizin mevki'-i edebi ta'yin eder.

Biz şimdi gelelim hikâyeye.

“Bu Muydu?” mevzû pek rengin düşmüştür. Nazar-ı dikkatinizi Boğaziçi gibi bir hıyâbân-ı âb-yârîden her sabah köprüye gelen iki küçük mektebli kıza atf edeceğiz. Bu mini mini yavrular mektebe her sabah beraber gelir, her akşam beraber avdet ederler. Bunların mektebde okudukları ders daha tamam olmaksızın belki her ikisinin de gönlünü bir masum sevda işgâl ediyor. Bu bir mektebli idi ki her defa –vapurda- karşılarına geçer otururdu. Bunlara birer de isim verelim kızın birine (Nesibe) diğetine (Zergün) ve mektebliye de (Ömer Rıfkı) denecek. Nihayet aradan biraz zaman geçer. Bir muaşşaka bir muhabere başlar. Nesibe, aranır bilmuvaffaka Rıfkı Beye verilir. Zergün ise, kardaşlığının gelin olacağı gün yalnız başını tarar, süsler vedâ ile semtine hanesine gider. Bir gece o da bir cine çarpılır. Neden sonra bu iki kardaş yine birleşirler. Bir tutuk tutuk muhavere ederler.

Zergün zayıflamış, solmuş, içini tutamaz ağlar. Nesibe de ağlar: Teehhülden sonra baş gösteren falâkete yanarlar. Nesibe'nin: “Anlıyorum Zergün! Bedbahtsın. Ne

oldu? Ne demek var? Lûzum görmem hastasın değil mi, Zergün, sen de benim gibi hastasın.

Suâline mukâbil Zergün:

“Evet, ben de!.. Zaten bu neticeye çoktan intizâr etmiştim..” Cevabı i’tâ‘ etmesi tarafının ibtidâda tehhül bir saadet-i hayat farz ile icrâsına karar verdikleri halde sonunda nedâmet getirircesine adem-i itilâf ve su‘-i meymenet hâsıl ettiklerini ilân ediyor.

“Zergün söyle izdivac bu muydu?.. Zavallı genç kızlar onu bir şey zannederler. Mâhiyetini bilmedikleri bir şarabın neşve-i mak‘addemiyle mest olurlar. Sonra dudaklarına o kâse-i sihr dokunduğu vakit hiss-i hakâiki gâib ederler. Kalbleri çarpar, gözleri döner, mest-i bedhoş olurlar..” Zeminindeki terâne-i ye‘s âverânesini de bu bahşе bir numûne-i ibret olmak üzere gösteriliyor.

Burada gerek macera, gerek kitâb hitâm buluyor. Bu eser pek dikkatle mütâlaa edilmeyince mevzûunu bir mübhemmiyet kaplar. Zaman ve mekan nazar-ı itibâra çarpmaz, her şey hemen oluveriyor. Hemen bitiveriyor gibi anlaşılır. Hakikat-i halde ise öyle değil. Eserde öyle bir sâfiyet bir güzellik var ki mutlaka ihtimam ile okunmasını davet eder. Çünkü bu hikâye-yi latîfenin en büyük mahsûsâtından biri ise mesâil-i ictimâ‘iyemizin en mühimi, en dakiki olan hikmet tehüldür.

Bizde bu hikmete dâir pek az, hem pek yavan hikâyeler tertib edilmiştir. Belki hepsi bir yere toplansa nicesinden yine bir ibret alınmaz.

Halid Bey biraderimiz bu eserinde şâyân-ı i’tinâ tedkikâte girişir. O iki bedbaht kızın ahvâl-i müteallimelerini o kadar muvâfık biz tarzda bir mertebe kanaat getiren bir zeminde tasvir eder ki “evlenmenin sonu bu muydu?” nidâ-i teessüfüne her mütâlaayı iştirâk ettirir. Tavsifler pek tabi‘i pek tatlı. Geçen zaman daha tâ’binde her sahife bir levhâdır. Okurken ruh sıkılmaz. Boğaziçinde mukammer geceler sevda gibi cereyan

lâtîfi olan âlemler seyredilir. Bu esnalarda gölgelerinden korkar gibi o iki kalb-i pâkin yine masumâne musâhabetleri işitilir.

Bu iki yürek çırpınır. Lâtîf nurlar neşr eder. Kâh sevinmek, kâh düşünmek fakat hiçbir karar yok. Ne olacak, anlaşılmıyor. Mâmâfih her ikisi de birbirinden mukanna‘-ı re‘y almaya muhtac hayallerine kuvvet vermek için aydınlık değil sönük تنها yerler lâzım. Gecenin zulmetinden daha ziyâde memnun olurlar daha ziyâde teselliye bulurlar.

Hâsıl bu iki sevimli dilberin, bu iki duhter-i âfetin târik-i izdivacdan, avâkıb-ı ictimâdan kazandıkları netâyic-i elemiyyeyi tedkîke iktizâ eder.

Anlaşılan ki tehhül ne meşrû bir kenz-i saadet iken bazen ne hazîn akıbetlere de masdar oluyor. Görülsün ki terbiye-yi aile gibi tahsîlen senelerle zahmetine katlanıp şûâ-ı marifetini kalplerine uğrattıkları nûr-u nîmet-i medeniyete rağmen (galat-ı hilkat) demek lâzım gelen bir çehreden ne tufanlar, derc-i mefâsid olan bir mefkûreden ne hırçlıklar peydâ oluyor. Herhalde (Bu Muydu?) bir nazar-ı hikmetle okunmalı bu tesirât-ı edebiye görülmelidir.

Halid Ziya Bey biraderimiz bu son eserlerinde de bir muvaffâkiyet-i kalemiye temin etdiler. Mahârîyeti edebiyelerini cidden tebrik ederiz.

İmzasız

(nr.60: s.342-344)

Ek-7 TEŞLİS-i ZÂVIYE

Bu meseleye dâir gazeteler mevkut risâlelerde cereyan etmiş olan mubâhasât-ı fenniyyeye müteallik olarak bazı malûmat ve mülâhâzâtı hâvi ve Maciddin Efendi imzalı makaleyi divân-ı mubâhâsât resisi âli kadr riyâzi-i şehir devletlü Hasan Tevfik Paşa Hazretlerine takdim ile bu bâbdaki mütâlaat âlimânelerini istifsâr etmiş idik. Müşârün-ileyh hazretleri mes'ûl acizânemizi is'âf buyurarak âtideki mektubu gönderdiler. Biz de aynen derh ediyoruz.

SÛRET-i MEKTÛB

Efendim

Mülâzım Maciddin Efendinin sermâye-i makâl ettiği Teşlis-i Zâviye risâlesi İstanbul kütüphanelerinin bazılarında mevcuddur. Nazar-ı itibâra alınması dahi hittâdan verâsete olmadığına mebnîdir. Gerçi mûmâ-ileyh Maciddin Efendi'nin leffen irsâl edilen vâada olunan makalesinin şekli menzûr-ı acizi olunmadığı cihetle arz ve âmik-i mütâlaasına muvâfık olunamadı. İşte kendi ifadesi üzere risâle-i mezbûreden iktibas olunmuş olduğundan hittâdan verâsete olamayacağı der-kâr görünmüşdür.

Hasan Tevfik

(nr.71: s.467)

Ek-8 SON KİTAP

Merdivenden çıkarken biri “Öldü!” dedi. Zaten birkaç günden beri bu mehlin habere hazırlanıyordum. Bugün yarın ölümüne şu kapıda tesâdüf edeceğimi biliyordum.

Mâmâfih mâfiye bu havâdis bana gayr-ı melhûz bir şey imiş gibi tesir etdi. Kalbim heyecan dudaklarım ihtizâz içinde olduğu halde o muharrir-i şehrin bu mesken-i fakirânesine girdim. Her taraf kitablarla mâl-â-mâl sa’y ve amel her ciheti ihâta eylemiş, kendi küçük bir demir karyolada yatıyordu. Yani başındaki kağıtlarla mestûr masa, uzun uzun nâtamam yazılar, hokka-i mevzu kalem ölümün nasıl nagihanı geldiğini aynen gösteriyordu. Yatağın arasında evrak ile el yazılarıyla dolu bir ceviz dolab meyyitin başına doğru yarı yarıya açılmıştı. Etrafta kitap elli nihâyi kitap her tarafta, raflarda, sandalyelerde, yazıhanede, yerde hatta yatağın altında hep kitap! Muharrir, masasının başına oturup da yazı yazmaya başladığı zaman bu herc ü merc enzâra hoş gelebilirdi. Çünkü bir kuvvet hayata bir şiddet-i sâye-i delâlet ederdi. Fakat bu meyyit odasında izdiyâd olma sebebiyet veriyordu. Bütün bu biçare kitaplar meth-i âzimet gibi görünüyorlardı. Kim bilir hangi mezradlarda hangi sergilerde dolaşarak kütüphane-i tesâdüfün hangi köşesine düşeceklerdi?

Müteveffâyı alnından öpdüm. Bu bûsenin tesiriyle mebhût-âne ayakta duruyordum. Birdenbire kapı açıldı. Nefesi nefesine sığmayan bir kitapçı çırağı sevinç ile içeri girdi. Masanın üzerine bir paket ve henüz deste-gâhı tebâdan çıkmış kitap koydu. “Başlen, gönderdi.” dedi, sonra yatağı gördü. Şaşaladı. Geri geri çekildi. Usulcacık çıktı, gitdi.

Kitapçı (Başlen)’in şu hareketinde müthiş bir garîbet vardı. Bu kitaplar bir ay tehire uğradı. Hasta bunlara uzun uzadıya intizâr etti. Ölümünce dest-res olamadı. Zavallı adam! Şu kitap son eseri idi. En çok ümidi de buna bağlıydı. Elleri titreye titreye müsveddeleri nasıl tashîh etmişti. Aylık nüshayı ne kadar sabırsızlıkla bekliyordu. Son

günlerde artık lakırdı söyleyemiyordu. Lâkin gözleri daima kapıya doğru ma'tûf idi. Eğer matbaacılar, kitapçılar hülâsa o eserin tabi'ine çalışanlar bu nazar-ı pür ızdırab ve intizârı görse idiler hiç şübhe yok ki satırlar, sahifeler, cildler daha çabuk vûcuda gelir, kitap da vaktiyle yani vefatından hiç olmazsa bir gün evvel vâsıl olarak mâriz-i can bir leb-i manzara-i hayatınceşasıyla birkaç dakika server ve müteselli ederdi. Hatta hayatının nokta-i kemâlinde iken bile bir muharrir için böyle bir manzarada ne saadet vardır! İnsan için eserinin ilk nüshasını açmak o mahsül-ü efkârını böyle bir sûret-i matbuada görmek ne tatlı bir hisdir! Genç iseniz bu manzara sizi gaşy eder. Hurûf gözüünüzün önünde mavi, kırmızı, sarı renklere münkalb olarak tecellî eder. Güya reisinizde bir şems-i tâbân-ı münceîdir. İhtiyarladıkça bu neşe-yi şebâbe küçük bir elem bir esef karışıra yazmak istenilen şeylerin hepsi yazılmadı sanılır. Fikirdeki eser, vûcuda getirilenden daima daha güzel görünür. Başdan âla doğru bir seyahatte o kadar ziyan vardır. Â'mâk-ı hayaldeki bir kitabın ruhu fikr-i bahr sefidin o emvâc-ı rengarengine benzer ki suyun üzerinden alınan mevc â mevc gibi geçer. Kumlara düşünce o renksiz katârat-ı âba münkâlib olur ki küçük bir rüzgar derhal kurutur.

Yazık bu adamcağız şu son eserinden bu meseretleri bu esefleri his edemedi. Şu reis-i câmid ve şekl-i yasdığına uzanmış yanı başında ise o yepyeni kitabı görmek kalbi-i tesire gark ediyordu. Bu kitab şimdi kitapçı dükkanlarının camekanlarını tezyîn edecek halkın zamanın hâyi ve havîne karışacak, gelenlere geçenlere mâruz olacak. Halbuki müellifi o esnada hubgâh-ı ebedisine gömülecek artık bu âlemden bir şey duymayacak, ruh ve beden meselesi işte kemâlen bundadır. Şu cism-i hân-ı fenâyâ münkâlib olacak unutulacak bu kitap ki ondan bir parçadır bir ruh-u meşhûd bir neşe-i zî-i hayat gibi gayr-ı fâni kalacaktır.

Bu esnada yani başımda biri müteessirâne bir sesle “Bana bu eserden bir nüsha vaad etmişti” dedi. Döndüm baktım: Altın gözlüklü, nazar-ı teccîs sahibi bir adam: “Ben

bu zâtı tanıdım. Bütün muharrirler tanırılar. Bu bir sınıf halkdandır ki bunlara kitap meraklısı derler. Sizin bir eseriniz neşr olundu mu hemen kapınızın önüne gelir. Tak! Tak! Vurur. Müessir-âne içeri girer. Güler yüzle size tevciye hitâb eyler. “Üstâd-ı mükerrem, üstâd-ı ma’zuz” demeye başlar ve son eserinizden bir nüsha almayınca gitmez. Ancak son eserden ister. Çünkü öbürlerinden kendinde var. Nasıl reddetmeli? Öyle bir vakitte gelir, öyle bir zaman-ı neşâtınızda sizi bulur ki redd-i muhâl olur. Hakikat bu adam bir belâdır. Ne yağmurdan ne rüzgardan korkar. Ne suyu kabûlden ne istiskalden pervâ eder. Sabahleyin bakarsınız ki meşhur bir muharririn merdivenine doğru tırmanır. Akşamüstü bir diğerdenden iner. İnerken koltuğunda daima bir kitap görülür. Böyle ine çıka, gide gele hiçbir iş görmemeksizin hayatını geçirir ve hiçbir para sarf etmeksizin kütüphanesini doldurur.

Düşünmeli, bu meyyit-i düşküne varıncaya kadar kendisini sevk edior. Bu harîfde ne kadar kitab merakı, hırsı vardır!.. Sabır edemedim “İşte isteeyiniz nüsha alınız.” dedim. Almak değil adeta kavradı. Sonra kitabı cebine iyice sokdu. Bir müddet belâ hareket öyle sâkit-âne kaldı. Başını omzuna eğmişti. Bir tavr-ı müteesir-âne ile gözlüğünü siliyordu. Ne bekliyordu ne için gitmiyordu belki mahcubiyetinden birdenbire gitse kitap için gelmiş gibi olcak... Hayır öyle değil, masanın öbür tarafında bu eserden birkaç müzeyyen husûsi nüsha görmüştü. Muttasıl yan yan onlara bakıyordu. İnsan alışırsa tedkîk ve tahkîk merakından kendini kurtaramaz. Ben bile şu dakikada hüzn-i rikkatimi bir tarafa bırakarak gözyaşlarımın arasından bir meyyitin başı ucunda oynayan şu müdhikâ seyr ediyordum. Yavaş yavaş herifceğiz masaya yaklaşıyordu. Eli güya tesadüfen imiş gibi cildlerden birinin üstüne kondu. Kitabı çevirdi, açdı gözleri lemean etdikçe kan yanaklarına doğru çıkıyor idi. Nihayet dayanamadı. Bunlardan bir nüsha aldı.

Bana alçak sesle “ Bu (Mösyö de Sent Bovi) içindir.” Dedi. Fakat kitabı istirdâd olunmasın diye korktuğundan mıdır yoksa heyecan ve helecânından mıdır? Târif ve tercümeyle gelmez bir savt ile “Encümen-i Dâniş azasındandır.” Sözüni ilave etti süratle çıktı, gitti.

İmzasız

(nr.72:s.491-493)

Ek-9 Şarkı Usülü Devr-i Revan

—

Der-Fasıl Mahur

Gel açıl gonca dehen zevk edecek günlerdir
Gidelim gülşene gâitle sefa kesterdir
Laleler güller ile sahn-ı çemen pür feserdir

Nakarat

Gidelim gülşene gâitle sefa kesterdir

Datıp zülfünü ol mah misali sümbül
Rah-ı rengini eder bâde nabi gül gül
Bezme teşrifi ile eyledi mina kul kul

Îzâ

Sokmuş ol perçem perçem içine bir zerin
Reşkle didelerin kaldı benefşe rengin
Lutf et ey kamet mevzun yeter artık temkin

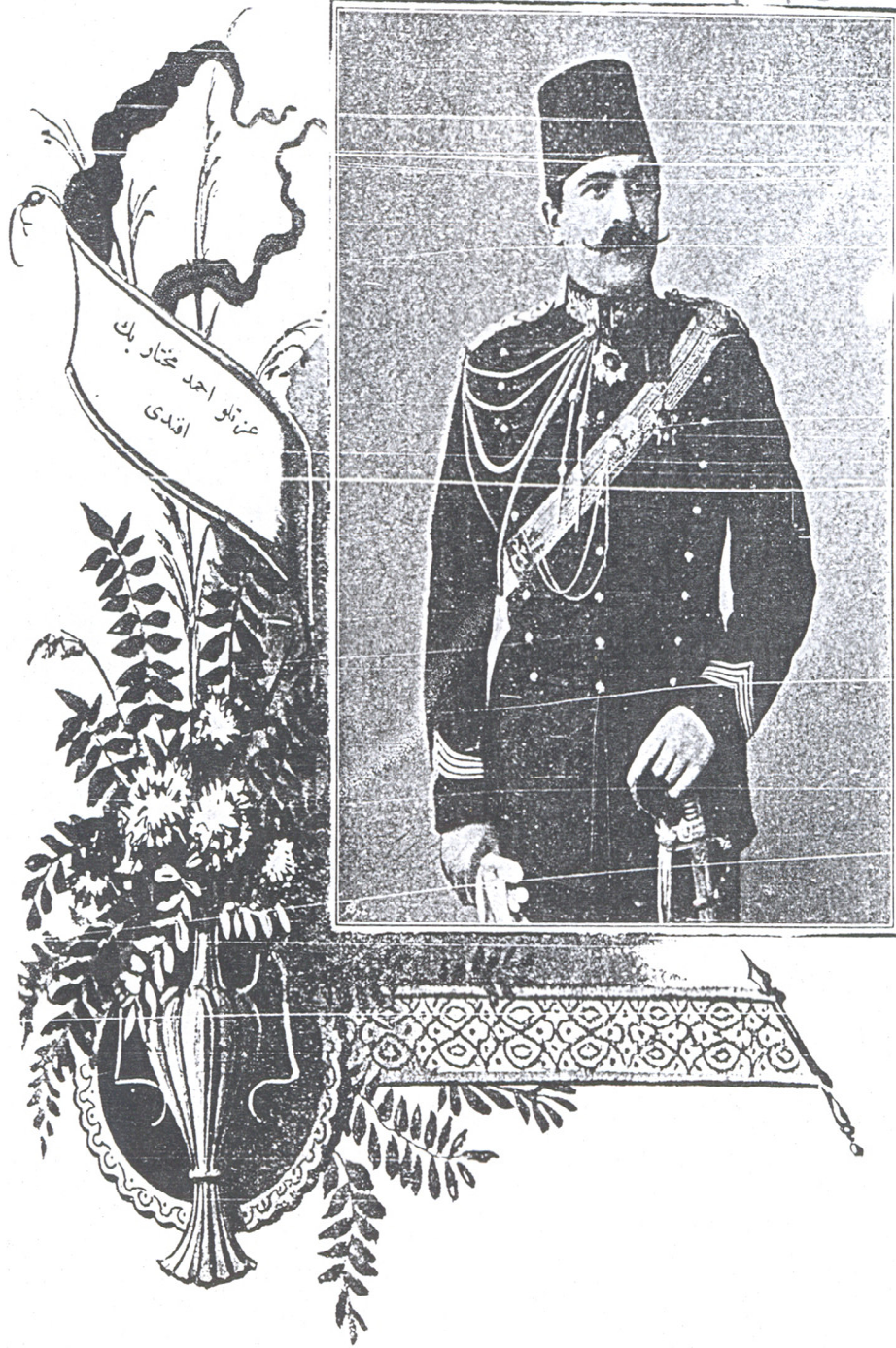
Îzâ

Mevsim lale ve gül esdi nesimi izhâre
Iyd bir ıyd olur Gülşen ya mehpâre

İmzasız/İlave-i Malûmat.

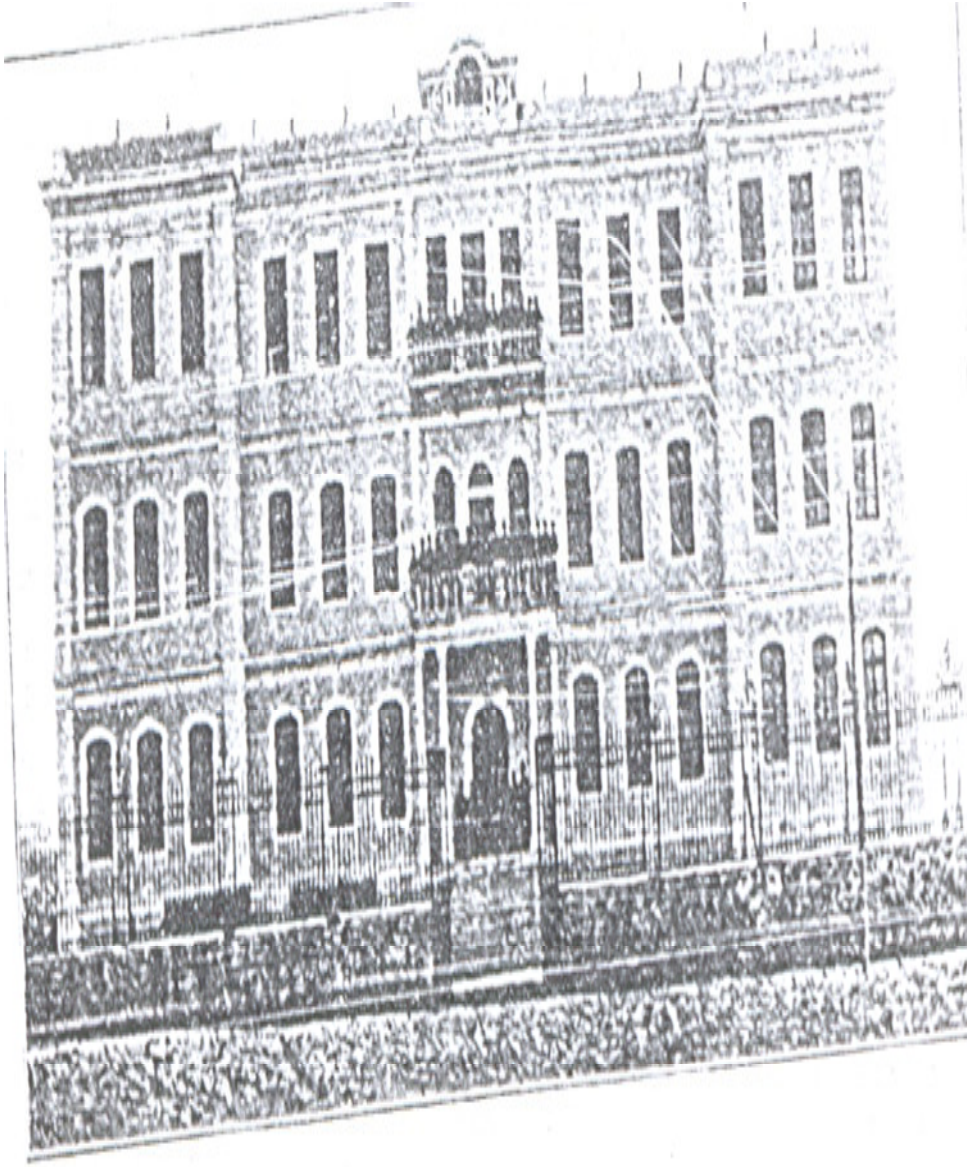

İsveç ve Norveç Kralı Haşmetlü Oscar Hazretleri (nr.65-ka

Umûmi Topçu ve İstihkâm Komisyon-ı Âliyesi azasından ve Topçu Erkân-ı Harbiye miralaylarından Topçuluk Muallimi Muharrir Şehir Ahmet Muhtar Beyefendi (nr.61, s.254)

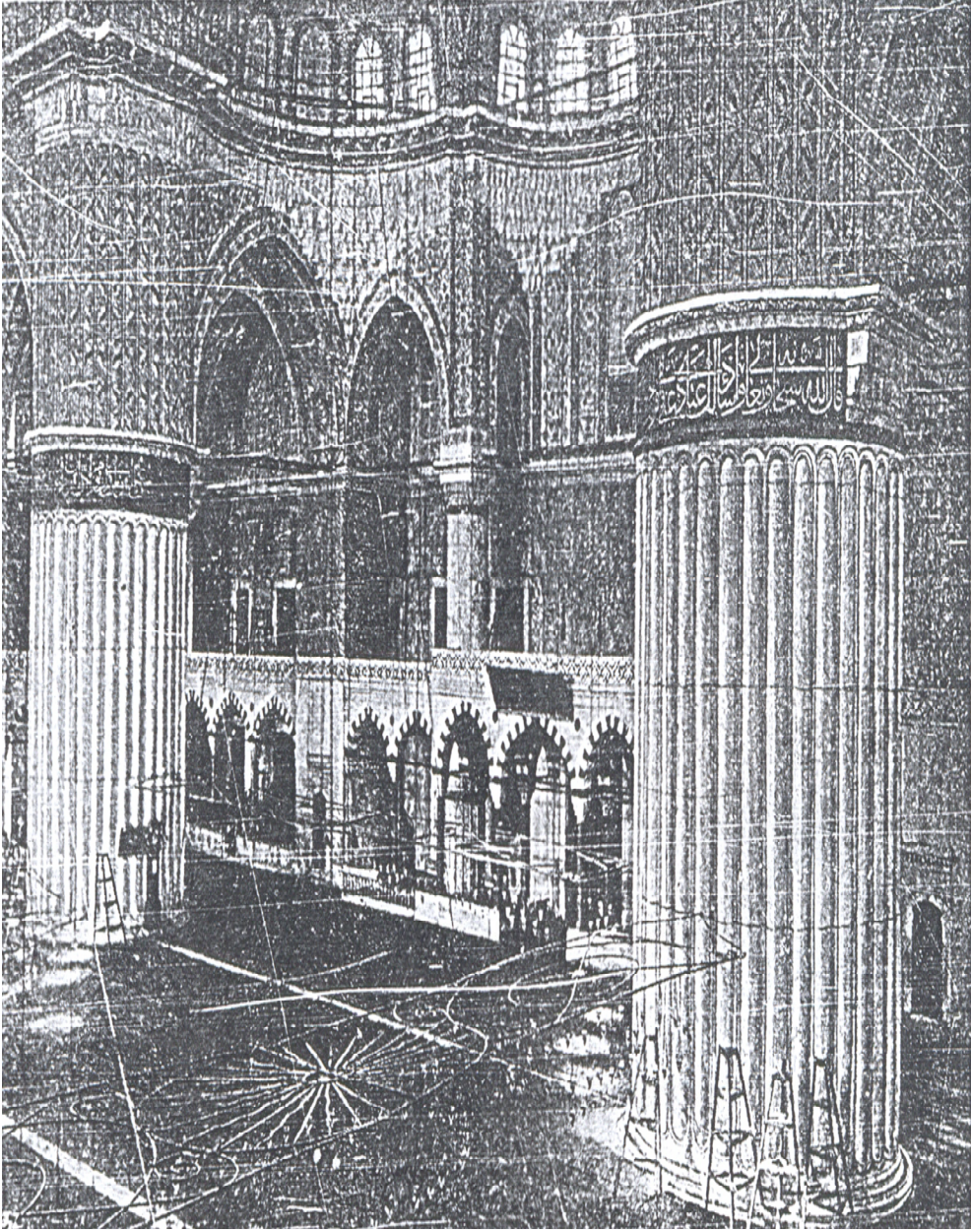
Ek-12

Selânik Mekteb-i İdâdî Mülkîsi

(nr.49-50 s.12)

Ek-13

Cennet mekân firdevs-i âşîyan Sultan (Ahmed) Han Hazretlerinin
Cami'-i Şerîfi dahili (nr.49-50 s.5)

Ek-14

Mekteb-i Fünûn Mülkiye-yi Şâhâne Muallimin ve Talebesi

(nr.49-50 s.13)

Ek-15

Son asırda garbın en güzel kadınlarından Madam Talien

(nr.61 s.258

ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında Ordu ili Merkez ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Ordu 100. yıl İlköğretim okulunda, ortaöğrenimini Ordu Kız Meslek Lisesi orta kısmında, lise öğrenimini de Ordu Fatih Lisesi'nde tamamladı. 20004 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Aynı yıl Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde Yüksek lisans eğitimine başladı. 2004 yılında Ordu Bilim Dershanesi'nde ve 2005 yılından bu yana Ordu Final Dergisi Dershanesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yapmaktadır.